

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**EVİLİ BİREYLERDE CİNSEL DOYUMUN DEPRESYON DÜZEYİ
VE EVLİLİK UYUMU İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

**PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan
Didem TUNÇ**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Recep Emre TAN**

İSTANBUL – 2019

TEZ TANITIM FORMU

YAZAR ADI SOYADI	: Didem TUNÇ
TEZİN DİLİ	: Türkçe
TEZİN ADI	: Evli Bireylerde Cinsel Doyumun Depresyon Düzeyi ve Evlilik Uyumu İle İlişkisinin İncelenmesi
ENSTİTÜ	: İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
ANA BİLİM DALI	: Psikoloji
TEZİN TÜRÜ	: Yüksek Lisans Tezi
TEZİN TARİHİ	: 18/09/2019
SAYFA SAYISI	: 137
TEZ DANIŞMANI	: Dr. Öğr. Üyesi Recep Emre TAN
DİZİN TERİMLERİ	: Cinsel Doyum, Depresyon Düzeyi, Evlilik Uyumu
TÜRKÇE ÖZET	: Bu araştırmanın temel amacı, evli bireylerde cinsel doyum ile depresyon düzeyi ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmaya gönüllülük esasıyla katılan 100 yetişkin bireye sırasıyla “Kişisel Bilgi Formu”, “Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği”, “Beck Depresyon Ölçeği” ve “Evlilik Uyumu Ölçeği” uygulanmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, evli bireylerin GRCDÖ toplam puanları ile Evlilikte Uyum Ölçeği puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Evli kadınlarda GRCDÖ sıklık, kaçınma, dokunma, vajinismus ve orgazm bozukluğu puanları ile Beck Depresyon Ölçeği puanları arasında ve evli erkeklerin GRCDÖ iletişim boyutu puanları ile Beck Depresyon Ölçeği arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.
DAĞITIM LİSTESİ	: 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne 2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Didem TUNÇ

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**EVLİ BİREYLERDE CİNSEL DOYUMUN DEPRESYON DÜZEYİ
VE EVLİLİK UYUMU İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

**PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan
Didem TUNÇ**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Recep Emre TAN**

İSTANBUL – 2019

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Didem TUNÇ

... /... / 2019

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Didem TUNÇ'un "Evli Bireylerde Cinsel Doyumun Depresyon Düzeyi ve Evlilik Uyumu İle İlişkinin İncelenmesi" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı KLİNİK PSİKOLOJİ Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan _____

Dr. Öğr. Üyesi Recep Emre TAN
(Danışman)

Üye _____

Dr. Öğr. Üyesi Cemal DİNDAR

Üye _____

Dr. Öğr. Üyesi Necmettin AKSOY

ONAY

Yukardaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2019

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırmadaki temel amaç, evli bireylerde cinsel doyumun depresyon düzeyi ve evlilik uyumu ile ilişkisini incelemektir. Ayrıca temel değişkenlerin demografik değişkenlerle olan ilişkisi de incelenmiştir. Araştırma betimsel nitelikte, ilişkisel tarama modeli esas alınarak tasarlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 50 kadın 50 erkek olmak üzere, toplam 100 yetişkin evli birey oluşturmaktadır. Veri toplama amacıyla kullanılan ölçekler; kişisel bilgi formu, Golombok-Rust Cinsel Doyum leği, Beck Depresyon leği, Evlilik Uyumu leği'dir. İstanbul'un çeşitli semtlerinde Kartopu rneklem yöntemiyle toplanan veriler, SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 23.0 for Windows programına aktarılarak verilerin istatistiksel analizleri yapılmıştır. Normallik dağılımına yönelik Kolmogorov-Smirnov testi yapılmış, sonrasında, iki kategorili olup normallik varsayımını sağlayan değişkenlere ilişkin bağımsız/ilişkisiz gruplar t-testi, iki kategorili olup normallik varsayımını sağlamayan değişkenlere ilişkin Mann-Whitney U testi, üç veya daha fazla kategorili normal dağılmayan değişkenlere ilişkin non parametrik Kruskal-Wallis testi, anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için post-hoc Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Evli bireylerde cinsel doyumun depresyon düzeyi ve evlilik uyumu ile ilişkisini araştırmaya yönelik olarak "Pearson momentler çarpımı korelasyonu katsayıları" hesaplanmıştır. İstatistiksel analizlerin tümünde temel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, evli bireylerin genel cinsel doyumları ile evlilikte uyum düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Evli kadınların GRCDÖ sıklık, kaçınma, dokunma, vajinismus ve orgazm bozukluğu puanları ile Beck Depresyon leği puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur, evli erkeklerin GRCDÖ iletişim boyutu puanları ile Beck Depresyon leği puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca araştırmanın temel değişkenleri ile bazı demografik değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Cinsel Doyum, Depresyon Düzeyi, Evlilik Uyumu

SUMMARY

The main purpose of this study is to investigate the relationship between sexual satisfaction and the level of depression and marital adjustment in married individuals. In addition, the relationship between basic variables and demographic variables were also investigated. The research was designed on the basis of relational screening model. The sample of the study consisted of 100 adult, 50 female and 50 male married individuals. Scales used for data collection; personal information form, Golombok-Rust Sexual Satisfaction Scale, Beck Depression Scale, Marital Adjustment Scale. Data collected by Snowball sampling in various districts of Istanbul were transferred to SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 23.0 for Windows and statistical analyzes were performed. Kolmogorov-Smirnov test was used for the distribution of normality, then the two categories and independent / unrelated groups related to the variables that provide the normality assumption t-test, the two-category Mann-Whitney U test for variables that do not provide the assumption of normality, three or more categories of normal non-distributed variables Non-parametric Kruskal-Wallis test, post-hoc Mann-Whitney U test was used to determine the difference between the groups. K Pearson moments of product correlation coefficients were calculated in order to investigate the relationship between sexual satisfaction and depression and marital adjustment in married individuals. Basic significance level was taken as $p < 0.05$ in all of the statistical analyzes.

As a result of the statistical analysis, a significant positive correlation was found between the sexual satisfaction of married individuals and their compliance level in marriage. There was a significant positive correlation between GRISS score, avoidance, touch, vaginismus and orgasmic disorder scores in married women and Beck Depression Scale scores. A significant positive correlation was found between the scores of married men's GRISS communication and Beck Depression Inventory scores. In addition, significant relationships were found between the main variables of the study and some demographic variables.

Key Words: Sexual Satisfaction, Depression Level, Marital Adjustment

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZET	I
SUMMARY	II
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR LİSTESİ	V
TABLolar LİSTESİ	VI
GRAFİKLER LİSTESİ	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ	X
RESİMLER LİSTESİ	XI
EKLER LİSTESİ	XII
ÖN SÖZ	XIII
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ	3
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	3
1.1.1. Alt Problemler	3
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	3
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	4
1.4. VARSAYIMLAR	4
1.5. SINIRLILIKLAR	4
1.6. TANIMLAR	4
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. EVLİLİK KAVRAMI	6
2.1.1. Evliliğe İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar	7
2.1.2. Evlilik Uyumu	13
2.1.2.1. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler	14
2.2. CİNSELLİK KAVRAMI	16
2.2.1. Cinselliğe İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar	19
2.2.2. Cinsel İşlevler	21
2.2.3. Cinsel Yanıt Evreleri	21
2.2.3.1. Kadında Cinsel Yanıt	22
2.2.3.2. Erkeklerde Cinsel Yanıt	23
2.2.4. Cinsel İşlev Bozuklukları	24
2.2.5. Cinsel Doyum ve Evlilik Uyumu	30
2.3. DEPRESYON	31
2.3.1. DSM-5 Sınıflandırma Sistemine Göre Depresyon Bozuklukları	33

2.3.1.1. DSM-5 Sınıflandırma Sistemine Göre Majör Depresyon Bozukluk	34
2.3.2. Depresyona İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar	34
2.3.3. Depresyon ve Cinsel İşlevler	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM	39
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	39
3.2. ÇALIŞMA GRUBU	39
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	42
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	43
3.3.2. Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği (GRCDÖ)	43
3.3.3. Beck Depresyon Ölçeği	45
3.3.4. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ)	46
3.4. VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ	47
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR	49
TARTIŞMA ve YORUM	84
SONUÇ ve ÖNERİLER	120
KAYNAKÇA	123
EKLER	-

KISALTMALAR

APA	: AMERİKAN PSİKİYATRİ BİRLİĞİ
CETAD	: CİNSEL EĞİTİM TEDAVİ VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ
EUÖ	: EVLİLİKTE UYUM ÖLÇEĞİ
GRCDÖ	: GOLOMBOK-RUST CİNSEL DOYUM ÖLÇEĞİ
İST.	: İSTATİSTİK
ORT.	: ORTALAMA
SPSS	: STATISTICAL PACKAGE FOR THE SOCIAL SCIENCES
TMK	: TÜRK MEDENİ KANUNU
TSSB	: TRAVMA SONRASI STRES BOZUKLUĞU
TÜİK	: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU
WHO	: WORLD HEALTH ORGANIZATION

TABLolar LİSTESİ

SAYFA

Tablo-1 Evli Bireylerin Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları (N=100)	41
Tablo-2 Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Analizi	44
Tablo-3 Beck Depresyon Ölçeğine İlişkin Güvenilirlik Analizi	45
Tablo-4 Evlilikte Uyum Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Analizi	46
Tablo-5 Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler (N=100)	50
Tablo-6 Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik t-testi (N=100)	52
Tablo-7 Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi	54
Tablo-8 Evli Kadın Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerinin Menopoza Girme Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi (N=50)	56
Tablo-9 Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi	57
Tablo-10 Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerinin Eşin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi	59
Tablo-11 Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerinin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi	61
Tablo-12 Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerinin Evlenme Şekillerine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi	63
Tablo-13 Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerinin Evlilik Sürelerine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi	65
Tablo-14 Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerinin Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi	67
Tablo-15 Evli Bireylerin Depresyon Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	69
Tablo-16 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	69
Tablo-17 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına Yönelik t-testi (N=100)	70
Tablo-18 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi	70

Tablo-19 Evli Kadın Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Menopoza Girme Durumlarına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi	71
Tablo-20 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi	71
Tablo-21 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Eşin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi	72
Tablo-22 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi	72
Tablo-23 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Evlenme Şekline Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi	73
Tablo-24 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi	73
Tablo-25 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi	74
Tablo-26 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	75
Tablo-27 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	75
Tablo-28 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına Yönelik t-testi (N=100)	75
Tablo-29 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi	76
Tablo-30 Evli Kadın Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Menopoza Girme Durumlarına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi	76
Tablo-31 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi	77
Tablo-32 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Eşin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi	77
Tablo-33 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi	78
Tablo-34 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Evlenme Şekline Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi	78
Tablo-35 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi	79
Tablo-36 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi	79
Tablo-37 Evli Kadın Bireylerin Cinsel Doyum Düzeyleri (Puanları) ile Depresyon ve Evlilikte Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon Katsayıları	81

Tablo-38 Evli Erkek Bireylerin Cinsel Doyum Düzeyleri (Puanları) ile Depresyon ve Evlilikte Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon Katsayıları 82

GRAFİKLER LİSTESİ

SAYFA

Grafik-1 KÜRESEL ÇAPTA DEPRESİF BOZUKLUK VAKALARININ BÖLGELERE GÖRE ORANSAL DAĞILIMI (MİLYON) 32

ŞEKİLLER LİSTESİ

	SAYFA
Şekil-1 YETİŞKİN DÖRTLÜ BAĞLANMA STİLLERİ	10
Şekil-2 CİNSEL İŞLEV BOZUKLUKLARINDA HAZIRLAYICI, BAŞLATICI VE SÜRDÜRÜCÜ ETKENLER	26
Şekil-3 KADIN CİNSEL FONKSİYON BOZUKLUĞU SINIFLANDIRILMASI, DSM-4 VE DSM-5 YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER	29
Şekil-4 DSM-4-TR VE DSM-5 CİNSEL İŞLEV BOZUKLUĞU TANI KRİTERLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	30
Şekil-5 DEPRESYONUN BİLİŞSEL MODELİ	36
Şekil-6 EVLİ BİREYLERİN CİNSEL DOYUM DÜZEYLERİNE YÖNELİK STANDARTLAŞTIRILMIŞ ORTALAMA PUANLAR	50

RESİMLER LİSTESİ

	SAYFA
Resim-1 KADINDA CİNSEL YANIT DÖNGÜSÜ	23
Resim-2 ERKEKTE CİNSEL YANIT DÖNGÜSÜ	24

EKLER LİSTESİ

- EK – A** : KİŞİSEL BİLGİ FORMU
- EK – B** : BECK DEPRESYON ÖLÇEĞİ
- EK – C** : GOLOMBOK-RUST CİNSEL DOYUM ÖLÇEĞİ (KADIN FORMU)
- EK – Ç** : GOLOMBOK-RUST CİNSEL DOYUM ÖLÇEĞİ (ERKEK FORMU)
- EK – D** : EVLİLİK UYUM ÖLÇEĞİ (EUÖ)
- EK – E** : ETİK KURUL ONAY RAPORU

ÖN SÖZ

Çalışmam süresince değerli fikirlerini benimle paylaşan, hem çalışmamda hem mesleki yaşamımda bana yol gösteren ve emek veren değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Recep Emre TAN'a, yüksek lisans enstitü bölüm başkanım Dr. Öğr. Üyesi Fatih BAL'a, değerli düşünce ve önerileriyle çalışmama ve mesleki hayatıma önemli katkılar sağlayan saygıdeğer jüri üyelerim Dr. Öğr. Üyesi Cemal DİNDAR'a ve Dr. Öğr. Üyesi Necmettin AKSOY'a, yine lisans ve yüksek lisans hayatım boyunca öğrencileri olmaktan gurur duyduğum, örnek tutum ve yaklaşımlarıyla bana kıymetli bilgi ve tecrübelerini aktaran, yoluma ışık tutan tüm hocalarıma saygı ve hürmetlerimi sunuyorum.

Tüm güzel duygu ve düşüncelerle her koşulda yan yana olduğumuz, beni sevgi, güven ve bağlılıkla sarmalayan, destekleyen ve bana sonsuz emek veren en kıymetlilerim anneme ve babama,

aylarca yanıbaşımdayken desteğini hissettiğim, karşılaştığım zor durumlarda benimle birlikte vazgeçmeden çabalayan ve beni motive eden, bir arada olmaktan mutluluk duyduğum Kemâl KAPTAN'a,

tez hazırlama sürecinde aynı yollardan geçtiğimiz, birbirimize fazlasıyla destek olup arkadaşlığımızı perçinlediğimiz meslektaşlarım Elif Nazlı YAŞA'ya ve Hatice ÇAĞLAR'a,

hayatın her alanıyla ilgili sayısız bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, bana inanan ve güvenen, beni destekleyen amcam Ali Kemâl ŞAHİN'e,

paylaşılan her şeyin güzel olduğunu hissettiren kıymetli dostum ve meslektaşım Zeynep ÜSTÜNDAĞ ile kuzenlerim Damla AYGÖRDÜ, Eray ERKOL ve Mansur SARAÇ'a, dayım İsmail Cem AFERİN'e ve teyzem Nuray AFERİN'e,

en güzel ortak noktamız olan "hayvan sevgisi" vesilesiyle tanışma fırsatı bulduğum ve öz ablam gibi sevdiğim Sibel DEMİROĞLU'na,

meslek hayatımın ilk durağında birlikte çalışmaktan mutluluk duyduğum değerli hocam Çocuk Gelişimi Uzmanı Yasemin ÇOBAN'a ve tüm çalışma arkadaşlarıma,

örneklem toplama sürecimde bana yardımcı olan tüm arkadaşlarıma, tanıdıklarıma

ve tabii ki bu sürecin olmazsa olmazları, çalışmama değerli vakitlerini ayırıp gönüllü olarak katılım sağlayan tüm katılımcılara,

yüreğten teşekkürü bir borç bilirim, minnetle...

İstanbul, 2019
Psk. Didem TUNÇ

GİRİŞ

Köklerini binlerce yıllık tarihi geçmişe dayandıran evlilik, farklı kültürlerde çeşitli anlamlar bulmuşsa da; toplumlar tarafından benimsenmesi, resmi/hukuki bir boyutunun olması gibi nedenlerle geçerliliği günümüze dek ulaşmış önemli sosyal yapılardandır.

Toplumun dinamiğini büyük oranda belirleyen aile kavramının oluşumunda önemli bir yere sahip olan evliliği meydana getiren birçok boyuttan bahsedilebilir. Pek çok topluma göre evlenen bireyler; fiziksel, duygusal, ekonomik vb. açılardan ortaklaşa hareket etmek, nesillerini devam ettirmek gibi amaçlarla bir araya gelerek yaşamlarını sürdürürler. Evlilikle ilgili çalışmalar incelendiğinde, bu beraberliğin uzun süreli ve kaliteli olmasının pek çok açıdan uyumlu olmayı gerektirdiği görülmektedir.

TUIK'in 2 Mart 2018'de yayımladığı, "Evllenme ve Boşanma İstatistikleri" haber bültenine göre; evlenen çiftlerin sayısı, 2017 yılında, bir önceki yıla göre %4,2 azalmıştır. Boşanan çiftlerin sayısı ise; 2017 yılında, 2016 yılına göre %1,8 artış göstermiştir. 2017 yılında, boşanmaların %38,7'si evliliğin ilk 5 yılında, %20,7'si ise evliliğin 6-10 yılında gerçekleşmiştir¹. Yine TUIK'in 1 Mart 2019'da yayımladığı "Evllenme ve Boşanma İstatistikleri" haber bültenine göre; evlenen çiftlerin sayısı 2018 yılında 2017 yılına oranla %2,9 azalmıştır. 2018'de boşanan çiftlerin sayısı, 2017 yılına göre %10,9 artmıştır ve boşanmaların %37,6'sı evliliğin ilk beş yılında, %20,4'ü evliliğin 6-10 yılında gerçekleşmiştir².

Ülkemizde boşanmaların her geçen yıl artması ve yaklaşık %60'ının evliliğin ilk 10 yılı içinde gerçekleşmesi, evlilikle ilgili yapılan çalışmaların değerini arttırmaktadır. Evliliği etkileyen pek çok faktörün gün yüzüne çıkması gerektiği düşünülmektedir.

Evliliğin genel amacının, karşılıklı olarak biyolojik, sosyal ve psikolojik ihtiyaçların ve güdülerin doyurulması gereksinimi olduğu düşünülebilir. Biyolojik bir ihtiyaç olarak "cinsel güdüyü doyumak" evliliğin en önemli işlevlerindedir. Eşlerin bu yönden uyumlu olması, birbirlerinin cinsel istek ve beklentilerini anlaması cinsel

¹ Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, 2018, Sayı: 27593.

² Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, 2019, Sayı: 30698.

güdü'nün doyuma ulaşması gerekir. Cinsel doyum evliliğin temel koşullarındandır. Eşler, cinsel ilişkinin olanaklarından biri olan çocuk sahibi olmanın vesilesiyle, nesillerinin devamlılığını sağlama gereksinimlerini de karşılayabilirler³.

Literatür incelendiğinde, ülkemizdeki evliliği kapsayan çalışmaların gittikçe arttığı görülmektedir. Evlilik uyumuyla cinsel doyum değişkenlerinin tek tek veya birlikte incelendiği araştırmaların ise ülkemizde özellikle 2000'li yıllardan itibaren arttığı görülmektedir; bu iki değişkenin beraber incelendiği araştırmalar ise oldukça kısıtlıdır.

Depresyon, genel olarak çökkünlük ve yaşamsal faaliyetlere olan ilginin azalması veya kaybolması ile karakterize, işlevselliği pek çok yönden olumsuz etkileyebilen ruhsal bir bozukluk olarak tanımlanabilir. Depresyon kendiliğinden de sonlanabilen bir durum olmakla birlikte, tedavi edilmediğinde kronikleşebilen bir durumdur⁴. Ayrıca tedavi edilmediği durumlarda kişiyi intihara kadar götürebilir. Bu iki durum depresyonun temel risklerindedir. WHO (Dünya Sağlık Örgütü) (1996) tarafından, 2020 yılına gelindiğinde unipolar majör depresyonun iskemik kalp hastalığından sonra, ikinci sırada yer alarak, küresel çapta en sık karşılaşılan sağlık sorunu olacağı tahmin edilmektedir⁵. Buradan hareketle, depresyonun küresel çaptaki yaygınlığı düşünülürse, özellikle klinik alanda her daim çalışılması gereken bir konu olacağı yadsınamaz.

Sonuç olarak, tüm bu sebeplerden yola çıkıldığında, evliliğin oluşumunda ve dinamiğinde merkezi bir öneme sahip olan cinsel doyumun, evli bireylerin küresel çapta en yaygın ruhsal sorunlarından biri olan depresyon ve evliliğin kalitesini belirleyen en temel unsurlardan biri olduğu düşünülen evlilik uyumu ile nasıl bir ilişki içinde olduğu incelenmeye değer bulunmuştur.

---

³ İbrahim Ethem Özgüven, *Evlilik ve Aile Terapisi*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2017, s.19-20.

⁴ Fuat Torun, *Depresyon: Bilişsel Davranışçı Terapi Işığında Kendine Yardım Kılavuzu*, Psikonet Yayınları, İstanbul, 2018, s. 11.

⁵ Christopher J. L. Murray ve Alan D. Lopez, *The Global Burden Of Disease: A Comprehensive Assessment of Mortality and Disability From Diseases, Injuries, and Risk Factors in 1990 and Projected to 2020*, Mass: Harvard School Of Public Health, Cambridge, 1996, s. 4.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

“Evli bireylerin cinsel doyumları ile depresyon düzeyleri ve evlilik uyumları arasında bir ilişki var mıdır?”

1.1.1. Alt Problemler

1. Cinsiyet değişkeni açısından evli bireylerin cinsel doyum, depresyon ve evlilik uyumu puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Yaş değişkeni açısından evli bireylerin cinsel doyum, depresyon ve evlilik uyumu puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Menopoz değişkeni açısından evli bireylerin cinsel doyum, depresyon ve evlilik uyumu puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Eğitim düzeyi değişkeni açısından evli bireylerin cinsel doyum, depresyon ve evlilik uyumu puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Eşin eğitim düzeyi değişkeni açısından evli bireylerin cinsel doyum, depresyon ve evlilik uyumu puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
6. Çalışma durumu değişkeni açısından evli bireylerin cinsel doyum, depresyon ve evlilik uyumu puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. Evlenme şekli değişkeni açısından evli bireylerin cinsel doyum, depresyon ve evlilik uyumu puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
8. Evlilik süresi değişkeni açısından evli bireylerin cinsel doyum, depresyon ve evlilik uyumu puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
9. Çocuk sayısı değişkeni açısından evli bireylerin cinsel doyum, depresyon ve evlilik uyumu puanları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın temel amacı; evli bireylerin cinsel doyum düzeyleri ile depresyon düzeyleri ve evlilik uyum düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemektir. Araştırmanın bir başka amacı ise; cinsel doyum, depresyon düzeyi ve evlilik uyumu değişkenlerinin, demografik değişkenler ile olan ilişkilerini incelemektir. Bu amaçlardan elde edilecek sonuçlar ile, psikoloji literatürüne katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Literatür incelendiğinde, evli bireylerle yapılan çalışmalarda cinselliği ve cinsel doyumu konu alan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Daha önceki çalışmalarda, cinsel doyum, depresyon düzeyi ve evlilik uyumu değişkenlerinin bir arada konu edildiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca bu üç değişkenin, sosyodemografik değişkenlerle olan ilişkisi de incelenerek elde edilen sonuçlar daha önce yapılmış benzer araştırmaların sonuçlarıyla karşılaştırılacak; benzer ve farklı sonuçlar tartışılarak literatüre katkı sağlanacaktır.

1.4. VARSAYIMLAR

1. Araştırmada kullanılacak ölçekler, geçerli ve güvenilirlerdir.
2. Örnekleme oluşturan evli bireylerin, ölçekleri samimi bir şekilde cevaplandıkları varsayılmıştır.
3. Örnekleme oluşturan evli bireylerin, evreni temsil ettikleri varsayılmıştır.

1.5. SINIRLILIKLAR

1. Araştırmaya katılacak örneklem, kartopu örnekleme tekniğiyle belirlenmiştir.
2. Araştırma, İstanbul ilinde yaşayan 100 evli bireyin katılımıyla sınırlıdır.
3. Araştırma, araştırmada kullanılan ölçeklerin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR

Evlilik: Bireylerin; fiziksel, toplumsal, duygusal, ekonomik vd. unsurlara yönelik ortaklaşa hareket etmek, nesillerini devam ettirmek, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçlarını karşılıklı olarak doyurmak vb. amaçlarla bir araya geldikleri, yasalarla eşlerin ve doğacak çocukların koruma altına alındığı, ailenin kurulmasında büyük bir öneme sahip olan toplumsal bir yapıdır.

Evlilik Uyumu: Evli bireylerin hayatta meydana gelen değişiklikleri birbirleri ve evliliğin bütünlüğünü korumak adına uyum sağlayarak özümseyip etkileşim kurabilmeleri, anlaşmazlık oluşturan durumlardan uzak durmaları ya da her iki tarafı memnun edecek şekilde çözümlayebilmeleri olarak tanımlanabilir.

Depresyon: ökkün duygudurum ve/veya anhedoni (zevk alamama, ilgi kaybı) ile birlikte psikolojik, bilişsel, bedensel, sosyal vd. alanlarda belirtiler göstererek, kişinin bu alanlardaki işlevselliğini olumsuz yönde etkileyen ruhsal bir bozukluktur.

Cinsellik: Kişinin doğduğu andan itibaren getirdiği, biyolojik, psikolojik ve sosyal yönden özelliklerini içeren, cinsel kimliği ve cinsel birleşmeyi de içine alan çok daha geniş bir kavramdır.

Cinsel Doyum: Cinsel ilişkiye yönelik olumlu ve olumsuz boyutların öznel değerlendirilmesinden kaynaklanan fiziksel ve duygusal bileşenleri barındıran duygusal bir tepki olarak tanımlanabilir.

İKİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. EVLİLİK KAVRAMI

İnsanlar; birtakım ihtiyaçlarını karşılayabilme ve yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilme gibi amaçlarla, yüzyıllar boyunca çevresindeki varlıklarla iletişim halinde olmuşlardır. İletişimin bir türü olan kişiler arası iletişimin başladığı ilk ortamın aile olduğu kabul edilir. Aile; en az iki bireyin bir araya gelerek oluşturduğu en küçük toplumsal yapıdır. Toplum içinde ailenin haklarının belirlenmesinde ve korunmasında resmi bir boyutu olan evliliğin rolü yadsınamayacak derecede büyüktür.

Evlilik; özellikle toplumumuzda, iki bireyin -hastalıkta, sağlıkta, iyi günde, kötü günde el ele verip ömür boyu bir arada olacaklarına dair- hukukun karşısında birbirlerine verdikleri resmî söz olarak bilinir.

Evlilik hakkında çeşitli tanımlar yapılabilmekte veya farklı kültürlerde değişik şekillere bürünerek karşımıza çıkabilmektedir; fakat evliliğin pek çok toplumun benimsediği ortak birtakım özellikleri mevcuttur. Buna göre evlilik; çiftlerin bir araya gelerek oluşturduğu, toplumsal kurallara dayanan, sınırları kanunla belirlenip korunan, nesillerinin devamını sağlayacak çocukların haklarının da yasalarla korunduğu bir kurumdur⁶.

TMK' nin 185. ve 186. maddelerine göre; "Evlenme yoluyla, bireyler arasında evlilik birliği sağlanır. Eşler, bu birliğin mutluluğunu sağlamaya yönelik birlikte hareket ederler. Eşlerin bir arada yaşamaları, birbirlerine sadık olmaları gereklidir ve doğacak çocuklarının bakımı, eğitimi ve gözetimine el birliğiyle özen göstermekten sorumludurlar. Ayrıca bu birliğin giderlerine güçleri oranında katılırlar."⁷.

Eşlerin karşılıklı olarak biyolojik, sosyal ve psikolojik ihtiyaçların ve güdülerin doyurulması gereksiniminin, evliliğin genel amacı olduğu düşünülebilir. Biyolojik bir

---

⁶ Serap Erdoğan, Evlilik Uyumu İle Psikiyatrik Rahatsızlıklar, Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Tıp Fakültesi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2007, s .5 (**Tıpta Uzmanlık Tezi**).

⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Resmî İnternet Sayfası, "Türk Medenî Kanunu", Kanun No:4721, Kabul Tarihi: 22.11.2001, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html> (Erişim Tarihi: 11.12.2018)

ihtiyaç olarak “cinsel güdüyü doymak” evliliğin en önemli işlevlerindedir. Ayrıca eşler, cinsel ilişki aracılığıyla çocuk sahibi olarak nesillerinin devamlılığını sağlama gereksinimlerini de karşılayabilirler. Eşlerin, güven içinde bir arada olma, dayanışma halinde olma, toplumda bir yer edinebilme, ortak amaca yönelme gibi gereksinimleri sosyal gereksinimlerinden sayılabilir. Evliliğin psikolojik ihtiyaç yönü ise; sevmeye ve sevilme, acı ve tatlı yaşantıları paylaşarak birlikte olma hazzı duyma gibi gereksinimlerdir⁸.

Evliliğin işlevleri hemen hemen benzer olsa da toplumlara göre çeşitlilik gösterebilmektedir. Günümüzde evliliğin her türü görülebilmekle birlikte, özellikle toplumumuzda en yaygın yapılan evlilik türlerinin neolokal ve egzogami olduğu düşünülebilir. Evlilik türleri genel olarak üç gruba ayrılır: “oturulan yer”, “eş sayısı” ve “eşin seçildiği grup”⁹.

1) Oturulan Yere Göre Evlilik

- 1) a) Matrilokal: Erkeğin kadın evinde oturması (iç güveyliği).
- 1) b) Patrilokal: Kadının erkek evinde oturması.
- 1) c) Neolokal: Kadın ve erkeğin aile evinden ayrılarak birlikte farklı bir evde oturmaları.

2) Eş Sayısına Göre Evlilik

- 2) a) Monogami: Tek eşli evlilik
- 2) b) Poligami: Çok eşli evlilik
- 2) b) 1) Poliandri: Bir kadının aynı anda birden çok erkekle evliliği.
- 2) b) 2) Polijini: Bir erkeğin aynı anda birden çok kadınla evliliği.

3) Eşin Seçildiği Gruba Göre Evlilik

- 3) a) Endogami: Akraba arasından yapılan grup içi evlilik.
- 3) b) Egzogami: Akraba dışından yapılan grup dışı evlilik.

2.1.1. Evliliğe İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar

Toplumsal ve kültürel yapının işleyişi düşünüldüğünde, evlilik, çiftler arasındaki yakın ilişkilerin devamlılığına katkı sağlayan en önemli kişiler arası olgulardan biridir.

⁸ Özgüven, a.g.e., s.19-20.

⁹ Birsen Gökçe, “Evlilik Kurumuna Sosyolojik Bir Yaklaşım” *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1978,(1), 7-21, s. 8-10.

ihtiyaçlarına duyarsız ve tepkisiz kalırsa çocuk üzüntü ve depresyon yaşar, güvensiz bir bağlanma oluşur ve kendini değersiz olarak görür¹². Ayrıca bu kuram, insanların kendileri için önemli olarak gördükleri diğer insanlarla güçlü duygusal bağ kurma eğilimlerinin nedenlerini açıklar.

Bartholomew ve Horowitz, bağlanma sürecinin erken yaşantı yansımalarından yola çıkarak Bowlby'nin teorisine, benlik ve başkaları olmak üzere iki tür içsel çalışan modeli birleştirip dört kategorili yetişkin bağlanma biçimi tanımlamışlardır. Böylece kendiliğin ve diğerlerinin olumlu ya da olumsuz olarak algılanmasından yola çıkılarak güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu olmak üzere dört tür bağlanmadan bahsedilmektedir. Buna göre güvenli bağlanan yetişkinler kendilerini değerli ve sevilebilir algırlar, benlik saygıları yüksektir, yakınlık kurmaktan rahatsız olmazlar. Diğer üç bağlanma biçiminde ise benlik veya başkalarıyla ilgili olumsuz içsel çalışan bir model vardır ve üçü de güvensiz bağlanmanın bir türüdür. Saplantılı bağlananlar kendiliklerini olumsuz, başkalarını olumlu değerlendirirler; bu nedenle başkalarının onayını kazanmaya çabalarlar ve ilişkileriyle aşırı meşgul olurlar. Korkulu bağlananlarda kendilik ve başkaları olumsuz değerlendirilir. Kişi, kendini sevmeye değer görmez ve başkalarının reddedici olduğuna inanır; bu nedenle yakın ilişkiler kurmaktan kaçınır. Kayıtsız bağlananlar ise benliklerini değerli ve sevilebilir değerlendirirken, başkalarını olumsuz değerlendirirler; hayal kırıklığına uğramamak ve reddedilmemek için (olumlu benlik algılarını korumak için) yakın ilişkilerden kaçınarak bağımsız ve güçlü olmaya çalışırlar¹³.

---

¹² John Bowlby, *Attachment and Loss: Vol 1 Attachment*, Basic Books, New York, 1969; aktaran Şerife Işık Terzi vd., *Eğitim Psikolojisi*, Pegem Akademi, Ankara, 2013, s.151.

¹³ Kim Bartholomew ve Leonard M. Horowitz, "Attachment Styles Among Young Adults: A Test Of A Four-Category Model", *Journal Of Personality and Social Psychology*, 1991, 61 (2), 226-244, s. 240-241.

BENLİK MODELİ

		Olumlu	Olumsuz
BAŞKALARI MODELİ	Olumlu	<u>GÜVENLİ</u> Yakınlık kurmada rahat ve özerk	<u>SAPLANTILI</u> İlişkilere takıntılı (İlişkiler ile meşgul)
	Olumsuz	<u>KAYITSIZ</u> Yakınlığa karşı kayıtsız karşı-bağımlı	<u>KORKULU</u> Yakınlıktan korkan ve sosyal yönden kaçınan

Şekil-1 Yetişkin Dörtlü Bağlanma Stilleri¹⁴

Miller ve Steinberg'in kişiler arası iletişime dair sosyal biliş kuramı, insanların diğer insanlar hakkında nasıl düşündüğüne yönelik açıklamalar getirir. Kurama göre, insanlar arasındaki iletişim, insanların diğer kişiler hakkındaki bilgi, tutum ve inançlarını kapsayan "bilgi bankası" adlı birikim yoluyla gerçekleşir. Eşler arasındaki iletişim süreci de böyle işler. Eşini kendisine has özellikleriyle kabul eden çiftlerde evlilik doyumunu daha yüksektir; çünkü bu durum eşe yönelik kontrolcü ve bağımlı davranışların yerine, eşler arasında eşitlikçi bir yaklaşımın var olduğunu düşündürür¹⁵.

Walster'ın Romantik Aşk Kuramı, âşık olmayı sosyal öğrenme ve duyguları adlandırma ile açıklar. İnsanlar; toplumsal yaşamdaki kültürel etmenler ve iletişim unsurları (TV, gazete, dergi vd.) aracılığıyla âşık olmanın hem duygusal ve fizyolojik boyutunu (kalp çarpıntısı, uykusuzluk vd.) hem de kimlere âşık olunabileceğini (uygun yaşta vd.) öğrenirler. Eğer çevrelerinde âşık olunabilecek model tanımına

¹⁴ Bartholomew ve Horowitz, a.g.e., s. 227.

¹⁵ Arda Gökmen, Evli Eşlerin Birbirlerine Yönelik Kontrolçülük ve Bağımlılık Algılarının Evlilik Doyumunu Üzerindeki Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2001 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**); aktaran Ersanlı ve Kalkan, a.g.e., s. 9-10.

uyan biri karşısına çıkarsa, duygularının nedenlerini o kişide arayıp ona âşık olduğunu düşünürler¹⁶.

Psikodinamik modele göre insanlar, bilinçli veya bilinçsiz şekilde kendi narsistik ihtiyaçlarını doyuracak eş ararlar; yani ego ideallerine en iyi hizmet edecek insanı kendilerine eş olarak seçerler ve evlilik yoluyla bu ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırlar. Örneğin; eşlerden biri baskın veya agresifken, diğeri boyun eğici veya mazoşistik olabilir. Diğer taraftan ihtiyaç tamamlamanın yanı sıra, ihtiyaçların benzerliği de evlenmenin nedenlerinden biri olabilir. Yapılan bir araştırmada, eşlerin benzerlik düzeylerinin artmasıyla evlilik uyumlarının da arttığı görülmüştür¹⁷.

Fritz Heider (1958)'ın, insanların, bir davranışı açıklarken nasıl yöntemlere başvurduğunu incelemiş olan ilk sosyal psikolog olduğu bilinir. Heider, insanların davranışlar hakkında yükleme yaparak iki temel ihtiyaçlarını karşıladıklarından bahseder: İlki, tutarlı ve dengeli bir dünya görüşüne sahip olabilme; ikincisi ise özellikle sosyal çevreleri üzerinde kontrol kurabilmedir. İnsanların bir davranışı yapma ve/veya sürdürme nedenleri açıklanabilirse, gelecekte nasıl davranacakları da öngörülebilir. Bu sayede de insanlar, özellikle kişiler arası ilişkilerde, belirsizliğin yol açtığı zorluklardan kurtulabilirler, bu da dünyayı daha istikrarlı ve kontrol edilebilir olarak algılamalarını sağlar¹⁸.

Atıf kuramında, insan davranışlarının nedensellik ve sorumluluk boyutlarına değinilir. Olaylarla ve insan davranışlarıyla ilgili yapılan yüklemelerin nedenlerini açıklarken bu açıklamaların odaklandığı yer, nedensellik açısından önem taşır. İçsel atıf; bir insanın davranışının nedenlerine, o insanın içsel özelliklerine (o insanın kişilik örüntüsü, tutumları, yetenekleri, ruh hali vs.) bakılarak ulaşılabileceğini varsayar; bu nedenle, o insanın davranışlarının nedenlerinin, tamamıyla o insanın kendisinden kaynaklandığı düşünülür. Diğer atıf türü olan dışsal atıf ise; bir insanın davranışının nedenlerini, o insanın dışında meydana gelen durumlarla (şans, o kişinin içinde bulunduğu koşullar, sosyal normlar vs.) açıklar. Atıf kuramcıları, bir davranışı açıklamak için, içsel ya da dışsal atıfların hangisinin doğru olduğuyla değil;

---

¹⁶ Hortaçsu, a.g.e., s. 36.

¹⁷ K. Daniel O'Leary ve David A. Smith, "Marital Interactions", *Annual Review of Psychology*, 1991, 42 (1),191-212; aktaran Ersanlı ve Kalkan, a.g.e., s. 10.

¹⁸ Fritz Heider, *The Psychology of Interpersonal Relations*, John Wiley ve Sons, New York, 1958; aktaran Çiğdem Kağıtçıbaşı, *Günümüzde İnsan ve İnsanlar (Sosyal Psikolojiye Giriş)*, Evrim Yayınevi, İstanbul, 2013, s. 248.

insanların davranışın nedenlerini anlamak için hangi açıklamayı neden seçtikleriyle ilgilenirler¹⁹.

İçsel ve dışsal yükleme kavramları, yaşamın en özel alanlarındaki ilişkilerde insan davranışlarının nedenlerini açıklamak için de kullanılmaktadır. Birbirlerinden hoşnut, uyumlu ve mutlu eşler, birbirlerinin olumlu davranışları için içsel yüklemeler yapma eğiliminde; birbirlerinin olumsuz davranışları için ise dışsal yüklemeler yapma eğilimindedirler. Problemlili ve uyumsuz eşler ise, tam tersi şekilde, birbirlerinin olumlu davranışlarını dışsal nedenlere bağlarken, birbirlerinin olumsuz davranışlarını içsel nedenlere bağlama -problemin kişinin kendisinden kaynaklandığına inanma-eğilimine girerler²⁰.

Fincham, Bradbury ve Baucom tarafından geliştirilen yükleme kuramı, genel olarak, insanların; "Neden?" diye başlayan soruları nasıl cevapladıklarına ve nedensel açıklamaları nasıl yaptıklarına değinir. Yükleme kuramına ait kavramlar, sosyal psikolojinin içinde geliştirilmiştir; fakat evlilik ilişkilerini inceleyen araştırmacılar için de önemli bir konu olmuştur. Evlilikte, nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri üzerinde durulmaktadır. Uyumlu ve uyumsuz çiftleri daha iyi ayırt ettiği düşünülen sorumluluk yüklemeleri ise; niyet, güdü ve suçluluğu barındırır. Buna göre genel anlamda sorumluluk, bireyin neden ve kime karşı sorumlu olduğu ve eylemlerinden sorumlu tutulabileceği ile ilgilidir²¹.

Sosyal öğrenme modeline göre, eşler ödül ve cezaları kendilerine göre değerlendirip yorumlarlar. Eşler arasındaki problemlili ilişkilerin sürmesinde, kişiler arasındaki yanlış anlaşılımların, farklı algılamaların ve davranışsal beklentilerin etkili olduğu vurgulanır²².

Kişiler arası ilişkileri açıklamak için geliştirilen birden çok Sosyal Mübadele (değiş tokuş) Kuramı vardır. Bu kuramlardan biri olan, Thibaut ve Kelley'in (1959) geliştirdikleri, Etkileşim Sonuçları Kuramı'na göre; kişiler arası ilişkiler, ödül ve bedel değiş-tokuşuna dayanır. Buna göre; insanlar ödülü yüksek, bedeli düşük olan ilişkileri tercih etme eğilimindedirler. Kast edilen ödül, bireyin ilişkisinden aldığı haz

¹⁹ Kağıtçıbaşı, a.g.e., s. 248-249.

²⁰ Elliot Aronson vd., **Sosyal Psikoloji**, Çev. Okhan Gündüz, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2012, s.203.

²¹ Şennur Tutarel Kışlak, Cinsiyet, Evlilik Uyumu, Depresyon İle Nedensel ve Sorumluluk Yüklemeleri Arası İlişkiler Üzerine Bir Araştırma, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1995, s.178 (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

²² Burçin Anar, Evli ve Çalışan Yetişkinlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini İle Evlilik Doyumu ve İş Doyumu İlişkisinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2011, s. 12 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

veya doyum iken; kastedilen bedel, bireyin ilişkideki performansını engellemeye yönelik faktörlerdir. Sonuç ise, ödül ve bedel arasındaki farkı ifade eder. Buradan çıkarılacak bir yoruma göre, bir ilişkide ödüller bedellerden fazla olduğunda birey ilişkiyi sürdürme eğiliminde olacak; bedeller ödüllerden fazla olduğunda ise birey ya ilişkiyi değiştirmek adına çaba gösterecek ya da ilişkiyi sona erdirmeye eğilimine girecektir. Ödül ve bedel arasındaki farkı; yani sonucu belirleyen iki temel faktörden bahsedilebilir: “Dışsal faktörler” ve iki birey arasındaki ilişkinin kendine has “içsel koşulları”dır. Dışsal faktörler; bireyin ihtiyaçları, değerleri, partnerinin çekicilik düzeyi gibi durumları kapsar. İkinci faktör olan ilişkinin içsel koşulları ise, etkileşim sonucunda ortaya çıkar ve ikili ilişkilerdeki bireylerin davranış örüntülerinin birbirleriyle çatışıp çatışmamasına bağlı olarak en uygun ödül-bedel ihtimallerinin ortaya çıkmasını sağlar²³.

2.1.2. Evlilik Uyumu

Evliliği meydana getiren unsurların sağlıklı işleyişinin, kaliteli ve uzun ömürlü bir evlilik ortamını oluşturması muhtemeldir. Son yıllarda evliliğin unsurlarından olan eşler arasındaki uyum, doyum gibi kavramların evlilikteki önemi fark edilmiş ve araştırmalara sıkça konu olmaya başlamıştır. Evlilik uyumu ve evlilik doyumu kavramları, birbirleriyle iç içe olmaları nedeniyle sık sık eş anlamlarda kullanılsa da tamamiyle aynı anlamı taşımadığı düşünülmektedir. Birbirleriyle etkileşim içinde olan, aile ile ilgili konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarını olumlu yönde çözebilen eşlerin evlilikleri, uyumlu evlilik olarak tanımlanabilir. Evlilik uyumu, eşlerin uyumlu beraberliklerinin sonucu olarak evlilik hayatlarından memnun ve mutlu olmayı da getirebilir. Bu noktada evlilik uyumu, daha genel bir kavram olması nedeniyle, evlilik doyumu ile karışabilir²⁴. Buradan anlaşılacağı üzere evlilikte uyum, evlilikte doyumu da kapsayan daha geniş bir kavram olarak ele alınabilir; fakat uyumlu çiftler evliliklerinden her zaman doyum sağlamıyor olabilirler ya da tersi şekilde, evliliklerinde doyumlu olan eşler her zaman uyum içinde olmayabilirler.

Locke (1968), evlilik uyumunu eşlerin yaşamdaki değişiklikleri birbirleri ve evliliğin bütünlüğü adına uyum sağlanacak biçimde özümstedikleri, etkileşim içinde olabildikleri, anlaşmazlıklardan uzak durdukları veya her ikisini de memnun edecek

²³ John W. Thibaut ve Harold H. Kelley, *The Social Psychology of Groups*, John Wiley ve Sons, New York, 1959; **aktaran** Selim Hovardaoğlu ve Semra Azizoğlu Binici, “Evlilik İçin Karşılaştırma Düzeyi Ölçeğinin (EKDÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 1996, 66-76, s.66-67.

²⁴ Evrim Erbek vd., “Evlilik Uyumu”, *Düşünen Adam*, 2005, 18(1), 39-47, s. 40.

biçimde çözümledikleri, bu sayede birbirlerinden ve evliliklerinden duydukları mutluluk adaptasyonu olarak tanımlamıştır²⁵.

Lewis ve Spanier'in "Uyumlu Evlilik Modeli" nde, evlilikte uyumun ve sürekliliğin sağlanması amacıyla, üç temel değişkenden bahsedilmiştir²⁶: "Kişisel ve sosyal kaynaklar (kişilerin evliliğe getirdikleri kaynaklar), kendine güven duyma, bilişsel, fiziksel beceriler ve sağlık", "Yaşam şeklindeki memnuniyet (aile ve arkadaş desteği, toplumdaki yeri, çalışmalarındaki memnuniyet)", "Evlilik ilişkisinde kazanılan ödüller (etkili ve uygun iletişim)".

Sabatelli (1988), evlilikteki uyumu, eşlerin karşılıklı olarak rahatça iletişim kurabildikleri, problemleri durumların her iki tarafı da memnun edecek şekilde çözümlenebildiği, önemli durumlarda yoğun anlaşmazlıkların yaşanmadığı evlilik olarak tanımlamıştır²⁷.

2.1.2.1. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler

İletişim ve etkileşim sistemlerinden biri olan evliliğin dinamikleri, eşler arasındaki uygun mesaj ve bildirimlerin, sözlü ve sözsüz olarak alınıp verilmesiyle ölçülebilir. Eşlerin birbirlerine yönelik ruhsal, cinsel ve toplumsal yönden beklentilerini açıkça ifade edebilmeleri için etkileşim içinde olmaları gerekmektedir. Uyumlu evliliğin en temel koşulu, sağlıklı bir iletişim ortamıdır²⁸. Eşler arasında sağlıklı bir iletişim ortamının bulunmaması, birbirlerinin sorunlarını tam ve doğru olarak anlamalarına engel olabilir. Bu durum çatışmaya ve sorunların çözümsüz kalmasına neden olabilir. İletişim evliliğin kalitesini belirler, iletişim sorunlarını çözmeden uyumlu bir evliliği sürdürmek oldukça zordur²⁹.

Evlilik uyumunu sağlamaya yönelik temel ilkelere biri "empatik anlayış"tır. Kendini bir başkasının yerine koyarak olaylara onun açısından bakabilme ve onun

²⁵ Edwin A. Locke, Toward a Theory of Task Motivation and Incentives, **Organizational Behavior and Human Performance**, 1968, 157-189; **aktaran** Seda Karabağ, Evli Bireylerinin Evlilik Sürelerinin Cinsel Doyum ve Evlilik Uyumunu İlişkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2019, s. 2 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²⁶ Gülşah Candemir, Evli Bireylerin Problemleri İnternet Kullanımı, Evlilik Uyumunu, Eş Tükenmişliği ve Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılama Düzeylerinin İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep, 2017, s.50 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²⁷ Ronald M. Sabatelli, "Exploring Relationship Satisfaction: A Social Exchange Perspective on the Interdependence between Theory, Research and Practice", **Family Relations**, 1988, 37 (2), 217-222; **aktaran** Deniz Kublay ve Vesile Oktan, "Evlilik Uyumunu Değer Tercihleri ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi", **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 2015, 5 (44), 25-35, s.26.

²⁸ Özgüven, a.g.e., s. 73.

²⁹ Ersanlı ve Kalkan, a.g.e., s. 5.

duygularını paylaşabilme olarak tanımlanan empatik anlayış, evlilik ilişkilerini pekiştirmeye katkı sağlar³⁰. Bu bilgiye paralel olarak, Tutarel Kışlak ve Göztepe (2012)'nin yaptıkları araştırmada, empati ve evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Duygusal dışavurumun kapsadığı duygusal tepkinin eşe olumlu bir şekilde yansıtılmasının evlilik uyumuna önemli katkıda bulunduğu, evliliğinde uyumsuz kişilerin daha çok olumsuz duygusal tepki gösterdikleri ve beklentileri karşılanmadığında hoşgörüsüz davrandıkları araştırmanın diğer önemli bulgularındandır³¹.

İnsanların kişilik özelliklerinin, yetiştirilme koşullarının, yetiştirildikleri çevrenin, aile görgülerinin, evliliğe yükledikleri anlamın, aldıkları eğitimin, mesleklerinin, inanç sistemlerinin, ruhsal yapılarının evlilik uyumuyla ilişki içinde oldukları düşünülmektedir³².

Larson, 2002 yılında yaptığı çalışmasında, 1950'den itibaren yapılan araştırmaları inceleyerek evlilik uyumunun belirlenmesinde rol oynayan üç temel faktörden bahsetmiştir. Kişisel özellikler, çift özellikleri ve çevre koşulları, "Evlilik üçgeni" adını verdiği modeli oluşturmaktadır. Evlilik uyumunu etkileyen birçok etken vardır ve bunlar birçok faktörle bir araya geldiğinde olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Özellikle, çift özelliklerinde yer alan iletişimin; eşler arasındaki problemlerin ortaya çıkması, çözülebilmesi ve problemle ortak baş edebilme açısından büyük önemi vardır. Kişisel özelliklerden; stresle baş etme güçlüğü, akılcı olmayan düşünceler, aşırı tepkisel davranışlar, kronik huzursuzluk, tedavi edilmemiş depresyon gibi faktörler olumsuz özellikleri oluştururken; dışadönüklük, aşk iddialılık gibi özellikler olumlu kişilik özelliklerini oluşturur. Güç paylaşımı, uzlaşma, iletişim becerileri, çatışma çözme stratejileri çift özelliklerindedir. Aile kökeninin etkileri, ana-baba ve arkadaş desteği, ebeveyn olma stresi ve iş stresi gibi faktörler çevresel koşullardır³³.

Ekşi (2018)'nin öğretmenlerle yaptığı çalışmasında; eğitim düzeyi, sosyoekonomik gelir düzeyi, kadın cinsiyet rolü, psikolojik iyi oluş gibi değişkenlerin

---

³⁰ Özgüven, a.g.e., s.74.

³¹ Şennur Tutarel Kışlak ve Işıl Göztepe, "Duygu Dışavurumu, Empati, Depresyon ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2012, 3 (2), 27-46, s. 38-39.

³² Kublay ve Oktan, a.g.e., s. 26.

³³ Reed W. Larson, "Globalization, Societal Change, and New Technologies: What They Mean for the Future of Adolescence", *Journal of Research on Adolescence*, 2002, 12 (1), 1-30, s. 16.

evlilik uyumuyla anlamlı bir ilişki içinde olduğu bulgulanmıştır³⁴. Yalçın (2014)'ın araştırmasında yaş değişkeninin evlilik uyumuyla ilişkili olduğu ve yaşın artmasıyla evlilik uyumunun da yükseldiği saptanmıştır³⁵.

Eş seçimine yönelik birbirinden farklı görüş ve kuramları birlikte değerlendirenler, eşlerin ortak özelliklerinin olmasının evliliğin başarılı olma ihtimalini arttıracığı görüşünü desteklemektedirler. Bu görüşe göre benzer taraflar ne kadar çok olursa evlilikte uyum o kadar artacaktır³⁶.

Evlilik uyumunu etkileyen temel faktörlerden biri "cinsel yaşam"dır. Eşler arasındaki cinsel ilişkide doğan uyumsuzluklar, yaşamın diğer alanlarına da yansır. Eşlerin birbirlerinin cinsel yönden beklenti ve isteklerine duyarlı olarak, bu konuda yaşanabilecek sorunlara yönelik sabırlı olmalıdırlar; çünkü eşler arasındaki cinsel uyumun ve karşılıklı cinsel doyumun oluşması zaman alabilmektedir³⁷.

Görüldüğü üzere, evlilik uyumuyla ilişkili olan pek çok faktör sayılabilir. Evlilik yaşamının sağlıklı ilerlemesi, toplumun sağlığı açısından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle evliliği etkileyen faktörler iyi bilinmeli, bu faktörlerle ilgili önlemler alınmalıdır.

2.2. CİNSELLİK KAVRAMI

Cinsellik kavramı, 19. yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır. Eski Yunanca ve Latince'de, cinselliği karşılayacak genişlikte bir terim bulunamamış, cinsel ilişki, cinsel birleşme veya tensel temas olarak adlandırılan durumlar için ocheia, sunousia, plesiasmos, homilia, mixis gibi sözcükler kullanılmıştır³⁸.

Cinsellik, kişinin doğuştan gelen cinsiyetine ait özelliklerin tümüdür; sevişmeyi ve cinsel birleşmeyi de içine alan çok daha genel bir kavramdır³⁹.

³⁴ Halil Ekşi vd., "Öğretmenlerin Evlilik Uyumlarının Psikolojik İyili Oluşları ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından İncelenmesi", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2018, 8 (50), 203-233, s. 223.

³⁵ Hatice Yalçın, "Evlilik Uyumu ile Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2014, 3 (1), 250-261, s. 259.

³⁶ Özgüven, a.g.e., s. 34.

³⁷ Özgüven, a.g.e., s. 78.

³⁸ Michel Foucault, *Cinselliğin Tarihi*, Çev. Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2007; aktaran Tuğba Yılmaz Esencan ve Nezihe Kızılkaya Beji, "Günümüze Değin Cinsellik Konusunda Yapılan Çalışmaların İrdelenmesi", *Kadın Cinsel Sağlığı*, 2015, 17 (63), 301-310, s. 301.

³⁹ Cem Keçe, *Boşalma, Orgazm ve Cinsel Doyum*, Pusula Yayınevi, Ankara, 2018, s.11.

Cinsellik, yaşam boyunca insan olmanın merkezi bir yönüdür ve cinsiyet, cinsiyet kimlikleri ve rolleri, cinsel yönelim, erotizm, zevk, samimiyet ve üremeyi kapsar. Cinsellik; düşünceler, fanteziler, arzular, inançlar, tutumlar, değerler, davranışlar, uygulamalar, roller ve ilişkilerde yaşanır ve ifade edilir. Cinsellik bu boyutların hepsini içerebilse de, hepsi her zaman tecrübe edilmez veya ifade edilmez. Cinsellik biyolojik, psikolojik, sosyal, ekonomik, politik, kültürel, etik, yasal, tarihi, dini ve manevi faktörlerin etkileşiminden oluşan karmaşık bir bütündür⁴⁰.

Modern yaklaşımlar insanı biyopsikososyal bir varlık olarak tanımlar. Bu sebeple, cinsel problem yaşayan bir insana yönelik tedavi yaklaşımı da, farklı bakış açılarının bir araya getirildiği çağdaş bir yaklaşım olmalıdır. Bu bakış açıları şunlardır⁴¹:

Biyolojik bakış açısına göre, cinsellik temel bir içgüdüdür. Merkezi sinir sistemi, duyu organları ve cinsel organlar ile vücudun ürettiği hormon ve kimyasal maddelerin etkileşimi, cinsel işlevlerin işleyiş sürecini oluşturur. Hastalıklar, kullanılan maddeler ve ilaçlar, gebelik, menopoz vd. durumlar cinselliği etkileyebilir. Cinsel sürecin sağlıklı işleyişi, sağlıklı bir bedenle mümkündür.

Psikolojik bakış açısına göre, sağlıklı bir beden cinselliğin sağlıklı alt yapısını oluşturur; fakat cinselliğin kiminle, nasıl, ne zaman, nerede yaşanılacağı, nasıl doyuma ulaşılacağı gibi durumları belirleyen temel etken, insanın psikolojik durumudur. İnsan psikolojisinin temel belirleyicileri olan tutumlar, bilişsel işlevler, geçmiş yaşantılar, kişilik özellikleri, travmalar vd. cinselliğe yaklaşımı ve seçimleri oluşturur.

Sosyokültürel bakış açısına göreyse, kişinin aile ortamı, yetiştiği çevre, kültürel ve toplumsal yapı, gelenekler, dini inancı, ahlaki tutumu gibi etmenler cinsel tutum ve davranışları belirler. Örneğin; sosyokültürel nedenlerin en belirgin özelliklerini yansıtan vajinismusun oluşumunda muhafazakâr yapı, bekâret ve namus gibi geleneksel değer yargıları, toplumsal baskı, ilk gece korkularının oluşumuna zemin hazırlayan cinsel mitler, cinselliğin yasaklandığı ve rahatça konuşulamadığı tutucu aile ortamlarında yetişme gibi faktörlerin önemli rol oynadığı bilinmektedir.

⁴⁰ World Health Organization, *Defining sexual health: report of a technical consultation on sexual health 28-31 January 2002, Geneva*, Sexual Health Document Series, Geneva, 2006, s. 5.

⁴¹ CETAD, 1. Bilgilendirme Dosyası Basın Bülteni, "Cinsel Yaşam ve Sorunları", İstanbul, 2006, s. 7.

Cinsellik alanında ilk geniş kapsamlı araştırmalar yirminci yüzyılın ortalarında biyolog Alfred Kinsey ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Indiana Üniversitesi'nde cinsellik araştırmaları enstitüsünü kuran Kinsey, erkek bireylerle yaptığı görüşmelerin bulgularını 1948'de "İnsan Erkeğinde Cinsel Davranış" adlı kitapta yayımlamış, bu kitap "Kinsey Raporu" diye anılmış ve en çok satılan kitaplardan biri olmuştur. Daha sonra 1963 yılında ikinci raporu "İnsan Kadınında Cinsel Davranış" yayımlanmıştır. Kinsey, cinselliğe yönelik bilimsel yaklaşımın öncüsü olarak, cinselliği dini ve ahlaki bağlamlardan uzaklaştırmıştır. Bilim insanlarının cinselliği, değer yargılarından ayrı tutarak nesnel bir şekilde araştırmalarının önemi vurgulanmıştır. Böylece o zamana dek tabu olarak kabul edilen cinsellik, araştırılmaya başlanan bir konu olmuřtur⁴².

İnsan cinselliğine yönelik deneysel ortamda yapılan en kapsamlı gözlemsel araştırma, Masters ve Johnson'ın, 1966'da cinsel tepkiler üzerine yaptıkları çalışmadır. Günümüzdeki cinsel terapi yaklaşımlarının temelleri, "Masters and Johnson"ın "İnsan Cinsel Yetersizliği" kitabı ile atılmıştır. Masters ve Johnson, insanda cinsel uyarana karşı gösterilen fizyolojik tepkilerin; uyarılma, plato, orgazm ve çözümlenme olmak üzere dört evreden oluştuğunu öne sürerek cinsel sorunları, bu aşamalardan en az birinde oluşan aksaklıklar olarak tanımlamışlardır. Cinsel işlev bozukluklarının sebeplerini performans anksiyetesi, iletişim ve danışma yetersizlikleri vd. olarak göstermiřlerdir⁴³.

Helen S. Kaplan, vaka örnekleri üzerinden yaptığı çalışmalarıyla insan cinselliğinin anlaşılmasına ve incelenmesine katkı sağlamıştır. Masters ve Johnson'ın temellerini attıkları cinsel terapinin geliştirilmesine ve yeni boyutlar kazanmasına önemli katkılar sağlamıştır. Kaplan, cinsel yanıt evrelerini klinik yönden yeniden sınıflandırmış, bu evrelere cinsel isteği de eklemiřtir⁴⁴. Kaplan'a göre, cinsel yanıt üç evreden oluşur: istek, uyarılma ve orgazm. Cinselliğin dürtü tarafı, uyarılma ve orgazm ile işlevsel olarak ilintilidir; fakat anatomik olarak onlardan ayrılır. Libido, genital evreler korunsa bile, tek başına azalabilir⁴⁵.

⁴² Sultan Doğan ve Suat Küçüköncü, "Geçmişten Günümüze Cinsellik Araştırmaları", **Nöropsikiyatri Arşivi Dergisi**, 2009, 46 (3), 102-109; aktaran Esencan ve Beji, a.g.e., s. 304.

⁴³ Esencan ve Beji a.g.e., s. 304.

⁴⁴ Esencan ve Beji, a.g.e., s. 304.

⁴⁵ Helen Singer Kaplan, **Resimli Cinsel Terapi El Kitabı**, Çev. Filiz şar ve Asiye Hekimoğlu Gül, Ck Yayınevi, Ankara, 2017, s.15.

2.2.1. Cinselliğe İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar

Cinselliğin biyolojik, psikolojik ve sosyolojik bir kavram olduğu düşünülürse pek çok alanda cinselliğe ilişkin kuramsal yaklaşımların olması muhtemeldir. Cinsellikle ilgili bazı temel kuramsal yaklaşımlardan bahsedilecektir:

Psikanalizin ilk zamanlarında Freud, nevrozların meydana gelişinde çocukluk döneminde yaşanan sarsıcı cinsel içerikli olayların etkili olduğunu fark etmişti. 1915'te yayımlanan "Cinsellik Üzerine Üç Tartışma" adlı eseri, cinsel niteliğe sahip olmayan bedensel işlevlerin (beslenme, idrar kesesi ve bağırsak denetiminin kazanılması gibi) çocuk cinselliğinin ilk belirtilerinin kaynağı olduğunu öne sürdü. Psikoseksüel gelişim kuramına göre, çocuktaki psikolojik ve cinsel gelişim, her bir dönemde, bir önceki dönemde kazanılan davranışların özümlediği beş dönemde tamamlanır⁴⁶:

1. Oral Dönem: Yaşamın ilk 1-1,5 yılını kapsayan bu dönem, psikoseksüel gelişimin ilk basamağıdır. Bebeğin ihtiyaçları, algılamaları ve kendini ifade etme yolları daha çok ağız bölgesine odaklıdır. Oral ihtiyaçları düzenli ve dengeli biçimde karşılanan bebekte, dış dünyaya yönelik güven hissi oluşmaya başlar. Oral ihtiyaçların yeterli düzeyde karşılanmaması ya da aşırı doyurulması normal dışı kişilik örüntülerinin yerleşmesine neden olabilir. Abartılı iyimserlik, özseverlik, bazen yaşanabilen yoğun karamsarlık, başkalarına aşırı bağımlılık, başkalarından aşırı beklenti, haset ve kıskançlık duyguları vd. bunlardan sayılabilir. Bu dönemi başarılı bir şekilde tamamlayan bireyler, aşırı bağımlı kişilik özellikleri ve kıskançlık duyguları olmaksızın kendilerine ve diğer insanlara güvenir, onlardan destek alabilirler.

2. Anal Dönem: 3. yaş bitimine dek süren bu dönemde çocuk, anüs bölgesindeki kas ve sinirlerin olgunlaşması sonucunda, dışkısını tutma ve boşaltma işlevlerinde denetim kurmayı öğrenir. Bu dönemde, tuvalet eğitimi sırasındaki anne-çocuk iletişimde meydana gelen çatışmalar nedeniyle çocuk, bir yandan bağımlı duygular hissederken bir yandan ayrılma ve bireyleşme gibi karşıt hisleri birlikte yaşar. Annenin anlayışsızlığının, tutarsız davranışlarının ya da ilgisizliğinin etkisiyle aşırı düzenli olma, katı görüşlülük, inatçılık, cimrilik, derbederlik, öfke tepkileri gibi yaşam boyu izlerini sürdüren eğilimler gözlemlenir. Bu dönemin uyumlu ilişkilerle sürdürülmesiyle birlikte, özerk bir insan olarak özgür seçimler yapabilme,

⁴⁶ Engin Geçtan, *Psikanaliz ve Sonrası*, Metis Yayınları, İstanbul, 2002, s. 32-42.

bağımsızlığını sürdürebilme, kararsızlığa kapılmadan eyleme geçebilme gibi yetenekler kazanılır.

3. Fallik Dönem: Cinselliğe yönelik aşırı ilgi ve cinsel bölgelerin uyarılmasından heyecan duyma gibi özellikleri barındıran bu dönem üç yaştan altı yaşa kadar sürer. Bu dönemde, kız ve erkek çocukların temel ilgi alanı penistir. Kız çocukları, önceden bir penise sahip olduklarını, sonradan onu yitirdiklerini düşünürler ve bu sebeple Freud'un "penise imrenme" olarak adlandırdığı eksiklik ve hayal kırıklığı duygularını yaşarlar. Bu dönemde, mastürbasyon yapma eğilimi artar. Mastürbasyon yapmaya ve karşı cinsten ebeveyne yönelik geliştirilen cinsel düşlere ilişkin suçluluk duyguları gelişir. Bu duyguların beraberinde erkek çocukları babaları tarafından hadım edilecekleri kaygısı (kastrasyon) yaşarlar. Fallik dönemin temel amacı, erotik dürtü ve ilgilerin cinsel organlara ve işlevlere odaklayarak kendi cinsiyle özdeşleşme ve yetişkin cinsel yaşamının taslağının geliştirilmesidir.

4. Gizil (Latent) Dönem: Cinsel dürtülerin durgunlaştığı bu dönem 5-6 yaşlarından 11-13 yaşlarına dek sürer. Bu dönemde kız ve erkekler kendi hemcinslerine yakınlaşırlar. Cinsel enerji öğrenme, oyun, araştıma gibi beceriler edinmek için kullanılır. Dönemin başlıca amacı, ana- baba ve diğer yetişkin bireylerle özdeşleşerek kendi cinsiyetine ilişkin toplumsal rolü güçlendirmektir.

5. Genital Dönem: 11-13 yaşlarından genç yeşkinlik dönemine dek sürer. Fizyolojik olgunluğa erişme ve hormonların etkinliğinin artmasıyla cinsel dürtülerin gücü yeniden artar. Bu dönemin esas amacı, ebeveyne olan bağımlılıktan kopup aile dışındaki karşı cins bireylerle olgun ilişkiler kurabilmektir.

Freud'un cinsellikle ilgili öne sürdüğü yaklaşımın yıllarca etkisini sürdürmesinin ardından, 1960'lardan itibaren öğrenme kuramları öne çıkmaya başlamıştır. Sosyal öğrenmeye göre, cinsel kimliğin gelişip şekillenmesinde taklit ve seçici pekiştirme rol oynar. Çocuklar kendi cinslerindeki ebeveynlerini rol model aldıkları için ödüllendirilirler ya da cinsine göre davranmazlarsa cezalandırılırlar. Toplum içinde de sistem halinde ödüller ve cezalarla taklit etme davranışları pekişmeye devam eder. Davranışçı kuramlara göre, cinsel davranışlar da diğer bütün davranışların öğrenildiği gibi öğrenilmektedir. Cinsel istek bozukluklarının, kişinin cinsel duruma karşı verdiği "koşullu anksiyete tepkisi" olduğu öne sürülmektedir. Bilişsel öğrenmeye göre ise, çocukken kalıplaştırılan kız olma ve erkek olmaya dair anlayış,

ilerleyen yaşlarda da örgütlenerek devam eder. Buna göre birey, kendi cinsine yönelik algılarına uyan davranışları seçerek sürdürür. Böylece, kendi cinsine yönelik kavramalarıyla uyuşan davranışları seçip geliştirir. Sonuç olarak öğrenme kuramlarının genelinde tüm davranışlar gibi cinsel davranışların da öğrenilmiş davranışlar olduğu varsayılır⁴⁷.

2.2.2. Cinsel İşlevler

Cinselliğin merkezinin beyin olduğu kabul edilir, bu nedenle en önemli cinsel organ beyindir. Merkezi sinir sistemindeki pek çok bölge sorumlu olmakla birlikte, cinsel işlevlerden sorumlu iki temel beyin alanı limbik sistem ve hipotalamustur. Dopamin, cinsel isteğin, dürtünün, fantezinin ve motivasyonun oluşumunda rol oynayan en önemli nörotransmitter olarak bilinir. Kadın ve erkeğin cinsel isteğinin oluşmasından sorumlu olan hormon ise testosterondur. Prolaktinin ise cinsel isteği olumsuz etkilediği yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur⁴⁸. Ayrıca bazı hastalıklar ve kullanılan bazı ilaçlar da kişinin cinselliğe olan ilgisini fiziksel temelde azaltabilir⁴⁹.

2.2.3. Cinsel Yanıt Evreleri

Masters ve Johnson (1994)'a göre insan, cinsel uyarı karşısında “uyarıma, plato, orgazm ve çözülme” olmak üzere dört temel fizyolojik tepkiyle yanıt verir.⁵⁰ Erkeklerdeki cinsel tepki döngüsü genel olarak birbirine benzer; fakat kadınlardaki cinsel tepki döngüsü, yoğunluğa ve süreye göre sayısız çeşitlilikte olabilir⁵¹.

Zamanla cinsel işlevlere yönelik tanımlanan bu dört evrede değişiklik olmuştur. Cinsel terapinin kurucularından biri olan “Helen Singer Kaplan” insanda cinsel tepkinin “bifazik” nitelikte olduğunu belirtmiştir, buna göre; cinsel yanıtın siklusu “istek, uyarılma ve orgazm”dan oluşur ve fizyolojik evrelerin başlangıcı cinsel istektir. Şu an kabul edilen haliyle cinsel işlevler, istekten, uyarılmadan, orgazmdan ve çözülmeden oluşur. Cinsel faaliyetlere yönelik düşlemlerin ve cinsel ilişki yaşama isteğinin olması, istek evresinin özelliklerindedir. Cinsel yanıt evresindeki bu

⁴⁷ Beji N. Aşçı ÖS. Cinsellikle ilgili Kuramlar ve İlk Bilimsel Çalışmalar. Androloji Bülteni 2011;45: 160–163; aktaran Esencan ve Kızılkaya-Beji, a.g.e., s.308

⁴⁸ T.L. Crenshaw, J.P. Goldberg, *Sexual Aspects of Neurochemistry*, Sexual Pharmacology. W. W. Norton ve Company, New York, 1996; aktaran Cem İncesu, “Cinsel işlevler ve Cinsel İşlev Bozuklukları”, *Klinik Psikiyatri*, 2004, 7 (3), 3-13, s. 4-5.

⁴⁹ Kaplan, a.g.e. s. 15.

⁵⁰ W. B. Masters ve V. E. Johnson, *Human sexual behavior. İnsanda Cinsel davranış*, Çev. Ü. Sayın, Bilimsel ve Teknik Çeviri Yayınları Vakfı, İstanbul, 1994; aktaran İncesu, a.g.e., s. 3.

⁵¹ İncesu, a.g.e., s. 3.

değişiklik, cinsel işlev bozukluklarının tanılanma ve tedavi süreci için önemli katkı sağlamıştır^{52 53 54}.

2.2.3.1. Kadında Cinsel Yanıt

Kadın cinsel işlevin fizyolojisindeki uyarılma evresinde, cinsel organlara doğru kan akışı artar ve buna bağlı olarak vajinal lubrikasyon (ıslanma), kabarma gibi belirtiler görülür, meme uçları dikleşir ve memeler büyür. Cinsel uyarının devamında cinsel heyecan hissi giderek artar ve plato evresine girilir. Memelerdeki sertleşme ve büyüme iyice artar. Vücuttaki genel kan dolaşımı hızlanır. Plato evresinin sonlarına doğru hızlı nefes alıp verme, kalbin hızlı atması, kasların gerilmesi, kan basıncındaki artma iyice belirginleşir, anüsü çevreleyen kaslar ve kalça kaslarında kasılmalar oluşur. Orgazm evresi, evreler içinde süre bakımından en kısa evredir; fakat cinsel hazzın en yoğun olduğu evredir. Plato evresinin sonuna doğru belirgin hal alan kas gerilimleri, hızlı nefes alışverişi, kalbin hızlı çarpması vs. orgazm boyunca devam eder. Orgazm esnasında, vajinanın dıştaki 1/3'lük bölümündeki kaslarında ritmik kasılmalar oluşur. Bu kasılmaların sayısı ve şiddeti kişiden kişiye değişebilir. Başlangıçta çok güçlü ve kısa aralıklarla gerçekleşen bu kasılmaların gittikçe şiddeti azalır ve aralıkların süresi uzar. Çözülme evresinde, cinsel organlarda oluşan fizyolojik değişimler aynı sırayı takip ederek uyarıdan önceki duruma döner, kişi gevşer⁵⁵.

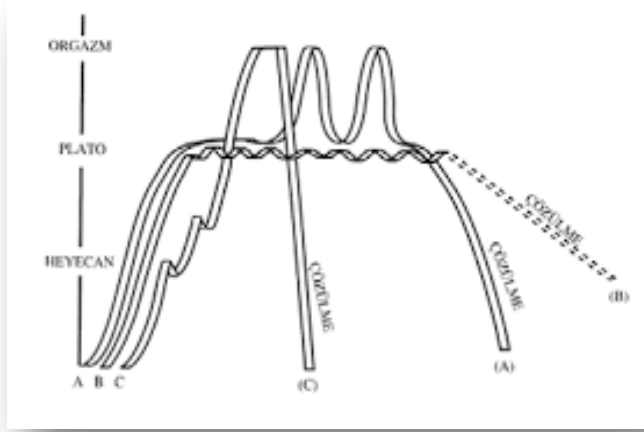
---

⁵² Şengül Çavaş, Cinsel İşlev Bozuklukları Polikliniğine Başvuran Vajinismus ve Prematür Ejekülasyon Olgularında Psikiyatrik Komorbiditenin Araştırılması, T.C. Sağlık Bakanlığı Bakırköy Ord. Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul, 2008, s.7 (**Tıpta Uzmanlık Tezi**).

⁵³ Hikmet Yaşar vd., "Kadınlarda Cinsel Fonksiyon Bozukluklarına Güncel Yaklaşım", **Klinik ve Deneysel Araştırmalar Dergisi**, 2010, 1 (3), 235-240, s. 235.

⁵⁴ Sultan Doğan, "Cinsel İşlev Bozuklukları, Depresyon ve Antidepresanlar", **Journal of Mood Disorders**, 2011, 1 (2), 81-86, s. 81.

⁵⁵ CETAD, a.g.e., 2006, s. 21.

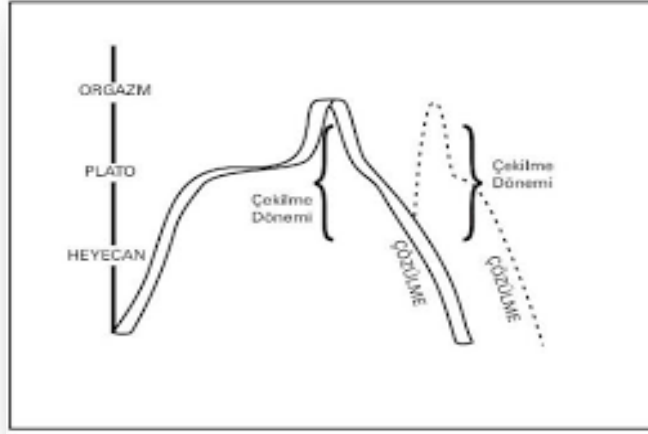
Resim-1 Kadında Cinsel Yanıt Döngüsü

(A: Çoklu Orgazm Paterni, B: Orgazmsız Patern, C: Uyarılma Aşamasındaki Birkaç Kısa Atım ve Hızla Çözülme Aşamasına Geçilen Patern)

2.2.3.2. Erkeklerde Cinsel Yanıt

Erkeklerde dış üreme organları cinsel duyarlılığa sahiptir. Sertleşme sağlandığında, uyarılma devam ettirilirse normal şartlar altında sertleşmenin süresi uzayabilmektedir. Erkeklerde sertleşmiş penis uzunluğu genel olarak 12.5-17.5 cm'dir. Plato evresinde, cinsel uyarı artışıyla birlikte, spermsiz ve renksiz bir sıvı gelmektedir. Bu evrede cinsel organda ve bedenin tamamında kan akımı hızlanır. Bu evrenin uzunluğu kişiden kişiye değişebilmekle birlikte, aynı kişide dahi farklı zamanlarda değişebilmektedir. Ejekülasyonun gerçekleştiği evre, orgazm evresidir. Çözülmeyle birlikte, fizyolojik açıdan cinsel organlarda ve tüm bedende gevşeme görülmektedir. Yalnızca erkeklerde görülen refrakter (yanıtsız) evrede ise, bireylerin ejakülasyon sonrası yeniden uyarılabilmeleri için kişiden kişiye değişiklik gösterebilen belirli bir zaman dilimi gereklidir⁵⁶.

⁵⁶ CETAD, 1. Bilgilendirme Dosyası, s. 22.

Resim-2 Erkeklerde Cinsel Yanıt Döngüsü

2.2.4. Cinsel İşlev Bozuklukları

1970'li yıllardan itibaren cinsel yanıt evrelerinde (istek, uyarılma, orgazm) ortaya çıkan problemlerin, cinsel işlevlerle ilgili bozulmalara yol açtığı kabul edilmiştir. Burada cinsel yanıt evrelerinden bağımsız olarak cinsel istek kavramı sağlıklı bir cinsellik için önemli görülmektedir⁵⁷. Aynı yıllardan itibaren, cinsel disfonksiyonun bu evrelerde meydana gelen bozulmalarla oluştuğu ve her evredeki bozulmanın çeşitli sendromlara neden olduğu kabul görmeye başlanmıştır. Bu sendromların dışında kalanlar, vajinismus ve cinsel birleşmedeki ağrı bozukluklarıdır⁵⁸.

Cinsel işlev, biyopsikososyal süreçlerden meydana gelir. Cinsel işlev sorunlarının fizyolojik ve psikolojik nedenleri vardır, sorunu anlamada ve tedavide bu nedenler birlikte değerlendirilmelidir. İlişkilerdeki çatışmalar, yaşam stresi, cinsel eğitimin yetersizliği, yaşın ilerlemesi, testosteron seviyesindeki azalma, tıbbi durumlar, birtakım ilaçlar ve depresif bozukluk gibi etkenler cinsel disfonksiyona neden olabilir.⁵⁹

Psikiyatrik bozukluklar, cinsel fonksiyonları olumsuz etkilemektedir. Depresyonda cinsel isteğin azalması, sertleşme ve orgazm bozukluğunun görülmesi, psikiyatrik hastalıklarla cinsel disfonksiyonun arasındaki ilişkiye örnektir.

⁵⁷ Helen Singer Kaplan, "Hypoactive sexual desire", *Journal of sex & marital therapy*, 1977, 3 (1), 3-9, s. 6.

⁵⁸ İncesu, a.g.e., 2004, s.4

⁵⁹ Doğan, a.g.e., 2011, s. 81.

Depresyonda, çöökkünlüğün ve ilgi kaybının beraberinde cinsel fonksiyonlar olumsuz etkilenebilmektedir⁶⁰.

Cinsel işlev bozuklukları bedensel ve psikolojik nedenlere bağlı olarak gelişebilir. Çoğu zaman bu iki faktör, sorunun oluşmasında birlikte rol oynar. Problem durumu organik nedenlerle ortaya çıksa bile, zamanla psikolojik etmenler de belirtilere eşlik edebilir⁶¹.

Çok yönlü ve karmaşık etkileşimlerin sonucu olarak cinsel işlev bozuklukları oluşabilmektedir. Cinsel işlev bozukluklarının oluşumunda hazırlayıcı ve başlatıcı etmenlere ek olarak sürdürücü etmenler bulunur. Hazırlayıcı etkenlerin temelinde; cinsel eğitimsizlik, cinsel deneyimin yetersizliği, muhafazakâr yetişme ortamı, bozuk aile yapısı, travmatik cinsel deneyim gibi faktörler bulunmaktadır. Başlatıcı etmenler, cinsel fonksiyon bozukluğunun meydana gelişinde rol oynayan hipertansiyon, diyabet, kronik rahatsızlık, ilaç kullanımı, depresyon ve anksiyete gibi psikiyatrik hastalıklar, alkol kullanımı gibi psikolojik ve organik etmenler olarak sayılabilir. Cinsel işlev bozukluğuna neden olan faktörlerden biri olan performans kaygısının oluşumunda, bireylerin kendi cinsellikleriyle ilgili abartılı düşünce ve beklentilerinin gerçekleşmemesi durumunda yaşanabilen olumsuz duygudurumlar, neden olarak gösterilebilir. Cinsel fonksiyonların bozulmasında menopoza, hamilelik ve yaşlanma gibi biyolojik ve hormonal değişimler rol oynayabilir. Eşlerden herhangi birinin cinsel fonksiyon bozukluğuna sahip olması diğer eşe de yansiyarak cinsel istek, uyarılma, orgazm olma gücünü gibi problemlere yol açabilir⁶².

---

⁶⁰ Şüheda Nur Dönmez, Evli Çiftlerde Sosyal Görünüş Kaygısı ile Cinsel Doyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2018, s. 50 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

⁶¹ İncesu, a.g.e., s. 8.

⁶² İncesu, a.g.e., s. 8-9.

Hazırlayıcı Etkenler	Başlatıcı Etkenler	Sürdürücü Etkenler
•Cinsel Eğitimin Yetersizliği •Cinsel Mitler •Tutucu Ortamda Büyüme •Yetersiz Cinsel Deneyim •Yaşam Biçimi •Bozuk Aile İlişkileri •Kişilik Özellikleri •Travmatik Cinsel Deneyimler •Psikoseksüel Roldeki Güvensizlik •İntrapsişik Dinamik Nedenler	•Bedensel Hastalıklar •Depresyon ve Diğer Psikiyatrik Bozukluklar •İlaçların Yan Etkileri •Alkol ve Madde Kullanımı •Abartılı Performans Beklentileri •Gebelik, doğum ve Laktasyon •İlişkide Yaşanan Sorunlar •Yaşlanma •Sadakatsizlik •Eş kaybı •Partnerdeki Cinsel İşlev Bozukluğu	•Performans Anksiyetesi •İlişkide Yaşanan Sorunlar •Cinsel Mitler •Psikiyatrik Bozukluklar •Bedensel Hastalıklar •İlaçların Yan Etkisi •Alkol ve Madde Kullanımı •Suçluluk ve Günahkârlık Duyguları •Partnerler Arasındaki Çekicilik Kaybı

Şekil-2 Cinsel İşlev Bozukluklarında Hazırlayıcı, Başlatıcı ve Sürdürücü Etkenler⁶³

DSM-5'e göre, Cinsel İşlev Bozukluklarının sınıflandırılması şu şekildedir⁶⁴:

1. Geç Boşalma (Gecikmiş Ejekülasyon)

Eşli hemen hemen her cinsel faaliyette ya da her cinsel faaliyette (belirli durumlarda ya da yaygın ise hepsinde) yaşanması istenilmiyorken boşalmada belirgin gecikme veya belirgin boşalma seyrekliği ya da yokluğu yaşanıyor olmalıdır. Bu belirtiler, en az 6 ay boyunca devam eder. Klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya neden olur.

2. Sertleşme Bozukluğu

Hemen hemen her cinsel faaliyette ya da her cinsel faaliyette (belirli durumlarda ya da yaygın ise hepsinde) üç belirtiden biri yaşanıyor:

⁶³ İncesu, a.g.e., s. 9.

⁶⁴ Amerikan Psikiyatri Birliği, **Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı**, Beşinci Baskı, (DSM-5), Çev. Ertuğrul Köroğlu, Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 2014, s. 205-217.

1. Cinsel faaliyet esnasında sertleşme (ereksiyon) sağlamada belirgin zorluk çekme.
2. Cinsel faaliyet sonlanana dek sertleşmeyi (ereksiyonu) sürdürmekte belirgin zorluk çekme.
3. Sertlik düzeyinde belirgin bir azalma.

3. Kadında Orgazm Bozukluğu

Hemen hemen her cinsel faaliyette ya da her cinsel faaliyette (belirli durumlarda ya da yaygın ise hepsinde) aşağıdaki iki belirtiden biri olmalıdır:

1. Orgazm olmada belirgin gecikme, orgazmın belirgin seyrekliği veya yokluğu.
2. Orgazm duyularının çok düşük yoğunlukta oluşu.

4. Kadında Cinsel İlgi/Uyarılma Bozukluğu

Aşağıdaki belirtilerden en az üçü ile ortaya çıkan, cinsel ilgi/uyarılanın belirgin olarak az olması veya yokluğu:

1. Cinsel faaliyete yönelik çok az ilgi gösterme veya ilgisizlik.
2. Cinsel içerikli düşünme veya düşüncelerin çok az olması veya olmaması.
3. Cinsel faaliyeti çok az başlatma veya başlatmama, eşin başlatma girişimlerini karşılıksız bırakma.
4. Hemen hemen her cinsel karşılaşmada veya her cinsel karşılaşmada (belirli durumlarda ya da yaygın her durumda), cinsel faaliyet esnasında, cinsel coşku/hoşlanmanın çok az oluşu veya olmaması.
5. İçten veya dıştan gelen hiçbir cinsel sembole (örn. yazılı, sözel ya da görsel) yönelik cinsel ilgi/uyarılanın çok az olması veya olmaması.
6. Hemen hemen her cinsel karşılaşmada veya her cinsel karşılaşmada (belirli durumlarda ya da yaygın her durumda), cinsel faaliyet esnasında, cinsel organlarda veya cinsel organların dışında duyumun çok az olması veya olmaması.

5. Cinsel Organlarda-Pelviste Ağrı/İçe Girme Bozukluğu

Aşağıdaki belirtilerden en az birinde veya çoğunda sürekli ya da yineleyici zorluk çekme:

1. Birleşme esnasında vajinaya girme.
2. Vajinaya girme girişimleri esnasında veya vajinaya girme esnasında vulvovajinada veya pelviste belirgin ağrı hissetme.
3. Vajinaya girmenin gerçekleşeceği belirlenirken veya vajinaya girme esnasında veya girilmesinden dolayı, vulvovajinada veya pelviste ağrı hissetmeyle ilişkili olarak belirgin bir korku veya kaygı duyma.
4. Vajinaya girme girişimi esnasında pelvis tabanı kaslarını çok sıkma veya germe.

6. Erkeklerde Düşük Cinsel İstek Bozukluğu

Cinsel içerikli düşümlerin veya düşüncelerin ve cinsel faaliyet amaçlı isteğin, yineleyici veya sürekli olarak az olması veya olmaması.

7. Erken Boşalma

Eşli cinsel faaliyet esnasında, yineleyici veya sürekli olarak, vajinaya girdikten sonra yaklaşık bir dakika içinde ve kişinin isteğinden önce boşalma örüntüsü.

8. Maddelerin/İlacın Yol Açtığı Cinsel İşlev Bozukluğu

Öykü, fizik muayene veya laboratuvar sonuçlarına göre elde edilen kanıtlardan yola çıkarak, madde esrikliği veya yoksunluğu esnasında ya da az bir zaman sonra veya bir ilaç aldıktan sonra klinik görünümüne, klinik yönden belirgin bir cinsel işlev bozukluğu hâkimdir. Söz konusu madde veya ilaç, klinik yönden belirgin bir cinsel işlev bozukluğu ortaya çıkarabilir.

9. Tanımlanmış Diğer Bir Cinsel İşlev Bozukluğu

Klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya veya kişinin işle veya toplumsal alanla ilgili önemli alanlarda işlevsellikte bozulmaya neden olan, cinsel işlev bozukluğunun belirtilerinin baskın olduğu; fakat bunların cinsel işlev bozukluklarından herhangi birinin tanısını karşılamadığı durumlarda bu kategoriye başvurulur. Klinisyenler tarafından tanı ölçütlerini karşılamamanın özel nedeninin tartışılması istenirse bu kategori kullanılır.

10. Tanımlanmamış Cinsel İşlev Bozukluğu

Klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya sebebiyet veren veya kişinin işle ilgili veya toplumsal alanlarla ilgili önemli alanlarda işlevsellikte belirgin bozulmaya sebep olan, cinsel işlev bozukluğu belirtilerinin baskın olduğu; fakat bunların, cinsel işlev bozukluklarından herhangi birinin tanısını karşılamadığı durumlarda bu kategoriye başvurulur.

Kadın cinsel işlev bozukluğunda, DSM-V kapsamında yapılan değişiklikler aşağıda belirtilmiştir:

DSM-IV	DSM-V Değişiklikleri
-Kadın Cinsel Fonksiyon Bozuklukları Hipoaktif Cinsel İstek Bozukluğu Cinsel Uyarılma Bozukluğu	-Kadın Cinsel İlgi/Uyarılma Bozukluğu
-Orgazm Bozukluğu	-Değiştirilmemiştir.
-Disparoni -Vajinismus	-Cinsel Organlarda-Pelviste Ağrı/İçe Girme Bozukluğu
-Diğer Cinsel İşlev Bozuklukları Cinsel Tiksinti Bozukluğu Genel Bir Tıbbi Duruma Bağlı Cinsel İşlev Bozuklukları	-Çıkartılmıştır.
-Madde ve İlaç Kullanımına Bağlı Cinsel İşlev Bozuklukları	-Değiştirilmemiştir.
-Başka Türü Adlandırılmayan Cinsel İşlev Bozuklukları	-Diğer Tanımlanmış Cinsel İşlev Bozukluğu ve Tanımlanmamış Cinsel İşlev Bozukluğu

Şekil-3 Kadın Cinsel Fonksiyon Bozuklukları Sınıflandırılması, DSM-IV ve DSM-V Yapılan Değişiklikler⁶⁵

Cinsel işlev bozukluklarına yönelik olarak, DSM-V kapsamında yapılan değişiklikler şekilde gösterilmiştir:

⁶⁵ Rukiye Hönek Akarsu ve Nezihe Kızılkaya Beji, "Kadın Cinsel Fonksiyon Bozuklukları Sınıflandırılmasında DSM-V Kapsamında Yapılan Değişiklikler", *Androloji Bülteni*, 2016, 18 (65), 134-137, s. 136.

DSM-4-TR Sınıflandırma Sistemi	DSM-5 Sınıflandırma Sistemi
1)Azalmış Cinsel İstek Bozukluğu	1)Erkeklerde Düşük Cinsel İstek Bozukluğu
2)Erkek Ereksiyon Bozukluğu	2) Sertleşme Bozukluğu
3)Prematür Ejekülasyon	3) Erken Boşalma
4)Başka Türü Adlandırılmayan Cinsel İşlev Bozukluğu	4)Tanımlanmamış Cinsel İşlev Bozukluğu 5)Tanımlanmış Diğer Bir Cinsel İşlev Bozukluğu
5)Genel Tıbbi Bir Duruma Bağlı Cinsel İşlev Bozukluğu	6)Maddenin/İlacın Yol Açtığı Cinsel İşlev Bozukluğu
6)Hipoaktif (Azalmış) Cinsel İşlev Bozukluğu	7)Kadınlarda Cinsel İlgi/Uyarılma Bozukluğu
7)Kadınlarda Orgazm Bozukluğu	8)Kadınlarda Orgazm Bozukluğu
8)Vajinismus 9)Disparoni	9)Cinsel Organlarda-Pelviste Ağrı/İçerme Bozukluğu
	10)Geç Boşalma

Şekil-4 DSM-4-TR ve DSM-5 Cinsel İşlev Bozuklukları Tanı Kriterlerinin Karşılaştırılması⁶⁶

2.2.5. Cinsel Doyum ve Evlilik Uyumu

Cinsel doyum kavramına ilişkin çeşitli tanımlamalar bulunmaktadır. Lawrance ve Byers (1995), cinsel doyumun, “kişinin cinsel ilişkiye ilişkin olumlu ve olumsuz boyutların öznel değerlendirmesinden kaynaklanan duygusal bir cevap” olarak tanımlandığını öne sürmüşlerdir. Bu tanıma göre cinsel memnuniyet, mutluluk gibi tamamen duygusal yapılardan ve başarı gibi tamamen değerlendirici yapılardan ayrılmaktadır⁶⁷. Barrientos ve Paez (2006)’e göre cinsel doyum, fiziksel ve duygusal boyutlardan oluşur. Fiziksel cinsel doyum, “cinsel ilişkide doyum veya

⁶⁶ Mehmet Z. Sungur ve Anıl Gündüz, “Critiques and Challenges to Old and Recently Proposed American Psychiatric Association’s Website DSM 5 Diagnostic Criteria for Sexual Dysfunctions”, *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 2013, 23 (1), 113-128, s. 116-120.

⁶⁷ Kelli-An Lawrance ve E. Sandra Byers, Sexual satisfaction in long-term heterosexual relationships: The interpersonal exchange model of sexual satisfaction”, *Personal Relationships*, 1995, 2 (4), 267-285, s. 268.

memnuniyet” anlamına gelirken, duygusal cinsel doyunluk “sürekli ilişkilerin mutluluğu” ile ilgilidir⁶⁸.

Cinsel doyum, evlilik yaşantısındaki kalitenin belirlenmesinde önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. Öztürk (2014) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, sevgi gösterme arttıkça cinsel ilişki sıklığı da artmaktadır. Ayrıca daha sık cinsel arzu duyan kadınların daha az cinsel istek duyan kadınlara kıyasla sevgi göstermeleri ve evlilik uyumları anlamlı olarak daha yüksektir⁶⁹. Soydaş (2016), bireylerin ideal cinsel tutumdan uzaklaşmalarının, bireylerde cinsel fonksiyon bozukluğu oluşturduğunu ve evlilikteki uyum düzeylerinin düştüğünü bulgulamıştır⁷⁰.

2.3. DEPRESYON

Depresyon, en az iki hafta süren çökkün duygudurum, günlük etkinliklerden zevk alamama, ilgi kaybı ile birlikte psikolojik, bilişsel, bedensel, sosyal vd. alanlarda bozulmalara yol açarak kişinin işlevselliğini olumsuz yönde etkileyen ruhsal bir bozukluktur. Bu dönemde üzüntü, ümitsizlik, ağlamakli hal, değersizlik, öz saygı azalması gibi duygusal olumsuzluklar baş gösterebilir. Yürütücü işlevlerde bozulma, konsantrasyon problemleri vd. depresyonda görülebilecek bilişsel değışimlerdir. Bireyler davranışsal olarak özbakımına önem vermeyebilir, dış dünyadan izole olmak isteyebilir, iş ve sosyal yaşamında problemler yaşayabilir. Ayrıca bu döneme, uyku ve yeme problemleri, iştah azlığı veya çokluğu, cinsel ihtiyaç kaybı, yorgunluk ve bitkinlik gibi bedensel değışimler de eşlik edebilir. Depresyon genel olarak 25-44 yaşlarında başlayabilir ve hastaların yarısı depresyonu ilk kez 40 yaş öncesinde yaşamaktadırlar; fakat depresyon, hayatın bütün evrelerinde ortaya çıkabilir⁷¹.

Depresyonun nedenleri, biyopsikososyal etmenler olarak düşünülebilir. Çoğu depresyonlu bireyde, depresyona neden olan tekil bir neden belirleyebilmek oldukça zordur. Birçok faktör karşılıklı etkileşim içerisinde depresyona neden olabilmektedir. Kimi zaman biyolojik nedenler, yani kişinin genetik yapısı ve beyinde ortaya çıkan

⁶⁸ Jaime E. Barrientos and Dario Paez, “Psychosocial Variables of Sexual Satisfaction in Chile”, *Journal of Sex & Marital Therapy*, 2006, 32 (5), 351–368, s. 354.

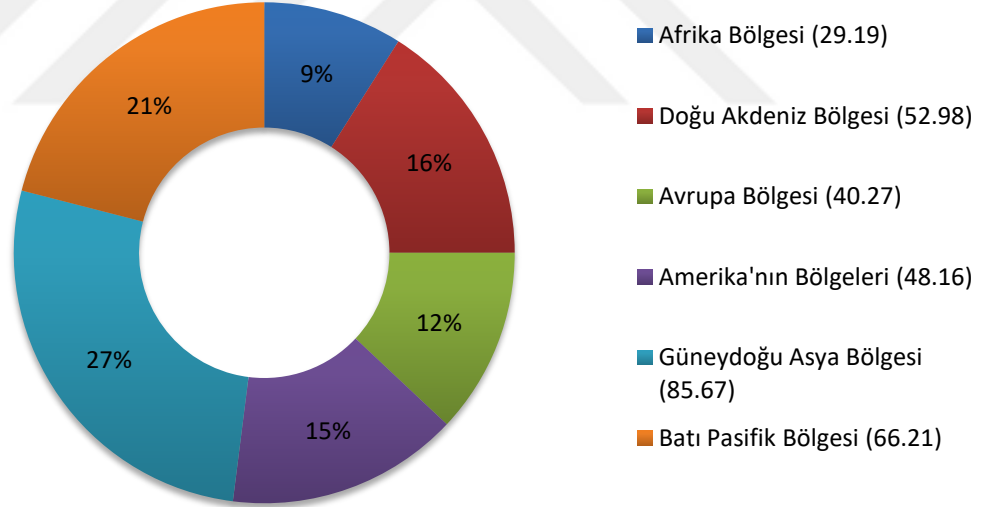
⁶⁹ Cennet Şafak Öztürk, Cinsel İşlev Bozukluğu Olan Çiftlerde Mizaç ve Karakter Boyutları, Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişkiler, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir, 2014, s. 268 (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

⁷⁰ Ebru Soydaş, Cinsel Tutumların Evlilik Uyumuna ve Cinsel İşlev Bozukluklarına Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2016, s. 66 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

⁷¹ Ertuğrul Köroğlu, *Depresyon Nedir Nasıl Baş Edilir*, Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 2006; aktaran Beyza Durmuşoğlu İrmak, Yüksek Kaygı ve Depresyon Düzeyinin Evlilik Yaşamı ile İlişkinin Değerlendirilmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Işık Üniversitesi, İstanbul, 2017, s. 45 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

biyokimyasal değişimler depresyona neden olurken kimi zaman da kişilik yapısı, aile ve çevre ile kurulan ilişki biçimi ve yaşadığı sorunlar da depresyona yol açabilir. Bütün bunlara ek olarak, depresyona neden olabilecek en önemli faktörlerden biri bireyin düşünüş biçimidir. Kişiler olumsuz düşünüş biçimlerini fark edebilir ve değiştirebilirlerse, depresyonda kalıcı düzelmeler sağlanabilir⁷².

WHO'nun 2017 yılında yayımladığı "Depresyon ve Sık Görülen Diğer Ruhsal Bozukluklar/Global Sağlık Tahminleri" raporundaki bilgiye göre, 2015'te, küresel nüfusun %4,4'ünün depresyonlu bireyler olduğu tahmin edilmektedir. Depresyonla yaşayan toplam tahmini insan sayısı 2005 ve 2015 yılları arasında %18,4 artış göstermiştir. Depresyon, kadınlar (% 5,1) arasında, erkeklerden (% 3,6) daha yaygındır. Prevalans oranları yaşa göre değişmekte ve yetişkinlikte daha fazla olmaktadır (55-74 yaşlarında, kadınlar arasında %7.5'in üzerinde, erkekler arasında ise %5.5'in üzerindedir). Dünya genelinde depresyonla yaşayan toplam insan sayısı 322 milyondur ve bu insanların yaklaşık yarısı Güneydoğu Asya Bölgesi'nde yaşamaktadırlar.⁷³

Grafik-1 Küresel Çapta Depresif Bozukluk Vakalarının Bölgelere Göre Oransal Dağılımını (Milyon)

⁷² Torun, a.g.e., s. 11-12.

⁷³ World Health Organization, Depression and Other Common Mental Disorders: Global Health Estimates, Geneva, 2017, s. 8.

Türkiye'deki ruhsal bozukluklarının epidemiyolojisine ilişkin gözden geçirilen araştıma bulguları dikkate alınarak şu sonuçlara varılmıştır⁷⁴:

1) Türkiye toplumunda, tedaviyi gerektiren seviyede ruhsal sorunu olanların % 20; kesin ruhsal bozukluğu olanların ise % 5-10 oranda varlığı mevcuttur.

2) Depresif bozukluklar, toplumda en sık görülen ruhsal bozukluklardandır.

3) Çeşitli düzeylerdeki depresif semptomlar %20, klinik düzeydeki depresyon ise % 10 yüksek prevalans hızına sahiptir.

2.3.1. DSM-5 Sınıflandırma Sistemine Göre Depresyon Bozuklukları

Dünya çapında en çok kabul gören sınıflandırma sistemi, Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) 'nin "DSM-5 (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition) Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı"dır. En güncel sınıflandırma sistemi olan DSM-5'te, depresyon bozuklukları aşağıdaki alt gruplara ayrılarak değerlendirilmiştir⁷⁵:

- Yıkıcı Duygudurum Düzensizliği Bozukluğu
- Yeğın (Majör) Depresyon Bozukluğu
- Süregiden (Kronik) Depresyon Bozukluğu (Distimi)
- Aybaşı Öncesi (Premenstrüel) Disfori Bozukluğu
- Maddenin/İlacın Yol Açtığı Depresyon Bozukluğu
- Başka Bir Sağlık Durumuna Bağlı Depresyon Bozukluğu
- Tanımlanmış Diğer Bir Depresyon Bozukluğu
- Tanımlanmamış Depresyon Bozukluğu

⁷⁴ Levent Küey vd., "Türkiye'de Ruhsal Bozukluklar Epidemiyolojisi Araştırmaları Uzerine Bir Gözden Geçirme Çalışması", *Toplum ve Hekim*, 1987, 20, 16-30, s. 20.

⁷⁵ Amerikan Psikiyatri Birliği, a.g.e., s. 91-105.

2.3.1.1. DSM-5 Sınıflandırma Sistemine Göre Majör Depresyon Bozukluk

Majör depresyon, en sık rastlanılan ruhsal bozukluklardandır. Depresyonun tanı ve tedavisinin önemi, yaygın olarak görülmesinin yanı sıra, ciddi boyutlarda yetiyitiminde de yol açması gibi nedenlerle daha net anlaşılmaktadır⁷⁶.

DSM-5'teki, Majör Depresyon Bozukluğun tanısıl kriterleri aşağıda sıralanmıştır⁷⁷:

Aynı iki haftalık dönem boyunca, aşağıdaki dokuz belirtilerden en az bir tanesinin çökkün duygudurum ya da ilgi kaybı ve zevk alamamanın (anhedoni) olması koşuluyla, en az beş tanesi, hemen her gün günün büyük bölümünde bulunmuş ve kişinin önceki işlevsellik düzeyinde belirgin bir değişiklik meydana gelmiştir. Bu belirtileri kişinin kendisi bildirir ya da başkalarınca gözlenir. Bu belirtiler, açık olarak başka bir sağlık durumuna bağlıysa tanı kriterlerine dâhil edilmez. Bu belirtiler, kişinin işle ilgili veya toplumsal alanlarda belirgin işlev kaybına sebep olur:

1. Çökkün duygudurum, kendini üzgün ve boşlukta hissetme
2. Bütün ya da neredeyse bütün etkinliklere karşı ilgide belirgin azalma ya da bunlardan zevk almama durumu,
3. Kilo vermek istemiyorken çok kilo kaybı veya kilo alma (bir ay içinde ağırlığın %5'inden çok olan bir değişiklik) ya da hemen hemen her gün yeme isteğindeki azalma ya da artış,
4. Uykusuzluk çekme ya da çok uyuma hali,
5. Ajitasyon veya yavaşlama hali,
6. Bitkinlik, enerji kaybı,
7. Değersiz hissetme, uygun olmayan suçluluk duyguları yaşama,
8. Düşünme ve konsantrasyon zorluğu veya kararsızlık hali,
9. Tekrarlayan ölüm ve intihar düşünceleri, kendini öldürme girişimi veya kendini öldürme eylemi planlama.

2.3.2. Depresyona İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar

Modern ruhbilim tarihinde, klasik psikanalizin kurucu babası olarak görülen S. Freud'un 1917'de yazdığı "Yas ve Melankoli" adlı tarihi yazısı depresyonun

⁷⁶ Neşe Erol vd., *Türkiye Ruh Sağlığı Profili Raporu*, T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 1998 s. 91.

⁷⁷ Amerikan Psikiyatri Birliği, a.g.e., s. 92-94.

nedenine ilişkin geniş kapsamlı psikolojik bir açıklama denemesidir. Freud'a göre yas durumunda gerçek bir sevgi nesnesi kaybı varken, melankolide kaybolan nesne imgeseldir. Melankolik depresyonda bireyin kendisine saygısı kaybolmuştur ve suçluluk duyguları yaşar. Bu suçluluk duygularının kaynağı ise kaybolan nesneye duyulan öfkenin kişinin kendisine dönmesidir; öfkenin içine dönmesinin nedeni ise, bireyin kendini kaybolan nesneyle özdeşleştirmesindedir⁷⁸.

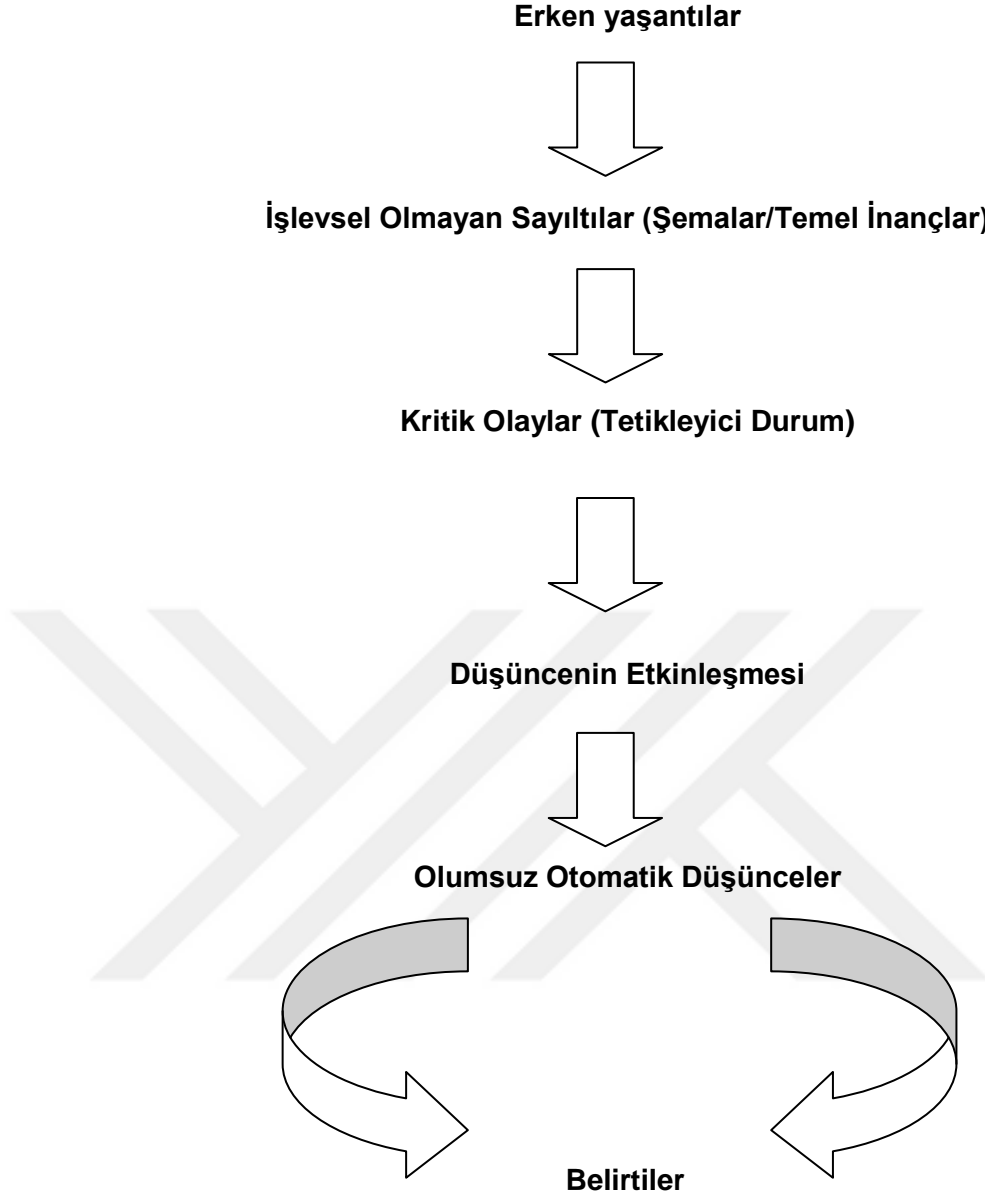
Aaron T. Beck, depresyonla ilişkili çalışmalar sürdürürken çıkarsadığı sonuçlara dayanarak depresyonu kavram haline getirmiştir. Bilişsel terapi modeline göre depresyonun oluşumunda biyolojik, psikolojik ve çevresel faktörler rol alabilir. Bu boyutlardaki değişiklikler karşılıklı olarak birbirini etkileyebilir; fakat tedavi ve müdahalede bilişsel ve davranışsal alan önemlidir⁷⁹. Beck'in "Bilişsel Üçlü" adlı açıklamasına göre, bireyin bilişsel yönden kendisine (her şeyin kendisi yüzünden olduğuna dair suçluluk ve yetersizlik barındıran yargılar), çevresine (hayatının berbat durumda olduğuna, her şeyin çok kötü olduğuna ve kimsenin kendisine yardımcı olamayacağına dair yargılar) ve geleceğine (Hiçbir şeyin düzelmeyeceğine, daha da kötü olacağına dair yargılar) yönelik olumsuz inanışları depresyonun kaynağıdır⁸⁰.

---

⁷⁸ Hakan Türkçapar, *Depresyon (Klinik Uygulamada Bilişsel Davranışçı Terapi)*, Epsilon Yayınevi, İstanbul, 2018, s. 43-44.

⁷⁹ Türkçapar a.g.e., s. 50-51.

⁸⁰ Türkçapar, a.g.e., s. 47.

1. Davranışsal Belirtiler: Etkinlik düzeyinde ve sosyal ilişkilerde azalma
2. Motivasyonel: İlgi ve istek kaybı
3. Bilişsel: Konsantrasyon güçlüğü, kararsızlık, intihar düşünceleri
4. Duygusal: Üzüntü, anksiyete, suçluluk, utanç
5. Somatik: Uykusuzluk, iştahsızlık

Şekil-5 Depresyonun Bilişsel Modeli⁸¹

Şekilden anlaşılacağı üzere, kişinin kendisini ve çevresini anlamlandırmaya yarayan erken dönem yaşantıları, bireyde kendisi ve çevresiyle ilgili akılcı olmayan

⁸¹ M. Fennell, *Depression: Cognitive Behaviour Therapy for Psychiatric Problems*, Oxford University Press, New York, 1989; aktaran Murat Doğan, "Depresyonda Bilişsel Terapi Yaklaşımı: Temel Boyutlar ve Açıklamalar", *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2000-2001, s. 67.

şemalar oluşturabilir. Bu şemalar, bireyde dünyaya yönelik bakış açısı oluşturarak davranışlarını buna göre ayarlamasını sağlar. Bazı şemalar fazlasıyla katı, aşırı sınırlarda ve işlevsizdir, bunlar kişinin olumsuz otomatik düşünceler geliştirmesine neden olabilir⁸².

Davranışçı modele göre depresyon, kişinin yaşamındaki olumlu pekiştireçlerin ve ödüllerin azalması ve olumsuz pekiştireç ve cezaların artmasıdır⁸³.

Abrahamson ve Seligman'a göre depresyon, bir sendrom olarak, dört eksiklikten oluşmaktadır: motivasyonel, bilişsel, öz saygı ve duygusal. İlk üç açık (motivasyonel, bilişsel, öz saygı), kontrol edilemezliğin bir sonucu olmasına rağmen, duygusal değişikliklerin beklenen kontrol edilemezlikten değil, kötü sonuçların ortaya çıkacağı beklentisinden kaynaklandığı düşünülmektedir⁸⁴.

Antropolojik bakış açısına göre depresyon, olumsuz yaşam koşullarına uyum sağlamada kullanılan patolojik bir strateji türüdür. Kişinin yaşantısındaki keder, hayal kırıklığı, suçluluk gibi duygular kişinin kaybettiklerini fark etmesini, oluşabilecek sorunları tanımasını sağlar; bu sayede zararı önlemek için kayıplarını azaltmasını veya kaçınmasını sağlar. Depresyonda, bu duygular ve buna bağlı gelişen stratejiler aşırı ve uygun olmayan şekilde kullanılır⁸⁵.

2.3.3. Depresyon ve Cinsel İşlevler

Psikiyatrik bozukluklar cinsel işlevleri olumsuz etkileyebilmektedir. Depresyon bozukluklarıyla birlikte, çökkünlük ve zevk alamamanın beraberinde, cinsel isteğin azalması, sertleşme ve orgazm problemleri görülebilmektedir. Depresyon bozukluklarının en temel belirtilerinden biri olan anhedoni, libidonun azalmasını da kapsar. Depresif bozukluklar ile cinsel işlev bozukluklarının birlikteliğinde değerlendirme yapılırken cinsel disfonksiyonun asıl nedenlerini belirlemek zorlaşabilir⁸⁶.

⁸² Doğan, a.g.e., 2000-2001, s. 68.

⁸³ Türkçapar, a.g.e., s. 42.

⁸⁴ Lyn Y. Abramson ve Martin E. P. Seligman, "Learned Helplessness in Humans: Critique and Reformulation", *Journal of Abnormal Psychology*, 1978, 87 (1), 49-74 s. 65.

⁸⁵ Türkçapar, a.g.e., s. 53.

⁸⁶ Levent Dövüşkaya vd., "Depresif Bozukluk Komorbiditesi Olan ve Olmayan Erkek Yaygın Anksiyete Bozukluğu Olgularında Cinsel İşlevin Değerlendirilmesi", *Gülhane Tıp Dergisi*, 2011, 53 (1), 34-37, s. 35.

Depresyonun belirtilerinden enerjinin azalması, ilginin kaybolması, benlik saygısının düşmesi, huzursuzluk ve sosyal anlamda izole olma gibi durumlar kişiler arası ilişkilere zarar verebilmekte, cinselliği de olumsuz etkileyerek cinsel disfonksiyona sebep olabilmektedir. Ayrıca depresyonda tedavi amacıyla kullanılan birtakım ilaçlar da cinsel disfonksiyona neden olabilmektedir⁸⁷.

Depresyon ve cinsel işlev bozuklukları sıklıkla birlikte görülmelerine rağmen, aralarındaki netleşmeyen ilişki, Seidman ve Roose (2001) tarafından 5 model öne sürülerek açıklanmıştır⁸⁸:

1. Cinsel işlev bozuklarında görülebilen psikososyal stres etmenleri yatkın bireylerde depresyon bozukluğunu başlatıyor olabilir.
2. Cinsel işlev bozukluğu, depresyonun bir belirtisi olarak karşımıza çıkabilir.
3. Kullanılan antidepresan ilaçlar cinsel işlev bozukluğuna neden olabilir.
4. Depresyonun ve cinsel işlev bozukluğunun etiyolojisinde, alkol kullanımı, kardiyovasküler hastalık, hipogonadizm gibi yaygın bir neden rol oynayabilir.
5. Depresyon ve cinsel işlev bozukluğu çok sık görülmeleri nedeniyle etiyolojik olarak birbirlerinden bağımsız gelişebilirler ve sadece komorbidite görülebilir.

---

⁸⁷ Nebahat Özerdoğan vd., "40–65 Yaş Grubu Kadınlarda Cinsel Fonksiyon Bozukluğu Prevalansı, Depresyon Ve Diğer İlişkili Faktörler", *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2009, 2 (2), 46-59, s. 57.

⁸⁸ Stuart N. Seidman ve Steven P. Roose, "Sexual Dysfunction and Depression", *Current Psychiatry Reports*, 2001, (3), 202- 208, s. 202.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubunun özellikleri, veri toplama (ölçme) araçları ve bu araçlarla toplanan verilerin analizinde kullanılan istatistikî tekniklere yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma, gruplar arası karşılaştırmayı da kapsayan, evli bireylerdeki cinsel doyumun, depresyon düzeyi ve evlilik uyumu ile ilişkisini incelemeyi amaçladığından betimsel nitelikte, ilişkisel tarama modeli esas alınarak tasarlanmıştır. Büyüköztürk ve arkadaşlarına (2018) göre “Tarama araştırmaları daha çok ‘ne, nerede, ne zaman, ne sıklıkta, hangi düzeyde, nasıl’ gibi soruların cevaplandırılmasına olanak tanır.”⁸⁹. Tarama modelleri (araştırmaları) ile değişkenler arasındaki pek çok ilişki, fark analizleri de dâhil olmak üzere, araştırılabilir. Karasar (2017)’a göre; “İlişkisel tarama modelleri, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Bu tür bir düzenlemede, arasındaki ilişki aranacak değişkenler, tekil taramada olduğu gibi ayrı ayrı sembolleştirilir. Ancak bu sembolleştirme (değerler verme, ölçme), ilişkisel bir çözümlenmeye olanak verecek veri çiftleri şeklinde yapılır.”⁹⁰. Bu açıklamaya uygun olarak, araştırmada, evli bireylerdeki cinsel doyumun, depresyon düzeyi ve evlilik uyumu düzeyleri ile arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada, çalışmaya katılan evli bireylerin cinsel doyum, depresyon ve evlilik uyumu düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılmalarına da yer verilmiştir.

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmadaki çalışma grubuna, Kartopu Örneklem Yöntemi (Snowball Sampling/chain-referral sampling) ile ulaşılmıştır. Bu yöntem, daha çok hassas (cinsel konular, suç, uyuşturucu kullanımı gibi) konuların çalışılmasında bireylere ulaşmak için tercih edilen bir yöntemdir. Birbirini etkileyen örnekleme de denilen bu

---

⁸⁹ Şener Büyüköztürk vd., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, 2018, s.184.

yöntemde, ilk olarak bir başlangıç noktası belirlenir, sonrasında güven duyulan bu kişiden referansla diğer kişilere geçilerek devam edilir⁹¹. Araştırma konusu göz önünde bulundurularak seçilen kartopu örneklem yöntemine uygun olarak, çalışma grubuna; Avcılar, Bahçelievler, Bakırköy, Beylikdüzü, Güngören, Şişhane, Şişli semtlerinde yaşayan evli bireyler dâhil edilerek ulaşılmıştır.

Çalışma grubundaki bireylerle ilk karşılaşmada, evli bireylerle ilgili bir tez çalışmasının yapıldığı, doldurulacak ölçeklerin yaklaşık yarım saat süreceği, araştırmada katılımcıların kimlik bilgilerinin yer almayacağı (adı, soyadı, ikametgâh adresi vb.) ve toplanan verilerin kesinlikle gizli tutulacağı belirtilerek çalışmaya gönüllü olarak katılıp katılmayacakları sorulmuştur. Bu şartlarda çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden evli bireylere; araştırmanın amacı, içeriği ve kullanılan ölçekler hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Ölçekleri doldurmadan önce veya doldururken ölçeklerle ilgili soru sorabilecekleri belirtilmiş ve gerektiğinde tekrar açıklamalar yapılmıştır. Anket formunda yer alan tüm soruların, araştırmanın sağlığı açısından içten ve doğru cevaplanmaları istenmiştir. Ölçek uygulamaları bittikten sonra araştırma ve sorulan sorular hakkında geribildirim sağlanmıştır. Katılımcıların çoğunluğu, anket sorularını rahatlıkla ve sıkılmadan cevapladıklarını ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar, konunun özellikle cinsellik boyutunun içtenlikle cevaplanmama riskinin olabileceğini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya, katılmayı gönüllü olarak kabul eden 50'si kadın ve 50'si erkek olmak üzere toplamda 100 kişiye ulaşılmış ve veri toplama süreci tamamlanmıştır. Anketlere ilişkin değerlendirmelerden ve söylemlerden yola çıkılarak, bazı evli bireylerin araştırmaya katılmak istememelerine neden olarak gösterdikleri durumlardan bazıları şunlardır; konunun cinsel doyum boyutunun çok özel olduğunu düşünmeleri, soruları okuyacak ve cevaplandırarak vakitlerinin olmaması, hiçbir alandaki anket çalışmalarına katılmaktan hoşlanmamaları, eşleriyle boşanma sürecinde olmaları, eşle hiçbir şekilde cinsellik yaşamamaları, eşle uzun süredir ayrı evde yaşamaları vb.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan evli bireylerin demografik bilgileri Tablo 1'de sunulmuştur:

---

⁹¹ Keith F. Punch, *Introduction to Social Research: Quantitative and Qualitative Approaches*, Sage, London, 1998, s. 32.

Tablo-1 Evli bireylerin Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları (N=100)

Değişken	Grup	n	%
Cinsiyet	Kadın	50	50,0
	Erkek	50	50,0
Yaş (Kadın, n=50)	30 yaş ve altı	25	50,0
	31-40 yaş	16	32,0
	41-50 yaş	7	14,0
	51 yaş ve üstü	2	8,0
Yaş (Erkek, n=50)	30 yaş ve altı	5	10,0
	31-40 yaş	22	44,0
	41-50 yaş	17	34,0
	51 yaş ve üstü	6	12,0
Menopoz (Kadın, n=50)	Evet	4	8,0
	Hayır	46	92,0
Eğitim düzeyi (Kadın, n=50)	İlköğretim mezunu	5	10,0
	Lise Mezunu	18	36,0
	Yükseköğretim mezunu	27	54,0
Eğitim düzeyi (Erkek, n=50)	İlköğretim mezunu	11	22,0
	Lise Mezunu	22	44,0
	Yükseköğretim mezunu	17	34,0
Çalışma durumu (Kadın, n=50)	Çalışıyor	36	72,0
	Çalışmıyor	14	28,0
Çalışma durumu (Erkek, n=50)	Çalışıyor	47	94,0
	Çalışmıyor	3	6,0
Evlenme şekli	Tanışarak	86	86,0
	Görücü usulü	14	14,0
Evlilik süresi	5 yıl ve altı	35	35,0
	6-10 yıl	22	22,0
	11-15 yıl	16	16,0
	16 yıl ve üstü	27	27,0
Çocuk sayısı	Çocuk yok	22	22,0
	1 çocuk	44	44,0
	2 ≥ çocuk	34	34,0

Çalışmaya katılan kadınların büyük bölümü 30 yaş altı (%50,0) ve 31-40 yaş grubunda (%32,0) bulunmakta olup, kadınların ortalama yaşları $33,02 \pm 8,57$ olarak hesaplanmıştır. Erkek bireylerin ise büyük çoğunluğu 31-40 (%44,0) ve 41-50 yaş grubunda (%34,0) yer almaktadırlar ve ortalama yaşları $41,04 \pm 8,44$ olarak hesaplanmıştır. Çalışmaya katılan kadınların %8'i menopoza girdiklerini bildirmişlerdir. Kadınların %10,0'u ve erkeklerin %22,0'si ilköğretim, kadınların %36,0'sı ve erkeklerin %44,0'ü lise (ortaöğretim) mezunuyken, kadınların %54,0'ü ve erkeklerin %34,0'ü yükseköğretim mezunudur. Kadınların %36,0'sı ve erkeklerin %94,0'ü çalışmaktadır. Evli bireylerin %86,0'sı tanışarak ve %14,0'ü görücü usulü

evlendiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların ortalama evlilik süreleri 11,31±9,30 olarak bulunmuştur. Bireylerin %35,0'i 5 yıl ve daha kısa süredir, %22,0'si 6-10 yıldır, %16,0'sı 11-15 yıldır ve kalan %27,0'si 16 yıl ve daha uzun süredir evli olduklarını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılanların %22,0'sinin çocukları yokken, %44,0'ünün tek çocuğu ve kalan %34,0'ünün 2 veya daha fazla çocuğu olduğu görülmektedir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Evli bireylerdeki cinsel doyumun, depresyon düzeyi ve evlilik uyumu ile ilişkilerinin incelenmesi ve bu değişkenlerin demografik değişkenlerle ilişkilerinin incelenmesine yönelik olarak dört kısımdan meydana gelen anket formları uygulanmıştır (EK-A-B-C-Ç-D).

Anketin ilk bölümünde, evli bireylerin bazı demografik özelliklerini öğrenmek üzere araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, ikinci bölümde evli bireylerin cinsel doyum düzeylerini belirlemek üzere Golombok ve Rust (1986) tarafından geliştirilen ve Tuğrul ve arkadaşları (1993) tarafından geçerlik ve güvenilirlikleri analizleri yapılarak Türkçe'ye uyarlanan, kadın ve erkek olmak üzere iki formdan oluşan 28 maddelik Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği kullanılmıştır. Üçüncü bölümde, evli bireylerin depresyon düzeylerini belirlemeye yönelik olarak Beck ve arkadaşlarının (1961) geliştirdiği ve Hisli (1988)'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığı 21 maddelik Beck Depresyon Ölçeği ve dördüncü bölümde evli bireylerin evlilik uyum düzeylerini ölçmek üzere Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilen ve Tutarel-Kışlak (1999) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 15 maddelik Evlilikte Uyum Ölçeği yer almaktadır^{92 93 94 95 96}.

Araştırmada kullanılan Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Evlilikte Uyum Ölçeğinin bu araştırma için uygunlukları bir madde analizi ile güvenilirliklerine (iç-tutarlılıklarına) bakılarak incelenmiştir (Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4). Ölçekler ve ölçüklerin alt boyutlarında yer alan maddelerin güvenilirlik

⁹² John Rust ve Susan Golombok, "The GRISS: A Psychometric Instrument for the Assessment of Sexual Dysfunction", *Archives of Sexual Behavior*, 1986, 15 (2), 157-165.

⁹³ Ceylan Tuğrul vd., "Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği'nin Standardizasyon Çalışması", *Türk Psikiyatri Dergisi*, 4 (2), 83-88.

⁹⁴ Aaron T. Beck vd., "An Inventory for Measuring Depression", *Archives of General Psychiatry*, 1961, 4 (6), 561-571.

⁹⁵ Nesrin Hisli, "Beck Depresyon Ölçeği'nin Bir Türk Örneğinde Geçerlilik ve Güvenilirliği", *Psikoloji Dergisi*, 1988, 6, 118-122.

⁹⁶ Şennur Tutarel-Kışlak, "Evlilikte Uyum Ölçeğinin (EUÖ) Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması", *3P Dergisi*, 1999, 7 (1), 50-57.

analizleri için *Alpha* modeli kullanılmıştır. Cronbach Alfa (α) katsayısına bağlı olarak ölçek ve alt boyutlarının güvenilirliği şu şekilde değerlendirilmiştir:

- 0.00 ≤ α < 0.40 ise ölçek/boyut güvenilir değildir,
- 0.40 ≤ α < 0.60 ise ölçeğin/boyutun güvenilirliği düşük,
- 0.60 ≤ α < 0.80 ise ölçek/boyut oldukça güvenilir ve
- 0.80 ≤ α < 1.00 ise ölçek/boyut yüksek derecede güvenilirdir^{97 98 99}.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan evli bireylerin demografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanmıştır.

3.3.2. Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği (GRCDÖ)

Çalışmaya katılan evli bireylerin cinsel doyum düzeylerini ölçmek üzere Golombok ve Rust (1986) tarafından geliştirilen ve Tuğrul ve arkadaşları (1993) tarafından Türkçe'ye uyarlanan, kadın ve erkek olmak üzere iki formdan oluşan 28 maddelik Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği (GRCDÖ) kullanılmıştır. Her biri yedi alt boyuttan oluşan ve toplam 28 maddeden oluşan ölçek, 5'li Likert şeklinde düzenlenmiştir. Ölçek soruları araştırmaya katılım sağlayan kadın ve erkeklerin “Hiçbir zaman” (0)'dan “Her zaman” (4)'a doğru giden cevaplardan bir tanesini işaretlemeleriyle değerlendirilmekte olup, kadın formunda 17 ve erkek formunda toplam 14 madde olumsuz yüklü (ters) olarak yazılmıştır. Ölçeğin, Tuğrul ve arkadaşları (1993) tarafından Türkçe uyarlamasında güvenilirlik (iç-tutarlılık) kat sayısı (Cronbach Alfa) kadınlar için .94 ve erkekler için .83 olarak hesaplanmıştır¹⁰⁰.

⁹⁷ Şeref Kalaycı, *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Asil Yayınları, Ankara, 2006, s.405.

⁹⁸ Yalçın Karagöz, *SPSS 23 ve AMOS 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2016, s.941.

⁹⁹ Kazım Özdamar, *Paket Programlar ile İstatistiksel veri Analizi (Çok Değişkenli Analizler)*, Kaan Yayınları, Eskişehir, 2002, s.673.

¹⁰⁰ Tuğrul vd., a.g.e., 1993, s. 83-88.

Ölçeğin (kadın/erkek formunda) alt boyutlarında yer alan madde numaraları şöyledir:

GRCDÖ Kadın:		GRCDÖ Erkek:	
Sıklık	: 3, 15	Sıklık	: 1, 17
İletişim	: 2, 16	İletişim	: 2, 9
Doyum	: 5, 10, 18, 22	Doyum	: 5, 11, 15, 21
Kaçınma	: 7, 13, 20, 23	Kaçınma	: 7, 14, 22, 28
Dokunma	: 9, 12, 19, 25	Dokunma	: 6, 12, 20, 25
Vajinismus	: 6, 11, 17, 24	Ereksiyon bozukluğu	: 3, 10, 16, 23
Orgazm bozukluğu	: 8, 14, 21, 28	Erken boşalma	: 4, 13, 24, 27

Ölçeğin kadın ve erkek formlarından elde edilen puanlar daha sonra 1 ile 9 arasında değişen ve kesme noktası 5 olan standart puanlara çevrilir. Ölçek/boyuttan alınan puanın 5 veya üstünde olması, o boyutta ifade edilen cinsel doyuma ilişkin durumda sorun olduğunu gösterir.

Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeğinin bu araştırma için geçerlik ve güvenilirliğini kontrol etmek üzere Alfa modeli ile maddeler arası korelasyona bağlı uyum değerleri hesaplanmıştır (Tablo 2).

Tablo-2 Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Analizi

Boyut/Ölçek	Cronbach Alfa (α)	
	Kadın	Erkek
Sıklık	0,602	0,651
İletişim	0,712	0,627
Doyum	0,738	0,781
Kaçınma	0,867	0,686
Dokunma	0,742	0,664
Vajinismus	0,688	-
Orgazm bozukluğu	0,636	-
Ereksiyon bozukluğu	-	0,649
Erken boşalma	-	0,795
GRCDÖ Toplam	0,910	0,869

Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği'nin kadın formunda yer alan boyutların güvenilirlik katsayıları (Cronbach's Alfa) 0,602 ile 0,867 arasında değişmekte olup, genel cinsel doyuma ilişkin güvenilirlik katsayısı 0,910 olarak hesap edilmiştir. Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği'nin erkek formunda yer alan boyutların güvenilirlik katsayıları (Cronbach's Alfa) ise 0,627 ile 0,795 arasında değişmekte olup, genel cinsel doyuma ilişkin güvenilirlik katsayısı 0,869 olarak hesap edilmiştir. Sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, kadın ve erkek formları ve alt boyutlarında yer alan maddeleri arasındaki güvenilirliğin yeterli ve yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeğinin kadın ve erkek formlarında yer alan 28 madde birlikte analize dahil edildiğinde de genel güvenilirlik katsayılarının kadınlar için 0,910 ve erkekler için 0,869 ile çok yüksek olduğu bulunmuştur. Buna göre, Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği, bu çalışma için de yeterli güvenilirliğe sahiptir.

3.3.3. Beck Depresyon Ölçeği

Araştırmaya katılım sağlayan evli bireylerin, depresyon düzeylerinin ölçülmesine yönelik olarak Beck ve arkadaşlarının (1961) geliştirdiği ve Hisli (1988)'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığı 21 maddelik Beck Depresyon Ölçeği kullanılmıştır. 4'lü Likert tipinde düzenlenen ölçeğin maddeleri, çalışmaya katılan bireyler tarafından 0 ile 3 arasında puanlanan seçeneklerinden biri seçilerek değerlendirilmektedir. Genel puanın toplamı 0'dan 63'e kadar değişen ölçek puanında elde edilen puanın yüksekliği depresyonun şiddetini göstermekte olup Hisli (1988) tarafından kesme noktası 17 olarak tespit edilmiştir¹⁰¹.

Beck Depresyon Ölçeği'nin bu araştırmaya yönelik olarak güvenilirliği, yapılan madde analiziyle Cronbach Alfa katsayılarına bakılarak kontrol edilmiştir (Tablo 3).

Tablo-3 Beck Depresyon Ölçeğine İlişkin Güvenilirlik Analizi

Boyut/Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach Alfa (α)
Beck	21	0,825

¹⁰¹ Hisli, a.g.e., 1988, s. 118-122.

Tablo 3'ten de görüleceği üzere, tek boyuttan oluşan ve 21 maddesi olan Beck Depresyon Ölçeğini mevcut araştırmaya yönelik uygun olup olmadığını saptamak için yapılan güvenilirlik analizine göre, ölçeğin genel güvenilirlik katsayısının (Cronbach's Alpha) $\alpha=0,825$ olduğu bulunmuştur. Bulunan değere göre, ölçeğin içindeki sorular birbirleriyle çok yüksek güvenilirlikte ve güvenilirlik düzeyi (iç-tutarlılığının) de mevcut araştırmaya yönelik yeterli düzeydedir.

3.3.4. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ)

Çalışmaya katılan evli bireylerin, evli bireylerin evlilik uyum düzeylerini ölçmek üzere Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilen ve Tutarel-Kışlak (1999) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 15 maddelik Evlilikte Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Locke ve Wallace (1959) ve daha sonra ölçeği uyarlayan (puanlamayı basitleştirerek 60 üzerinden ölçümlenmesini sağlayan) Hunt (1978), ölçeğin iç-tutarlılık katsayısını benzer şekilde .90 olarak tespit etmişlerdir. Tutarel-Kışlak (1999) ise ölçeğin uyarlaması aşamasında iç-tutarlılık katsayısını .84 olarak hesaplamıştır. Ölçeğin ilk sorusu 0 ile 6 arasında, ikinci sorudan dokuzuncu soruya kadar 5 ile 0 arasında, onuncu soru 0-0-1 olarak, 11. Soru 3-2-1-0 olarak, 12. Soru 0-1-1 olarak, 13. Soru 0-1-2-3 olarak, 14. Soru 2-1-0 olarak ve son, 15. Soru 0-1-2-2 olarak hesaplanmaktadır. Ölçeğin kesme noktası ise 43 olarak hesaplanmış ve 0-42 arası alınan puan evlilikte uyumsuzluğu, 43 ve üstü alınan puan ise evlilikte uyumun düzeyini göstermektedir¹⁰².

Evlilikte Uyum Ölçeği'nin bu çalışma için güvenilirliği, bir madde analizi ile Cronbach Alfa katsayılarına bakılarak kontrol edilmiştir (Tablo 4).

Tablo-4 Evlilikte Uyum Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Analizi

Boyut/Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach Alfa (α)
Evlilikte Uyum	15	0,869

Tablo 4'ten de görüleceği üzere, tek boyuttan oluşan ve 15 maddesi olan Evlilikte Uyum Ölçeğini mevcut araştırmaya yönelik uygun olup olmadığını saptamak için yapılan güvenilirlik analizine göre, ölçeğin genel güvenilirlik katsayısının (Cronbach Alfa) $\alpha=0,869$ olduğu bulunmuştur. Bulunan değere göre, ölçeğin içindeki

¹⁰²Tutarel-Kışlak, a.g.e., 1999, s. 56.

sorular birbirleriyle çok yüksek güvenilirlikte ve güvenilirlik düzeyi (iç-tutarlılığının) de mevcut araştırmaya yönelik yeteri düzeydedir.

3.4. VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ

Evli bireylerden, Kişisel Bilgi Formu, Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Evlilikte Uyum Ölçeği ile toplanan verilerin tümü SPSS 23.0 for Windows programına aktarılmış ve istatistiksel analizler yapılmıştır.

Çalışmaya katılan evli bireylerden elde edilen verilerin çözümüne geçilmeden önce, bu verilerin anket ile belirlenen sınırlar içinde olup olmadığı, hatalar ve ciddi oranda eksiklikler barındırıp barındırmadığı kontrol edilmiştir. Daha sonra ise çalışmanın amacına bağlı olarak uygulanacak istatistikî analizlerin seçimi (parametrik veya non-parametrik) için Kolmogorov-Smirnov (K-S) testiyle veri gruplarının normallik dağılımları incelenmiştir. Kolmogorov-Smirnov (K-S) testinin değerlendirilmesinde $p > .05$ olduğu durumlarda veri grubunun ölçek puanları üzerindeki dağılımları normal, $p < .05$ olduğu durumlarda ise veri grubunun ölçek puanları üzerindeki dağılımlarının normal olmadığı kabul edilmiştir. Veri grubunun normallik dağılımı göstermesi için $p > 0,05$ olmalıdır¹⁰³.

Normallik dağılımına ilişkin yapılan Kolmogorov-Smirnov testi sonrası, araştırmanın amacına bağlı olarak aşağıdaki analizler yapılmıştır:

1. Evli bireylerin, cinsel doyum, depresyon ve evlilikte uyum düzeylerini araştırmak üzere, ölçek ve alt boyutlarına ilişkin puanların ortalaması ($\bar{X}$) ve standart sapma (ss) değerleri hesaplanmıştır.

2. Evli bireylerin, iki kategorili olup normallik varsayımını sağlayan demografik özelliklerine (cinsiyet gibi) bağlı olarak cinsel doyum, depresyon ve evlilikte uyum düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını araştırmak üzere bağımsız/ilişkisiz gruplar t-testi uygulanmıştır.

3. Evli bireylerin, iki kategorili olup normallik varsayımını sağlayamayan demografik özelliklerine bağlı olarak cinsel doyum, depresyon ve evlilikte uyum

---

¹⁰³ Julie Pallant, *SPSS Survival Manual*, Allen & Unwin Yayınları, Australia, 2005, s.57.

düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını araştırmak üzere non parametrik bağımsız/ilişkisiz gruplar Mann-Whitney U uygulanmıştır.

4. Evli bireylerin, üç ve daha fazla kategorili olup normallik varsayımını sağlayamayan demografik özelliklerine bağı olarak cinsel doyum, depresyon ve evlilikte uyum düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını araştırmak üzere non parametrik (normallik varsayımı sağlanamadığından) Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Anlamlı fark bulunduğu durumda ise, hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu araştırmak üzere post-hoc Mann-Whitney U testi yapılmıştır.

5. Evli bireylerin, cinsel doyum, depresyon ve evlilikte uyum düzeyleri arasındaki ilişkileri araştırmak üzere ise Pearson momentler çarpımı korelasyonu katsayıları hesaplanmıştır.

Yapılan tüm istatistiksel hesaplamalarda temel anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu kısımda öncelikle araştırmaya katılan evli bireylerin demografik değişkenlerine yönelik olarak cinsel doyum, depresyon ve evlilikte uyum düzeylerinde anlamlı farklılaşmalar olup olmadığı incelenmiş, daha sonra ise evli bireylerin cinsel doyum düzeyleri ile depresyon ve evlilikte uyum düzeyleri arasındaki ilişkiler araştırılmıştır.

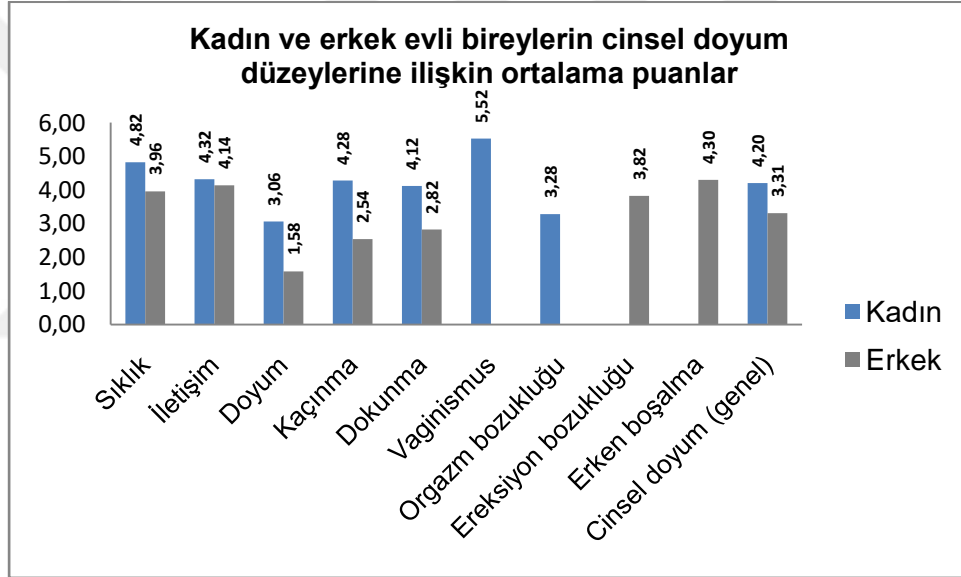
4.1. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERE İLİŞKİN FARK ANALİZLERİ

4.1.1. Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerine Yönelik Bulgular

Çalışmaya katılan evli bireylerin cinsel doyum düzeylerini ölçmek üzere kadın ve erkek olmak üzere iki ayrı formdan oluşan 28 maddelik Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği (GRCDÖ) kullanılmıştır. Her biri yedi alt boyuttan oluşan ve toplam 28 maddeden oluşan ölçek, 5'li Likert şeklinde düzenlenerek ölçek soruları araştırmaya katılım sağlayan kadın ve erkek bireylerin "Hiçbir zaman" (0) ile "Her zaman" (4) cevaplarından birini seçmeleriyle değerlendirilmekte olup, kadın formunda 17 ve erkek formunda toplam 14 madde olumsuz yüklü (ters) olarak yazılmıştır. Ölçeğin kadın ve erkek formlarından elde edilen toplam puanlar daha sonra 1 ile 9 arasında değişen ve kesme noktası 5 olan standart puanlara çevrilir. Genel olarak, yüksek puan, o alanda/boyutta düşük cinsel doyum düzeyini ifade etmekle birlikte ölçekten/boyuttan alınan puanın 5 (kesme noktası) veya üstünde olması, o boyutta ifade edilen cinsel doyuma ilişkin durumda bir sorun olduğunu gösterirken, 5'in altında olması ise bir sorun olmadığını gösterir.

Tablo-5 Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler (N=100)

Boyut/Ölçek	Kadın (n=50)		Erkek (n=50)	
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS
Sıklık	4,82	2,12	3,96	1,75
İletişim	4,32	2,16	4,14	2,32
Doyum	3,06	1,68	1,58	1,82
Kaçınma	4,28	2,33	2,54	1,67
Dokunma	4,12	2,47	2,82	2,12
Vaginismus	5,52	1,59	-	-
Orgazm bozukluğu	3,28	1,34	-	-
Ereksiyon bozukluğu	-	-	3,82	1,64
Erken boşalma	-	-	4,30	1,99
Cinsel doyum (genel)	4,20	1,36	3,31	1,12

Şekil-6 Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerine İlişkin Standartlaştırılmış Ortalama Puanları

Tablo 5 ve Şekil 6'da araştırmaya katılan evli bireylerin Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği'nin genelinden ve alt boyutlarından aldıkları standartlaştırılmış ortalama puanları verilmiştir. Ölçek/boyuttan alınan puanın 5 veya üstünde olması, o boyutta ifade edilen cinsel duruma ilişkin sorun yaşandığını ifade etmektedir¹⁰⁴. Buna göre; araştırmaya katılan kadınların sadece bir boyutta cinsel doyum sorunu yaşadıkları görülmektedir ($\bar{X}_{\text{Vaginismus}}=5,52\pm 1,59$). 5 kesme puanına bakılarak (problem alanı 5 ile 9 puan arasında yer alır), çalışmaya katılan kadınlarda vajinismus probleminin çok yüksek düzeyde olmasa da var olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁰⁴Tuğrul vd., a.g.e., s. 83-88.

Kadınların, doyum ($\bar{X}_{\text{Doyum}}=3,06\pm1,68$) ve orgazm bozukluğu ($\bar{X}_{\text{Orgazm bozukluğu}}=3,28\pm1,34$) boyutlarına ilişkin ortalama puanlarının nispeten düşüklüğü, bu alanlarda diğer alanlara göre daha az sorun yaşadıklarını göstermektedir. Kadınların, sırasıyla, sıklık ($\bar{X}_{\text{Sıklık}}=4,82\pm2,12$), iletişim ($\bar{X}_{\text{İletişim}}=4,32\pm2,16$), kaçınma ($\bar{X}_{\text{Kaçınma}}=4,28\pm2,33$) ve dokunmaya ($\bar{X}_{\text{Dokunma}}=4,12\pm2,47$) ilişkin cinsel doyum düzeyleri ise problemlili olmamakla birlikte kesme puanına yakındırlar. Özetlemek gerekirse, araştırmamıza katılan evli kadınların, cinsel doyum boyutlarına/alanlarına ilişkin en fazla problem yaşadıkları alan vajinismus olarak tespit edilmiştir. Kadınların genel cinsel doyum düzeylerine ilişkin ortalama puanları da bunu teyit etmektedir ($\bar{X}_{\text{Cinsel Doyum (Genel)}}=4,20\pm1,36$).

Çalışmaya katılan evli erkeklerin cinsel doyum boyutlarına ilişkin ortalama puanları incelendiğinde, erkeklerin en çok problemi erken boşalma ($\bar{X}_{\text{Erken boşalma}}=4,30\pm1,99$) ve iletişim ($\bar{X}_{\text{İletişim}}=4,14\pm2,32$) boyutlarında yaşadıkları söylenebilir. Erkeklerin, özellikle doyum ($\bar{X}_{\text{Doyum}}=1,58\pm1,82$), kaçınma ($\bar{X}_{\text{Kaçınma}}=2,54\pm1,67$) ve dokunma ($\bar{X}_{\text{Dokunma}}=2,82\pm2,12$) konularında çok düşük düzeyde sorun yaşadıklarını söylemek mümkündür. Sıklık ($\bar{X}_{\text{Sıklık}}=5,52\pm1,59$) ve ereksiyon bozukluğu ($\bar{X}_{\text{Ereksiyon bozukluğu}}=3,82\pm1,64$) ise erkeklerin orta düzeyde sorun yaşadıkları konular olarak değerlendirilebilir. Özetlenirse, erkeklerin soruna en yakın ortalama puanları erken boşalma boyutundadır, en az sorun yaşadıkları boyut ise, doyuma ilişkindir. Erkeklerin genel cinsel doyum ortalama puanları da cinsel doyuma ilişkin çok sorun yaşamadıklarını teyit etmektedir ($\bar{X}_{\text{Cinsel Doyum (Genel)}}=3,31\pm1,12$).

Araştırmaya katılan evli bireylerin, demografik özelliklerine bağlı olarak cinsel doyum düzeylerinin farklılaşma gösterip göstermediği incelenmiştir:

Tablo-6 Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik t-testi (N=100)

Boyut/Ölçek	Cinsiyet	Betimsel İst.			t-test		
		n	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Sıklık	Kadın	50	4,82	2,12	2,22	98	0,029*
	Erkek	50	3,96	1,75			
İletişim	Kadın	50	4,32	2,16	0,40	98	0,689
	Erkek	50	4,14	2,32			
Doyum	Kadın	50	3,06	1,68	4,22	98	0,000***
	Erkek	50	1,58	1,82			
Kaçınma	Kadın	50	4,28	2,33	4,29	98	0,000***
	Erkek	50	2,54	1,67			
Dokunma	Kadın	50	4,12	2,47	2,83	98	0,006**
	Erkek	50	2,82	2,12			
Vajinismus/ Ereksiyon bozukluğu	Kadın	50	5,52	1,59	5,26	98	0,000***
	Erkek	50	3,82	1,64			
Orgazm bozukluğu/ Erken boşalma	Kadın	50	3,28	1,34	3,00	98	0,003**
	Erkek	50	4,30	1,99			
Genel cinsel doyum (Kadın/Erkek)	Kadın	50	4,20	1,36	3,58	98	0,001**
	Erkek	50	3,31	1,12			

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Evli bireylerin cinsel doyum düzeylerinin (puanlarının), cinsiyetlerine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini araştırmak üzere yapılan bağımsız/ilişkisiz gruplar t-testine göre, cinsiyet, hem ölçeğin geneli hem de altı alt boyutu bakımından anlamlı bir farklılaşmaya neden olmaktadır (Tablo 6). Buna göre;

Kadın ve erkek evli bireylerin, ölçeğin sıklığa ilişkin puanlarındaki farkın anlamlıdır [$t_{(98)}=2,22$; $p=0,029$]. Gruplardaki puan ortalamaları incelendiğinde erkeklerin ($\bar{X}_{\text{Erkek}}=3,96$) cinsel ilişki sıklığından, kadınlardan ($\bar{X}_{\text{Kadın}}=4,82$) daha memnun oldukları görülmektedir.

Evli bireylerin, ölçeğin doyum boyutuna ilişkin puanlarındaki fark anlamlıdır [$t_{(98)}=4,22$; $p < .001$]. Erkeklerin ($\bar{X}_{\text{Erkek}}=1,58$) cinsel ilişkideki doyumları, kadınlardan ($\bar{X}_{\text{Kadın}}=3,06$) daha yüksektir.

Evli bireylerin, ölçeğin kaçınma boyutuna ilişkin puanlarındaki fark anlamlıdır [$t_{(98)}=4,29$; $p<0.001$]. Erkeklerin ($\bar{X}_{\text{Erkek}}=2,54$) cinsel ilişkiden kaçınma düzeylerinin (puanlarının), kadınlardan ($\bar{X}_{\text{Kadın}}=4,28$) daha düşük olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle, kadınlar cinsel ilişkiden, erkeklerden daha çok kaçınmaktadırlar.

Kadın ve erkek evli bireylerin, ölçeğin dokunma boyutuna ilişkin puanlarındaki fark anlamlıdır [$t_{(98)}=2,83$; $p=0,001$]. Erkekler ($\bar{X}_{\text{Erkek}}=2,82$) cinsel ilişkideki dokunma ile ilgili problemleri, kadınlardan ($\bar{X}_{\text{Kadın}}=4,12$) daha az yaşamaktadırlar veya erkekler cinsel ilişkideki dokunmadan, kadınlardan daha fazla memnun olmaktadır.

Kadın ve erkek evli bireylerin, ölçeğin vajinismus/ereksiyon bozukluğu boyutuna ilişkin puanlarındaki fark anlamlıdır [$t_{(98)}=5,26$; $p<0.001$]. Erkeklerin ($\bar{X}_{\text{Erkek}}=3,82$) ereksiyon bozukluğu yaşama düzeyleri, kadınların ($\bar{X}_{\text{Kadın}}=5,52$) vajinismus problemi yaşama düzeylerinden daha düşüktür.

Kadın ve erkek evli bireylerin, ölçeğin orgazm bozukluğu/erken boşalma boyutuna ilişkin puanlarında fark anlamlıdır [$t_{(98)}=3,00$; $p=0,003$]. Erkeklerin ($\bar{X}_{\text{Erkek}}=4,30$) erken boşalma sorunu yaşama düzeyleri, kadınların ($\bar{X}_{\text{Kadın}}=3,28$) orgazm bozukluğu sorunu yaşama düzeylerinden daha yüksektir.

Son olarak, kadın ve erkek evli bireylerin, (genel) cinsel doyum düzeyleri arasında da anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın yine erkekler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(123)}=2,21$; $p=0,029$]. Erkeklerin ($\bar{X}_{\text{Erkek}}=3,31$), cinsel doyum düzeyleri (puanları), kadınlardan ($\bar{X}_{\text{Kadın}}=4,20$) daha düşüktür. Başka bir deyişle, araştırmaya katılan evli erkeklerin cinsel doyumları, evli kadınlardan daha yüksektir.

Tablo-7 Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Boyut/Ölçek	Yaş	Kadın (N=50)					Erkek (N=50)						
		Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Sıklık	30 ≤ yaş (1)	25	20,42	7,45	3	0,047*	1 ile 4	5	21,00	1,49	3	0,685	-
	31-40 yaş (2)	16	30,59					22	26,18				
	41-50 yaş (3)	7	29,29					17	24,12				
	51 ≥ yaş (4)	2	35,00					6	30,67				
İletişim	30 ≤ yaş (1)	25	22,66	2,88	3	0,411	-	5	25,40	2,76	3	0,430	-
	31-40 yaş (2)	16	29,69				22	22,84					
	41-50 yaş (3)	7	24,07				17	30,09					
	51 ≥ yaş (4)	2	32,50				6	22,33					
Doyum	30 ≤ yaş (1)	25	23,78	1,18	3	0,758	-	5	22,00	1,64	3	0,651	-
	31-40 yaş (2)	16	27,28				22	27,41					
	41-50 yaş (3)	7	28,79				17	25,21					
	51 ≥ yaş (4)	2	21,25				6	22,25					
Kaçınma	30 ≤ yaş (1)	25	20,16	8,07	3	0,045*	1 ile 3, 4	5	30,90	9,05	3	0,029*	1, 2 ile 4
	31-40 yaş (2)	16	28,47					22	30,70				
	41-50 yaş (3)	7	35,07					17	20,88				
	51 ≥ yaş (4)	2	35,00					6	15,00				
Dokunma	30 ≤ yaş (1)	25	23,24	3,83	3	0,281	-	5	27,80	0,85	3	0,838	-
	31-40 yaş (2)	16	24,47				22	25,95					
	41-50 yaş (3)	7	32,21				17	25,91					
	51 ≥ yaş (4)	2	38,50				6	20,75					
Vajinismus/ Ereksiyon bozukluğu	30 ≤ yaş (1)	25	25,36	0,15	3	0,985	-	5	25,90	4,80	3	0,187	-
	31-40 yaş (2)	16	25,19				22	30,00					
	41-50 yaş (3)	7	25,64				17	19,91					
	51 ≥ yaş (4)	2	29,25				6	24,50					
Orgazm bozukluğu (Kadın) /Erken boşalma (Erkek)	30 ≤ yaş (1)	25	23,94	3,26	3	0,353	-	5	20,00	1,56	3	0,668	-
	31-40 yaş (2)	16	24,47				22	24,68					
	41-50 yaş (3)	7	34,29				17	26,47					
	51 ≥ yaş (4)	2	22,50				6	30,33					
Cinsel doyum	30 ≤ yaş (1)	25	21,14	5,05	3	0,168	-	5	25,20	0,11	3	0,991	-
	31-40 yaş (2)	16	28,69				22	26,16					
	41-50 yaş (3)	7	30,57				17	25,21					
	51 ≥ yaş (4)	2	36,75				6	24,17					

*p<.05

Çalışmaya katılım sağlayan evli kadın ve erkeklerin, cinsel doyum puanlarında yaşlarına göre anlamlı fark olup olmadığını araştırmaya yönelik yapılan “non-parametrik Kruskal-Wallis” testine göre, yaşa bağlı olarak kadınların sıklık ve kaçınma, erkeklerin ise sadece kaçınma boyutu puanlarındaki fark anlamlıdır (Tablo 7).

Araştırmaya katılan evli kadınların, GRCDÖ’deki sıklığa ilişkin puanları, yaşa bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2_{(3)}=7,45$; $p=0,047$]. Hangi yaş gruplarındaki farkın anlamlı olduğunu araştırmaya yönelik yapılan Post-hoc Mann-Whitney testine göre; 30 yaş ve altındaki evli kadınlar (Sıra Ortalaması $_{30 \leq \text{yaş}}=20,42$) cinsel ilişki sıklığından, 51 yaş ve üstündeki kadınlardan (Sıra Ortalaması $_{51 \geq \text{yaş}}=35,00$) daha memnundurlar.

Araştırmaya katılan evli kadınların, GRCDÖ'deki kaçınmaya ilişkin puanları da yaşa bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2_{(3)}=8,07$; $p=0,045$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; 41-50 ile 51 yaş ve üstündeki evli kadınlar (Sıra Ortalaması $_{41-50 \text{ yaş}}=35,07$; Sıra Ortalaması $_{51 \geq \text{ yaş}}=35,00$), cinsel ilişkiden kaçınmaya ilişkin problemleri, 30 yaş ve altındakilerden (Sıra Ortalaması $_{30 \leq \text{ yaş}}=20,16$) daha çok yaşamaktadırlar.

Araştırmaya katılan evli erkeklerin, kaçınmaya ilişkin puanları yaşa bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2_{(3)}=9,05$; $p=0,029$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; 30 yaş ve altındaki ile 31-40 yaşlarındaki evli erkekler (Sıra Ortalaması $_{30 \leq \text{ yaş}}=30,90$; Sıra Ortalaması $_{31-40 \text{ yaş}}=30,70$), cinsel ilişkiden kaçınmaya ilişkin problemleri, 51 yaş ve üstü erkeklerden (Sıra Ortalaması $_{51 \geq \text{ yaş}}=15,00$) daha çok yaşamaktadırlar.

Tablo-8 Evli Kadın Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerinin Menopoza Girme Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi (N=50)

Boyut/Ölçek	Menopoz	Betimsel İst.			Mann-Whitney	
		n	Sıra Ort.	Sıralar T.	U	p
Sıklık	Evet	4	42,25	169,00	25,00	0,015*
	Hayır	46	24,04	1106,00		
İletişim	Evet	4	32,25	129,00	65,00	0,327
	Hayır	46	24,91	1146,00		
Doyum	Evet	4	21,25	85,00	75,00	0,532
	Hayır	46	25,87	1190,00		
Kaçınma	Evet	4	39,63	158,50	35,50	0,041*
	Hayır	46	24,27	1116,50		
Dokunma	Evet	4	42,25	169,00	25,00	0,016*
	Hayır	46	24,04	1106,00		
Vajinismus	Evet	4	35,38	141,50	52,50	0,144
	Hayır	46	24,64	1133,50		
Orgazm bozukluğu	Evet	4	32,38	129,50	64,50	0,305
	Hayır	46	24,90	1145,50		
Cinsel doyum	Evet	4	40,63	162,50	31,50	0,030*
	Hayır	46	24,18	1112,50		

* $p < .05$

Araştırmaya katılan evli kadın bireylerin, cinsel doyum düzeylerindeki/puanlarındaki farkın menopoza girmelerine göre anlamlı olup olmadığını incelemek için “non-parametrik Mann-Whitney testi” yapılmıştır. Menopoz, kadınların sıklık ($U_{Sıklık}=25,00$; $p=0,015$), kaçınma ($U_{Kaçınma}=35,50$; $p=0,041$), dokunma ($U_{Dokunma}=25,00$; $p=0,016$) ve genel cinsel doyum ($U_{Cinsel\ doyum}=31,50$; $p=0,030$) düzeylerinde (puanlarında) anlamlı bir farklılaşmaya neden olmaktadır (Tablo 8). Evli kadın bireylerin, boyutlara ilişkin sıra ortalaması puanları takip edildiğinde; menopoza girmemiş kadınların genel cinsel doyumlarının, menopoza girmiş kadınlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca menopoza girmemiş evli kadınlar, cinsel ilişkideki sıklık, kaçınma, dokunma problemlerini menopoza girmiş evli kadınlardan daha az yaşamaktadırlar.

Tablo-9 Evli bireylerin cinsel doyum düzeylerinin eğitim düzeyine göre karşılaştırılmasına yönelik Kruskal-Wallis Testi

Boyut/Ölçek	Eğitim düzeyi	Kadın (N=50)						Erkek (N=50)					
		Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Sıklık	İlköğretim (1)	5	31,10	6,83	2	0,039*	3 ile 1, 2	11	23,27	0,67	2	0,716	-
	Lise (2)	18	30,14					22	24,98				
	Yüksek Ö. (3)	27	21,37					17	27,62				
İletişim	İlköğretim (1)	5	29,80	10,76	2	0,005**	3 ile 1, 2	11	23,27	1,13	2	0,569	-
	Lise (2)	18	30,94					22	27,93				
	Yüksek Ö. (3)	27	19,63					17	23,79				
Doyum	İlköğretim (1)	5	28,40	0,23	2	0,889	-	11	20,18	5,40	2	0,067	-
	Lise (2)	18	25,08					22	29,36				
	Yüksek Ö. (3)	27	25,24					17	23,94				
Kaçınma	İlköğretim (1)	5	22,40	0,48	2	0,787	-	11	21,73	2,23	2	0,328	-
	Lise (2)	18	27,08					22	24,41				
	Yüksek Ö. (3)	27	25,02					17	29,35				
Dokunma	İlköğretim (1)	5	25,10	1,70	2	0,429	-	11	18,27	5,05	2	0,080	-
	Lise (2)	18	28,97					22	25,23				
	Yüksek Ö. (3)	27	23,26					17	30,53				
Vajinismus /Ereksiyon bozukluğu	İlköğretim (1)	5	27,00	1,30	2	0,522	-	11	25,36	0,08	2	0,961	-
	Lise (2)	18	28,19					22	24,98				
	Yüksek Ö. (3)	27	23,43					17	26,26				
Orgazm bozukluğu/ Erken boşalma	İlköğretim (1)	5	24,10	2,78	2	0,250	-	11	30,14	1,49	2	0,475	-
	Lise (2)	18	29,86					22	24,48				
	Yüksek Ö. (3)	27	22,85					17	23,82				
Cinsel doyum (Kadın/Erkek)	İlköğretim (1)	5	29,20	8,16	2	0,025*	3 ile 1, 2	11	24,09	0,38	2	0,829	-
	Lise (2)	18	30,83					22	24,89				
	Yüksek Ö. (3)	27	17,81					17	27,21				

*p<.05, **p<.01

Çalışmaya katılım sağlayan evli bireylerin, cinsel doyum düzeylerinin/puanlarının, eğitim düzeylerine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini araştırmak üzere yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, eğitim düzeyi, kadınların sıklık, iletişim ve genel cinsel doyum düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olurken, erkeklerin cinsel doyum düzeylerinde ise anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır ($p>0.05$) (Tablo 9). Buna göre;

Araştırmaya katılan evli kadınların, GRCDÖ'deki sıklığa ilişkin puanları eğitim düzeylerine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2_{(2)}=6,83$; $p=0,039$]. Anlamlı farkın hangi eğitim gruplarında olduğunu araştırmak üzere yapılan Post-hoc Mann-Whitney testine göre; yükseköğretim mezunu evli kadınlar (Sıra Ortalaması

Yüksek Öğretim=21,37) cinsel ilişki sıklığından, ilköğretim ve lise mezunu evli kadınlardan (Sıra Ortalaması İlköğretim=31,10; Sıra Ortalaması Lise=30,14) daha memnundurlar.

Evli kadınların, GRCDÖ'deki iletişime ilişkin puanları da eğitime bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2_{(2)}=10,76$; $p=0,005$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; yüksek öğretim mezunu kadınlar (Sıra Ortalaması Yüksek Öğretim=21,37) cinsel ilişkideki iletişimden, ilköğretim ve lise mezunu kadınlardan (Sıra Ortalaması İlköğretim=29,80; Sıra Ortalaması Lise=30,94) daha memnundurlar.

Son olarak, evli kadınların, GRCDÖ'deki genel cinsel doyum düzeylerinin/puanlarının da eğitim düzeyine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(2)}=8,16$; $p=0,025$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; yüksek öğretim mezunu kadınların (Sıra Ortalaması Yüksek Öğretim=17,81) cinsel doyumları, ilköğretim ve lise mezunu kadınlardan (Sıra Ortalaması İlköğretim=29,20; Sıra Ortalaması Lise=30,83) daha yüksektir.

Tablo-10 Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerinin Eşin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Boyut/Ölçek	Eşin eğitim düzeyi	Kadın (N=50)						Erkek (N=50)					
		Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Sıklık	İlköğretim (1)	10	28,80	6,57	2	0,037*	3 ile 1, 2	13	26,04	2,54	2	0,281	-
	Lise (2)	21	28,69					17	21,26				
	Yüksek Ö. (3)	19	19,08					20	28,75				
İletişim	İlköğretim (1)	10	24,10	0,96	2	0,619	-	13	28,96	1,48	2	0,478	-
	Lise (2)	21	27,83					17	22,53				
	Yüksek Ö. (3)	19	23,66					20	25,78				
Doyum	İlköğretim (1)	10	28,40	0,53	2	0,768	-	13	24,23	0,52	2	0,770	-
	Lise (2)	21	24,67					17	24,85				
	Yüksek Ö. (3)	19	24,89					20	26,88				
Kaçınma	İlköğretim (1)	10	29,35	2,23	2	0,327	-	13	17,96	6,05	2	0,048*	1 ile 3
	Lise (2)	21	27,05					17	25,74				
	Yüksek Ö. (3)	19	21,76					20	30,20				
Dokunma	İlköğretim (1)	10	27,35	1,15	2	0,564	-	13	21,88	2,61	2	0,272	-
	Lise (2)	21	27,14					17	23,74				
	Yüksek Ö. (3)	19	22,71					20	29,35				
Vajinismus/Ereksiyon bozukluğu	İlköğretim (1)	10	29,50	1,21	2	0,546	-	13	27,23	0,57	2	0,753	-
	Lise (2)	21	25,45					17	23,47				
	Yüksek Ö. (3)	19	23,45					20	26,10				
Orgazm bozukluğu/ Erken boşalma	İlköğretim (1)	10	23,50	0,87	2	0,648	-	13	29,00	1,25	2	0,535	-
	Lise (2)	21	24,36					17	25,44				
	Yüksek Ö. (3)	19	27,82					20	23,28				
Cinsel doyum (Kadın/Erkek)	İlköğretim (1)	10	27,65	1,85	2	0,396	-	13	25,73	0,98	2	0,612	-
	Lise (2)	21	27,71					17	22,85				
	Yüksek Ö. (3)	19	21,92					20	27,60				

*p<.05

Araştırmaya katılan evli bireylerin, cinsel doyum düzeylerinin/puanlarının, eşin eğitim durumlarına bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini araştırmak üzere yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, eşin eğitim durumu, kadınların sadece sıklık, erkeklerin ise kaçınma boyutu puanlarında anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 10):

Araştırmaya katılan evli kadınların, GRCDÖ'deki sıklığa ilişkin puanları, eşin eğitim durumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2_{(2)}=6,57$; p=0,037]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; eşi yükseköğretim mezunu olan kadınlar (Sıra Ortalaması Yüksek Öğretim=19,08) cinsel ilişki sıklığından, eşi ilköğretim ve lise mezunu olan kadınlardan (Sıra Ortalaması ilköğretim=28,80; Sıra Ortalaması Lise=28,69) daha memnundurlar.

Araştırmaya katılan evli erkeklerin, GRCDÖ'deki kaçınmaya ilişkin puanları, eşin eğitim durumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2_{(2)}=6,05$;

p=0,048]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; eşi yükseköğretim mezunu olan erkekler (Sıra Ortalaması $_{\text{Yüksek Öğretim}}=30,20$), kaçınmaya ilişkin problemleri, eşi ilköğretim mezunu olan erkeklerden (Sıra Ortalaması $_{\text{İlköğretim}}=17,96$) daha çok yaşamaktadırlar.

Tablo-11 Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerinin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi

Boyut/Ölçek	Çalışma durumu	Kadın (N=50)					Erkek (N=50)				
		Betimsel İst.			Mann-Whitney		Betimsel İst.			Mann-Whitney	
		n	Sıra Ort.	Sıralar Top.	U	p	n	Sıra Ort.	Sıralar Top.	U	p
Sıklık	Çalışıyor	36	24,01	864,50	198,50	0,043*	47	24,74	1163,00	35,00	0,029*
	Çalışmıyor	14	29,32	410,50			3	37,33	112,00		
İletişim	Çalışıyor	36	26,06	938,00	232,00	0,661	47	25,33	1190,50	62,50	0,741
	Çalışmıyor	14	24,07	337,00			3	28,17	84,50		
Doyum	Çalışıyor	36	24,67	888,00	222,00	0,505	47	25,27	1187,50	59,50	0,560
	Çalışmıyor	14	27,64	387,00			3	29,17	87,50		
Kaçınma	Çalışıyor	36	24,74	890,50	224,50	0,548	47	25,68	1207,00	62,00	0,717
	Çalışmıyor	14	27,46	384,50			3	22,67	68,00		
Dokunma	Çalışıyor	36	25,10	903,50	237,50	0,752	47	25,60	1203,00	66,00	0,849
	Çalışmıyor	14	26,54	371,50			3	24,00	72,00		
Vajinismus/ Ereksiyon bozukluğu	Çalışıyor	36	26,14	941,00	229,00	0,607	47	24,83	1167,00	39,00	0,190
	Çalışmıyor	14	23,86	334,00			3	36,00	108,00		
Orgazm bozukluğu/ Erken boşalma	Çalışıyor	36	24,65	887,50	221,50	0,492	47	25,84	1214,50	54,50	0,507
	Çalışmıyor	14	27,68	387,50			3	20,17	60,50		
Cinsel doyum (Kadın/Erkek)	Çalışıyor	36	24,72	890,00	224,00	0,545	47	25,28	1188,00	60,00	0,667
	Çalışmıyor	14	27,50	385,00			3	29,00	87,00		

* $p < .05$

Çalışmaya katılım sağlayan evli kadın ve erkeklerin, GRCDÖ'deki cinsel doyum puanlarının, çalışma durumlarına göre farkın anlamlı olup olmadığını incelemeye yönelik non-parametrik Mann-Whitney testi yapılmıştır. Çalışma durumu, kadınların ve erkeklerin sadece sıklık boyutu düzeylerinde anlamlı bir farka neden olmaktadır (Tablo 11). Buna göre;

Çalışan ve çalışmayan evli kadınların, GRCDÖ'deki sıklığa ilişkin puanlarında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($U=198,50$; $p=0,043$). Sıra ortalamaları karşılaştırıldığında; çalışan kadınların (Sıra Ortalaması $_{\text{Çalışıyor}}=24,01$) cinsel ilişki sıklığından, çalışmayan kadınlardan (Sıra Ortalaması $_{\text{Çalışmıyor}}=28,80$) daha memnun oldukları bulunmuştur.

Çalışan ve çalışmayan evli erkeklerin de GRCDÖ'deki sıklığa ilişkin puanları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($U=55,00$; $p=0,029$). Sıra ortalamaları karşılaştırıldığında, çalışan erkeklerin (Sıra Ortalaması $_{\text{Çalışıyor}}=24,74$) cinsel ilişki

sıklığından, çalışmayan erkeklerden (Sıra Ortalaması $\bar{X}_{\text{Çalışmıyor}}=37,33$) daha memnun oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo-12 Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerinin Evlenme Şekillerine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi

Boyut/Ölçek	Evlenme şekli	Kadın (N=50)					Erkek (N=50)				
		Betimsel İst.			Mann-Whitney		Betimsel İst.			Mann-Whitney	
		n	Sıra Ort.	Sıralar Top.	U	p	n	Sıra Ort.	Sıralar Top.	U	p
Sıklık	Tanışarak	44	24,69	1086,50	96,50	0,284	43	25,36	1090,50	144,50	0,864
	Görücü usulü	6	31,42	188,50			7	26,36	184,50		
İletişim	Tanışarak	44	23,82	1048,00	58,00	0,025*	43	24,33	1046,00	100,00	0,153
	Görücü usulü	6	37,83	227,00			7	32,71	229,00		
Doyum	Tanışarak	44	24,06	1058,50	68,50	0,049*	43	25,94	1115,50	131,50	0,490
	Görücü usulü	6	36,08	216,50			7	22,79	159,50		
Kaçınma	Tanışarak	44	23,98	1055,00	65,00	0,043*	43	25,66	1103,50	143,50	0,838
	Görücü usulü	6	36,67	220,00			7	24,50	171,50		
Dokunma	Tanışarak	44	23,86	1050,00	60,00	0,030*	43	25,23	1085,00	139,00	0,740
	Görücü usulü	6	37,50	225,00			7	27,14	190,00		
Vajinismus/ Ereksiyon bozukluğu	Tanışarak	44	24,69	1086,50	96,50	0,273	43	25,59	1100,50	146,50	0,909
	Görücü usulü	6	31,42	188,50			7	24,93	174,50		
Orgazm bozukluğu/ Erken boşalma	Tanışarak	44	25,26	1111,50	121,50	0,744	43	24,19	1040,00	94,00	0,109
	Görücü usulü	6	27,25	163,50			7	33,57	235,00		
Cinsel doyum (Kadın/Erkek)	Tanışarak	44	23,74	1044,50	54,50	0,021*	43	24,74	1064,00	118,00	0,363
	Görücü usulü	6	38,42	230,50			7	30,14	211,00		

* $p < .05$

Araştırmaya katılan evli bireylerin, GRCDÖ'deki cinsel doyum düzeylerinin/puanlarının, evlenme şekillerine göre anlamlı bir farklılığa neden olup olmadığını incelemeye yönelik non-parametrik Mann-Whitney testi yapılmıştır. Evlenme şekli, kadınların iletişim, doyum, kaçınma, dokunma ve genel cinsel doyum düzeylerinde anlamlı bir farka neden olurken, erkeklerin cinsel doyum puanlarında anlamlı bir farka neden olmamaktadır (Tablo 12). Buna göre;

Evli kadınların, GRCDÖ'deki iletişime ilişkin puanları, evlenme şekillerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($U=58,00$; $p=0,025$]. Sıra ortalamaları karşılaştırıldığında; tanışarak evlenen kadınların (Sıra Ortalaması $T_{\text{Tanışarak}}=23,82$)

cinsel iletişimden, görücü usulü evlenen kadınlardan (Sıra Ortalaması Görücü usulü=37,83) daha memnun oldukları anlaşılmaktadır.

Evli kadınların, GRCDÖ'deki doyuma ilişkin puanları, evlenme şekillerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($U=68,50$; $p=0,049$). Tanışarak evlenen kadınların (Sıra Ortalaması Tanışarak=24,06) cinsel ilişkideki doyumlarının, görücü usulü evlenen kadınlardan (Sıra Ortalaması Görücü usulü=36,08) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Evli kadınların, GRCDÖ'deki kaçınmaya ilişkin puanları, evlenme şekillerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($U=65,00$; $p=0,043$). Tanışarak evlenen kadınların (Sıra Ortalaması Tanışarak=23,98) kaçınmaya ilişkin sorunları, görücü usulü evlenen kadınlardan (Sıra Ortalaması Görücü usulü=36,67) daha az yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Evli kadınların, GRCDÖ'deki dokunmaya ilişkin puanları, evlenme şekillerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($U=60,00$; $p=0,030$). Tanışarak evlenen kadınların (Sıra Ortalaması Tanışarak=23,86) cinsel dokunmadan, görücü usulü evlenen kadınlardan (Sıra Ortalaması Görücü usulü=37,50) daha memnun oldukları anlaşılmaktadır.

Son olarak, evli kadınların, GRCDÖ'deki genel cinsel doyum puanları arasında, evlenme şekillerine göre anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($U=54,50$; $p=0,021$). Tanışarak evlenen kadınların (Sıra Ortalaması Tanışarak=23,74) cinsel doyumlarının, görücü usulü evlenen kadınlardan (Sıra Ortalaması Görücü usulü=38,42) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo-13 Evli Bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerinin Evlilik Sürelerine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Boyut/Ölçek	Evlilik süresi	Kadın (N=50)					Erkek (N=50)						
		Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Sıklık	5 ≤ yıl (1)	22	19,27	9,23	3	0,026*	1 ile 3, 4	13	21,15	2,29	3	0,515	-
	6-10 yıl (2)	14	25,00					8	25,44				
	11-15 yıl (3)	6	36,42					10	30,15				
	16 ≥ yıl (4)	8	35,81					19	26,05				
İletişim	5 ≤ yıl (1)	22	22,57	7,18	3	0,066	-	13	21,58	3,54	3	0,316	-
	6-10 yıl (2)	14	21,43					8	22,44				
	11-15 yıl (3)	6	35,00					10	23,95				
	16 ≥ yıl (4)	8	33,56					19	30,29				
Doyum	5 ≤ yıl (1)	22	23,93	1,69	3	0,640	-	13	25,42	1,18	3	0,757	-
	6-10 yıl (2)	14	24,93					8	28,13				
	11-15 yıl (3)	6	24,75					10	27,10				
	16 ≥ yıl (4)	8	31,38					19	23,61				
Kaçınma	5 ≤ yıl (1)	22	18,14	11,06	3	0,011*	1 ile 4	13	30,50	7,25	3	0,064	-
	6-10 yıl (2)	14	29,57					8	27,88				
	11-15 yıl (3)	6	30,17					10	29,85				
	16 ≥ yıl (4)	8	35,13					19	18,79				
Dokunma	5 ≤ yıl (1)	22	19,27	8,51	3	0,037*	1 ile 3, 4	13	31,35	3,14	3	0,370	-
	6-10 yıl (2)	14	23,00					8	23,13				
	11-15 yıl (3)	6	35,08					10	22,25				
	16 ≥ yıl (4)	8	36,06					19	24,21				
Vajinismus/ Ereksiyon bozukluğu	5 ≤ yıl (1)	22	24,80	0,22	3	0,975	-	13	26,81	2,79	3	0,425	-
	6-10 yıl (2)	14	26,96					8	28,88				
	11-15 yıl (3)	6	25,17					10	29,05				
	16 ≥ yıl (4)	8	25,13					19	21,32				
Orgazm bozukluğu/ Erken boşalma	5 ≤ yıl (1)	22	24,75	1,82	3	0,611	-	13	23,00	3,97	3	0,265	-
	6-10 yıl (2)	14	22,96					8	21,56				
	11-15 yıl (3)	6	26,83					10	22,15				
	16 ≥ yıl (4)	8	31,00					19	30,63				
Cinsel doyum (Genel)	5 ≤ yıl (1)	22	20,00	8,91	3	0,032*	1 ile 3, 4	13	24,92	0,59	3	0,898	-
	6-10 yıl (2)	14	24,71					8	22,31				
	11-15 yıl (3)	6	35,58					10	27,00				
	16 ≥ yıl (4)	8	34,44					19	26,45				

*p<.05

Araştırmaya katılan evli bireylerin, cinsel doyum düzeylerinin/puanlarının, evlilik sürelerine göre anlamlı bir farka neden olup olmadığını incelemeye yönelik non-parametrik Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Evli olma süresi, kadınların sıklık, kaçınma, dokunma ve genel cinsel doyum düzeylerinde anlamlı bir farka neden olurken, erkeklerin cinsel doyum puanlarında anlamlı bir farka neden olmamaktadır (Tablo 13). Buna göre;

Araştırmaya katılan evli kadınların, GRCDÖ'deki sıklığa ilişkin puanları, evlilik süresine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2_{(3)}=9,23$; $p=0,026$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; 5 yıl ve daha kısa süredir evli olan kadınlar (Sıra Ortalaması $5 \leq \text{yil}=19,27$) cinsel ilişki sıklığından, 11-15 ile 16 yıl ve daha uzun süredir evli olan kadınlardan (Sıra Ortalaması $11-15 \text{ yıl}=36,42$; Sıra Ortalaması $16 \geq \text{yil}=35,81$) daha memnundurlar.

Evli kadınların, GRCDÖ'deki kaçınmaya ilişkin puanları, evli olma süresine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2_{(3)}=11,06$; $p=0,011$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; 5 yıl ve daha kısa süredir evli olan kadınlar (Sıra Ortalaması $5 \leq \text{yil}=18,14$) cinsel ilişkiden kaçınma sorununu, 16 yıl ve daha uzun süredir evli olan kadınlardan (Sıra Ortalaması $16 \geq \text{yil}=35,13$) daha az yaşamaktadır.

Evli kadınların, GRCDÖ'deki dokunmaya ilişkin puanları da evlilik süresine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2_{(3)}=8,51$; $p=0,037$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; 5 yıl ve daha kısa süredir evli olan kadınlar (Sıra Ortalaması $5 \leq \text{yil}=19,27$) dokunma konusunda, 11-15 ile 16 yıl ve daha uzun süredir evli olan kadınlardan (Sıra Ortalaması $11-15 \text{ yıl}=35,08$; Sıra Ortalaması $16 \geq \text{yil}=36,06$) daha memnundurlar.

Son olarak, evli kadınların, genel cinsel doyum puanlarının da evlilik sürelerine göre anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır [$X^2_{(3)}=8,91$; $p=0,032$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; 5 yıl ve daha kısa süredir evli olan kadınların (Sıra Ortalaması $5 \leq \text{yil}=20,00$) cinsel doyumları, 11-15 ile 16 yıl ve daha uzun süredir evli olan kadınlardan (Sıra Ortalaması $11-15 \text{ yıl}=35,58$; Sıra Ortalaması $16 \geq \text{yil}=34,44$) daha yüksektir.

Tablo-14 Evli bireylerin Cinsel Doyum Düzeylerinin Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Boyut/Ölçek	Çocuk sayısı	Kadın (N=50)						Erkek (N=50)					
		Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Sıklık	Çocuk yok (1) 1 çocuk (2) 2 ≥ çocuk (3)	15 25 10	23,73 22,70 35,15	5,65	2	0,059	-	7 19 24	21,43 29,37 23,63	2,37	2	0,306	-
İletişim	Çocuk yok (1) 1 çocuk (2) 2 ≥ çocuk (3)	15 25 10	24,23 23,22 33,10	3,54	2	0,170	-	7 19 24	19,43 25,66 27,15	1,56	2	0,459	-
Doyum	Çocuk yok (1) 1 çocuk (2) 2 ≥ çocuk (3)	15 25 10	23,50 23,86 32,60	3,15	2	0,207	-	7 19 24	28,14 27,13 23,44	1,60	2	0,449	-
Kaçınma	Çocuk yok (1) 1 çocuk (2) 2 ≥ çocuk (3)	15 25 10	18,20 25,14 37,35	10,63	2	0,005**	1 ile 3	7 19 24	28,21 29,11 21,85	3,16	2	0,206	-
Dokunma	Çocuk yok (1) 1 çocuk (2) 2 ≥ çocuk (3)	15 25 10	23,40 23,16 34,50	4,86	2	0,088	-	7 19 24	26,21 31,00 20,94	5,41	2	0,067	-
Vajinismus /Ereksiyon bozukluğu	Çocuk yok (1) 1 çocuk (2) 2 ≥ çocuk (3)	15 25 10	24,13 23,50 32,55	3,15	2	0,207	-	7 19 24	27,29 25,66 24,85	0,16	2	0,923	-
Orgazm bozukluğu)/ Erken boşalma	Çocuk yok (1) 1 çocuk (2) 2 ≥ çocuk (3)	15 25 10	27,83 21,52 31,95	4,58	2	0,101	-	7 19 24	17,79 25,76 27,54	2,51	2	0,285	-
Cinsel doyum	Çocuk yok (1) 1 çocuk (2) 2 ≥ çocuk (3)	15 25 10	19,00 24,98 37,05	7,91	2	0,019*	1 ile 3	7 19 24	20,36 29,05 24,19	2,20	2	0,332	-

* $p < .05$, ** $p < .01$

Araştırmaya katılan evli bireylerin, cinsel doyum düzeylerinin/puanlarının, çocuk sayısına göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını incelemeye yönelik non-parametrik Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Çocuk sayısı, kadınların kaçınma ve genel cinsel doyum düzeylerinde anlamlı bir farklılığa neden olurken, erkeklerin cinsel doyum puanlarında anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır (Tablo 14). Buna göre;

Evli kadınların, GRCDÖ'deki kaçınmaya ilişkin puanları, çocuk sayısına bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2_{(2)}=10,63$; $p=0,011$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; çocuğu olmayan kadınlar (Sıra Ortalaması $\text{Çocuk yok}=18,20$) cinsel ilişkiden kaçınma sorununu, iki veya daha çok çocuğu olan kadınlardan (Sıra Ort. $_{2 \geq \text{çocuk}}=35,13$) daha az yaşamaktadır.

Evli kadınların, genel cinsel doyum düzeylerinin de çocuk sayısına bağılı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(2)}=7,91$; $p=0,019$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; çocuksuz kadınların (Sıra Ortalaması $_{\text{Çocuk yok}}=19,00$) cinsel doyumları, iki veya daha fazla çocuğı olan kadınlardan (Sıra Ortalaması $_{2 \geq \text{çocuk}}=37,04$) daha yüksektir.

4.1.2. Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerine Yönelik Bulgular

Çalışmaya katılan evli bireylerin, depresyon puanlarını ölçmeye yönelik Beck ve arkadaşlarının (1961) geliştirdiği, Hisli (1988)'nin geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yaptığı 21 maddelik Beck Depresyon Ölçeği kullanılmıştır. Toplam puanı 0 ile 63 arasında olabilecek ölçek puanında elde edilen puanın yüksekliği depresyonun şiddetini göstermekte olup Hisli (1988) tarafından kesme noktası 17 olarak tespit edilmiştir^{105 106}.

Tablo-15 Evli Bireylerin Depresyon Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Puan	N	En Düşük	En Yüksek	$\bar{X}$	ss
Beck (Kadın)	50	0,00	29,00	9,14	7,30
Beck (Erkek)	50	0,00	28,00	9,44	6,39

Tablo 15'ten de görüleceği üzere, araştırmaya katılan kadın ve erkek evli bireylerin depresyon puanları birbirine oldukça yakındır ($\bar{X}_{\text{Kadın}}=9,14\pm7,30$; $\bar{X}_{\text{Erkek}}=9,44\pm6,39$).

Tablo-16 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Beck depresyon düzeyleri	Kadın		Erkek	
	n	%	n	%
Depresyon yok	29	58,0	28	56,0
Hafif düzey depresyon	14	28,0	15	30,0
Orta ve üstü şiddette depresyon	7	14,0	7	14,0
Toplam	50	100,0	50	100,0

Kesme noktası 17 olarak alındığında, kadın ve erkeklerin depresyon düzeylerinin çok benzer olduğu görülmektedir. Kadınların %58,0'i ve erkeklerin %56,0'sı depresyon belirtisi göstermezken, kadınların %28,0'i ve erkeklerin %30,0'u hafif düzeyde depresyon belirtisi, kadınların %14,0'ü ve erkeklerin %14,0'ü orta ve üstü şiddette depresyon belirtisi göstermektedir (Tablo 16).

¹⁰⁵Beck vd., a.g.e., s. 561-571.

¹⁰⁶Hisli, a.g.e., s. 118-122.

Tablo-17 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına Yönelik t-testi (N=100)

Boyut/Ölçek	Cinsiyet	Betimsel İst.			t-test		
		n	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Beck	Kadın	50	9,14	7,30	0,22	98	0,827
	Erkek	50	9,44	6,39			

* $p < .05$

Kadın ve erkek evli bireylerin depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını araştırmak üzere yapılan bağımsız/ilişkisiz gruplar t-testine göre araştırmaya katılan evli bireylerin cinsiyetlerine göre depresyon düzeylerinde anlamlı bir fark yoktur ($p > .05$) (Tablo 17). Başka bir deyişle, kadın ve erkeklerin depresyon düzeyleri birbirine yakındır.

Kadın ve erkeklerin depresyon düzeylerinin demografik özelliklere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği aşağıda incelenmiştir:

Tablo-18 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Puan	Yaş	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			Anlamlı Fark (M-W)
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Beck (Kadın)	30 yaş ve altı	25	22,44	2,80	3	0,423	-
	31-40 yaş	16	27,78				
	41-50 yaş	7	31,71				
	51 yaş ve üstü	2	23,75				
Beck (Erkek)	30 yaş ve altı	5	22,20	0,56	3	0,905	-
	31-40 yaş	22	27,02				
	41-50 yaş	17	24,85				
	51 yaş ve üstü	6	24,50				

* $p < .05$

Çalışmaya katılım sağlayan evli bireylerin, depresyon düzeylerinde yaşlarına bağlı olarak anlamlı bir fark olup olmadığını incelemeye yönelik non-parametrik Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Buna göre yaş, hem kadınların hem de erkeklerin depresyon puanlarında anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır ($p > 0.05$) (Tablo 18).

Tablo-19 Evli Kadın Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Menopoza Girme Durumlarına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi

Puan	Menopoz	Betimsel İst.			Mann-Whitney	
		n	Sıra Ort.	Sıralar T.	U	p
Beck	Evet	4	36,63	146,50	47,50	0,111
	Hayır	46	24,53	1128,50		

* $p < .05$

Çalışmaya katılım sağlayan evli kadınların, depresyon puanlarının menopoza girmeye göre anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığını incelemeye yönelik non-parametrik Mann-Whitney testi yapılmıştır. Menopoza giren kadınların depresyon puanları daha yüksek olmakla birlikte, fark anlamlı değildir ($p > 0.05$) (Tablo 19).

Tablo-20 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Puan	Eğitim düzeyi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			Anlamlı Fark (M-W)
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Beck (Kadın)	İlköğretim	5	36,50	4,47	2	0,107	-
	Lise	18	27,31				
	Yüksek öğretim	27	22,26				
Beck (Erkek)	İlköğretim	11	29,41	1,21	2	0,546	-
	Lise	22	25,30				
	Yüksek öğretim	17	23,24				

* $p < .05$

Araştırmaya katılan evli bireylerin, depresyon düzeylerinin/puanlarının eğitim düzeylerine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini araştırmak üzere yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, eğitim düzeyi, evli bireylerin depresyon puanlarında anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır ($p > .05$) (Tablo 20).

Tablo-21 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Eşin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Puan	Eşin Eğitim Düzeyi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			Anlamlı Fark (M-W)
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Beck (Kadın)	İlköğretim (1)	10	35,35	7,07	2	0,029*	1 ile 3
	Lise (2)	21	25,57				
	Yüksek öğretim (3)	19	20,24				
Beck (Erkek)	İlköğretim (1)	13	28,54	0,77	2	0,680	
	Lise (2)	17	24,62				
	Yüksek öğretim (3)	20	24,28				

* $p < .05$

Araştırmaya katılan evli bireylerin, depresyon düzeylerinin/puanlarının, eşin eğitim düzeyine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini araştırmak üzere yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, eşin eğitim düzeyi, kadınların depresyon düzeylerinde anlamlı bir farka neden olurken, erkeklerin depresyon düzeylerinde ise anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır (Tablo 21):

Araştırmaya katılan evli kadınların, depresyon düzeyleri, eşin eğitim düzeyine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2_{(2)}=7,07$; $p=0,029$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; eşi ilköğretim mezunu olan kadınların (Sıra Ortalaması $_{ilköğretim}=35,35$) depresyon düzeyleri, eşi yükseköğretim mezunu olan kadınlardan (Sıra Ortalaması $_{yüksek\ Öğretim}=20,24$) daha yüksektir.

Tablo-22 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi

Puan	Çalışma Durumu	Betimsel İst.			Mann-Whitney	
		n	Sıra Ort.	Sıralar Top.	U	p
Beck (Kadın)	Çalışıyor	36	24,46	880,50	214,50	0,417
	Çalışmıyor	14	28,18	394,50		
Beck (Erkek)	Çalışıyor	47	25,66	1206,00	63,00	0,759
	Çalışmıyor	3	23,00	69,00		

* $p < .05$

Araştırmaya katılan evli bireylerin, depresyon düzeylerinin/puanlarının çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını incelemeye yönelik non-parametrik Mann-Whitney testi yapılmıştır. Çalışma durumu, evli bireylerin depresyon puanlarında anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır ($p > .05$) (Tablo 22).

Tablo-23 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Evlenme Şekline Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi

Puan	Evlenme şekli	Betimsel İst.			Mann-Whitney	
		n	Sıra Ort.	Sıralar Top.	U	p
Beck (Kadın)	Tanışarak	44	26,10	1148,50	105,50	0,428
	Görücü usulü	6	21,08	126,50		
Beck (Erkek)	Tanışarak	43	25,92	1114,50	132,50	0,614
	Görücü usulü	7	22,93	160,50		

* $p < .05$

Araştırmaya katılan evli bireylerin, depresyon düzeylerinin/puanlarının evlenme şekline göre anlamlı fark oluşturup oluşturmadığını incelemeye yönelik non-parametrik Mann-Whitney testi yapılmıştır. Evlenme şekli, evli bireylerin depresyon puanlarında anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır ($p > 0.05$) (Tablo 23).

Tablo-24 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Puan	Evlilik süresi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			Anlamlı Fark (M-W)
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Beck (Kadın)	5 yıl ve altı	22	23,41	3,85	3	0,279	-
	6-10 yıl	14	22,36				
	11-15 yıl	6	32,25				
	16 yıl ve üstü	8	31,69				
Beck (Erkek)	5 yıl ve altı	13	22,08	2,07	3	0,558	-
	6-10 yıl	8	27,94				
	11-15 yıl	10	22,60				
	16 yıl ve üstü	19	28,34				

* $p < .05$

Çalışmaya katılım sağlayan evli bireylerin, depresyon puanlarının evlilik süresine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini araştırmak üzere yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, evlilik süresi, evli bireylerin depresyon düzeylerinde anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır ($p > .05$) (Tablo 24).

Tablo-25 Evli Bireylerin Depresyon Düzeylerinin Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Puan	Çocuk sayısı	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			Anlamlı Fark (M-W)
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Beck (Kadın)	Çocuk yok	15	20,93	6,07	2	0,048*	3 ile 1, 2
	1 çocuk	25	22,36				
	2 çocuk ve üstü	10	37,20				
Beck (Erkek)	Çocuk yok	7	20,64	1,12	2	0,573	-
	1 çocuk	19	25,16				
	2 çocuk ve üstü	24	27,19				

* $p < .05$

Araştırmaya katılan evli bireylerin, depresyon düzeylerinin/puanlarının, çocuk sayısına bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini araştırmak üzere yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, çocuk sayısı, kadınların depresyon düzeylerinde anlamlı bir farklılığa neden olurken, erkeklerin depresyon düzeylerinde ise anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır (Tablo 25):

Araştırmaya katılan evli kadınların, depresyon düzeyleri çocuk sayısına bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2_{(2)}=6,07$; $p=0,048$]. Yapılan Post-hoc Mann-Whitney testine göre; iki veya daha çok çocuğu olan kadınların (Sıra Ort. _{2 çocuk ve üstü}=37,20) depresyon düzeyleri, çocuksuz ve tek çocuğu olan kadınlardan (Sıra Ortalaması _{Çocuk yok}=20,93; Sıra Ortalaması _{1 çocuk}=22,36) daha yüksektir.

4.1.3. Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerine Yönelik Bulgular

Çalışmaya katılan evli bireylerin, evlilikte uyum düzeylerini ölçmek üzere Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilen ve Tutarel-Kışlak (1999) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 15 maddelik Evlilikte Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin kesme noktası 43,5 olarak hesaplanmış ve 43 ve altında alınan puan evlilikte uyumsuzluğu, 43'ün üstünde alınan puan ise evlilikte uyumu göstermektedir¹⁰⁷.

¹⁰⁷ Tutarel-Kışlak, a.g.e., 1999, s.56.

Tablo-26 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Puan	N	En		$\bar{X}$	ss
		Düşük	Yüksek		
Evlilikte uyum (Kadın)	50	10,00	55,00	42,24	9,21
Evlilikte uyum (Erkek)	50	14,00	58,00	42,16	10,08

Tablo 26'dan da görüleceği üzere, araştırmaya katılan kadın ve erkek evli bireylerin, evlilikte uyum ortalama puanları birbirine oldukça yakın ve kesme noktasının altında yer almaktadır ($\bar{X}_{Kadın}=42,24\pm9,21$; $\bar{X}_{Erkek}=42,16\pm10,08$).

Tablo-27 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Evlilikte Uyum	Kadın		Erkek	
	n	%	n	%
Evlilik Uyumsuz	25	50,0	20	40,0
Evlilik Uyumlu	25	50,0	30	60,0
Toplam	50	100,0	50	100,0

Kesme noktası 43 olarak alındığında, kadınların yarısının evliliklerinin 'uyumsuz' ve yarısının 'uyumlu' olduğu görülürken, erkeklerde bu oran %40,0 'uyumsuz' ve %60,0 'uyumlu' olarak ortaya çıkmıştır (Tablo 27). Kadın ve erkeklerin cinsiyete göre evlilikte uyum puanları aşağıda incelenmiştir (Tablo 28):

Tablo-28 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına Yönelik t-testi (N=100)

Puan	Cinsiyet	Betimsel İst.			t-test		
		n	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Evlilikte uyum	Kadın	50	42,16	10,08	0,04	98	0,967
	Erkek	50	42,24	9,21			

* $p<.05$

Evli bireylerin, evlilikte uyum düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılığa neden olup olmadığını araştırmaya yönelik bağımsız/ilişkiz gruplar t-testi yapılmıştır. Buna göre, evli bireylerin cinsiyetlerine göre evlilikte uyum düzeylerinde anlamlı bir farklılık yoktur ($p>.05$) (Tablo 28). Başka bir deyişle, kadın ve erkeklerin evlilikte uyum düzeyleri birbirine yakındır/benzerdir.

Kadın ve erkeklerin evlilikte uyum düzeylerinin demografik özelliklere göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı incelenmiştir:

Tablo-29 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Puan	Yaş	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			Anlamlı Fark (M-W)
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Evlilikte uyum (Kadın)	30 yaş ve altı (1)	25	34,66	12,74	3	0,005**	1 ile 2, 3, 4
	31-40 yaş (2)	16	19,69				
	41-50 yaş (3)	7	18,64				
	51 yaş ve üstü (4)	2	20,50				
Evlilikte uyum (Erkek)	30 yaş ve altı (1)	5	21,20	10,89	3	0,012*	4 ile 1, 2
	31-40 yaş (2)	22	22,82				
	41-50 yaş (3)	17	29,94				
	51 yaş ve üstü (4)	6	43,17				

*p<.05, **p<.01

Çalışmaya katılım sağlayan evli bireylerin, evlilikte uyum düzeylerinin/puanlarının yaşlarına göre anlamlı fark oluşturup oluşturmadığını incelemeye yönelik non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre yaş değişkeni, evli bireylerin evlilikte uyum düzeylerinde anlamlı bir farklılığa neden olmaktadır (Tablo 29):

Araştırmaya katılan evli kadınların, evlilikte uyum düzeyleri yaşa bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2_{(3)}=12,74$; $p=0,005$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; yaşı 30 ve altında olan kadınların (Sıra Ortalaması_{30 yaş ve altı}=34,66) evlilikte uyum düzeyleri, diğer tüm kadınlardan (Sıra Ortalaması_{31-40 yaş}=19,69; Sıra Ortalaması_{41-50 yaş}=18,64; Sıra Ortalaması_{51 yaş ve üstü}=20,50) daha yüksektir.

Araştırmaya katılan evli erkeklerin evlilikte uyum düzeyleri, yaşa bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2_{(3)}=10,89$; $p=0,012$]. Ancak kadınlardan farklı olarak, 51 yaş ve üzeri erkeklerin (Sıra Ort. _{51 yaş ve üzeri}=43,17) evlilikte uyum düzeyleri, yaşı 30 ve altı olan ile yaşı 31-40 olan erkeklerden (Sıra Ortalaması_{30 yaş ve altı}=21,20; Sıra Ortalaması_{31-40 yaş}=22,82) daha yüksektir.

Tablo-30 Evli Kadın Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Menopoz Girme Durumlarına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi

Puan	Menopoz	Betimsel İst.			Mann-Whitney	
		n	Sıra Ort.	Sıralar Top.	U	p
Evlilikte uyum	Evet	4	14,50	58,00	48,00	0,115
	Hayır	46	26,46	1217,00		

*p<.05

Çalışmaya katılım sağlayan evli kadınların, evlilikte uyum puanlarının menopoza girme durumlarına göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını incelemeye yönelik non-parametrik Mann-Whitney testi yapılmıştır. Menopoza girme, kadınların evlilikte uyum düzeylerinde anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır ($p>.05$) (Tablo 30).

Tablo-31 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Puan	Eğitim düzeyi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			Anlamlı Fark (M-W)
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Evlilikte Uyum (Kadın)	İlköğretim	5	20,60	2,04	2	0,360	-
	Lise	18	22,89				
	Yüksek öğretim	27	28,15				
Evlilikte Uyum (Erkek)	İlköğretim	11	27,45	1,95	2	0,377	-
	Lise	22	27,61				
	Yüksek öğretim	17	21,50				

* $p<.05$

Araştırmaya katılan evli bireylerin, evlilikte uyum düzeylerinin/puanlarının eğitim düzeylerine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini araştırmak üzere yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, eğitim durumu, evli bireylerin evlilikte uyum düzeylerinde anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır ($p>0.05$) (Tablo 31).

Tablo-32 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Eşin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Puan	Eşin eğitim düzeyi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			Anlamlı Fark (M-W)
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Evlilikte Uyum (Kadın)	İlköğretim (1)	10	17,95	8,80	2	0,012*	1 ile 3
	Lise (2)	21	22,29				
	Yüksek öğretim (3)	19	33,03				
Evlilikte Uyum (Erkek)	İlköğretim (1)	13	30,12	4,91	2	0,086	
	Lise (2)	17	28,47				
	Yüksek öğretim (3)	20	19,98				

* $p<.05$

Çalışmaya katılım sağlayan evlilerin, evlilikte uyum puanlarının, eşin eğitim düzeyine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini araştırmak üzere yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, eşin eğitim düzeyi, kadınların

evlilikte uyum düzeylerinde anlamlı bir farklılığa neden olurken, erkeklerin evlilikte uyum düzeylerinde ise anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır (Tablo 32).

Araştırmaya katılan evli kadınların, evlilikte uyum düzeyleri eşin eğitim düzeyine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2_{(2)}=8,80$; $p=0,012$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; eşi yükseköğretim mezunu olan kadınların (Sıra Ortalaması $_{\text{Yüksek Öğretim}}=33,03$) evlilikte uyum düzeyleri, eşi ilköğretim mezunu olan kadınlardan (Sıra Ortalaması $_{\text{İlköğretim}}=17,95$) daha yüksektir.

Tablo-33 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi

Puan	Çalışma Durumu	Betimsel İst.			Mann-Whitney		
		n	Sıra Ort.	Sıralar Top.	U	p	
Evlilikte (Kadın)	Uyum	Çalışıyor	36	24,51	882,50	216,50	0,442
		Çalışmıyor	14	28,04	392,50		
Evlilikte (Erkek)	Uyum	Çalışıyor	47	24,74	1163,00	35,00	0,146
		Çalışmıyor	3	37,33	112,00		

* $p<.05$

Araştırmaya katılan evli bireylerin, evlilikte uyum puanlarının çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını incelemeye yönelik non-parametrik Mann-Whitney testi yapılmıştır. Buna göre, çalışma durumu, evli bireylerin evlilikte uyum puanlarında anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır ($p>.05$) (Tablo 33).

Tablo-34 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Evlenme Şekline Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney Testi

Puan	Evlenme şekli	Betimsel İst.			Mann-Whitney		
		n	Sıra Ort.	Sıralar Top.	U	p	
Evlilikte (Kadın)	uyum	Tanışarak	44	26,25	1155,00	99,00	0,324
		Görücü usulü	6	20,00	120,00		
Evlilikte (Erkek)	uyum	Tanışarak	43	24,65	1060,00	114,00	0,306
		Görücü usulü	7	30,71	215,00		

* $p<.05$

Araştırmaya katılan evli bireylerin, evlilikte uyum düzeylerinin/puanlarının evlenme şekline göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını incelemeye yönelik, non-parametrik Mann-Whitney testi yapılmıştır. Buna göre, evlenme şekli, evli

bireylerin evlilikte uyum puanlarında anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır ($p>.05$) (Tablo 34).

Tablo-35 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Puan	Evlilik süresi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			Anlamlı Fark (M-W)
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Evlilikte Uyum (Kadın)	5 yıl ve altı (1)	22	32,05	9,22	3	0,026*	1 ile 3, 4
	6-10 yıl (2)	14	23,14				
	11-15 yıl (3)	6	16,33				
	16 yıl ve üstü (4)	8	18,25				
Evlilikte Uyum (Erkek)	5 yıl ve altı (1)	13	25,42	0,68	3	0,877	-
	6-10 yıl (2)	8	23,31				
	11-15 yıl (3)	10	23,65				
	16 yıl ve üstü (4)	19	27,45				

* $p<.05$

Araştırmaya katılan evli bireylerin, evlilikte uyum düzeylerinin/puanlarının evlilik süresine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini araştırmak üzere yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, evlilik süresi, sadece kadınların evlilikte uyum puanlarında anlamlı bir farklılığa neden olmaktadır (Tablo 35):

Araştırmaya katılan evli kadınların, evlilikte uyum düzeyleri, evlilik süresine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2_{(3)}=9,22$; $p=0,026$]. 5 yıl ve daha kısa süredir evli olan kadınların (Sıra Ort. $_{5\text{ yıl ve altı}}=32,05$) evlilikte uyum düzeyleri, 11-15 yıl ile 16 yıl ve üstü bir süredir evli olan kadınlardan (Sıra Ortalaması $_{11-15\text{ yıl}}=16,33$; Sıra Ortalaması $_{16\text{ yıl ve üstü}}=18,25$) daha yüksektir.

Tablo-36 Evli Bireylerin Evlilikte Uyum Düzeylerinin Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Puan	Çocuk sayısı	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			Anlamlı Fark (M-W)
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Evlilikte Uyum (Kadın)	Çocuk yok (1)	15	34,13	8,12	2	0,017*	1 ile 3
	1 çocuk (2)	25	22,98				
	2 çocuk ve üstü (3)	10	18,85				
Evlilikte Uyum (Erkek)	Çocuk yok	7	26,57	2,84	2	0,242	-
	1 çocuk	19	21,16				
	2 çocuk ve üstü	24	28,63				

* $p<.05$

Araştırmaya katılan evli bireylerin, evlilikte uyum düzeylerinin/puanlarının, çocuk sayısına göre anlamlı fark oluşturup oluşturmadığını incelemeye yönelik non-parametrik Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Buna göre çocuk sayısı, yalnızca kadınların evlilikte uyum puanlarında anlamlı farklılığa neden olmaktadır (Tablo 36):

Araştırmaya katılan evli kadınların, evlilikte uyum düzeyleri çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir [$\chi^2_{(2)}=8,12$; $p=0,017$]. Post-hoc Mann-Whitney testine göre; çocuksuz kadınların (Sıra Ortalaması $\chi_{\text{çocuk yok}}=34,13$) evlilikte uyum düzeyleri, 2 veya daha çok çocuğu olan kadınlardan (Sıra Ort. $\chi_{\text{2 çocuk ve üstü}}=18,85$) daha yüksektir.

4.2. EVLİ BİREYLERİN CİNSEL DOYUM DÜZEYLERİ İLE DEPRESYON DÜZEYLERİ VE EVLİLİKTE UYUM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERE YÖNELİK BULGULAR

Tablo 37’de evli kadın bireylerin, cinsel doyum düzeyleri ile depresyon düzeyleri ve evlilikte uyum düzeyleri arasındaki ilişkilere, Tablo 38’de ise evli erkek bireylerin cinsel doyum düzeyleri ile depresyon düzeyleri ve evlilikte uyum düzeyleri arasındaki ilişkilere yer verilmiştir. Bulunan ilişki (korelasyon) katsayıları aşağıdaki kriterlere göre yorumlanmıştır:

<u><i>r</i></u>	<u>İlişki</u>
0,00-0,10	Yok
0,10-0,30	Zayıf
0,30-0,50	Orta
0,50-0,70	Güçlü
0,70-1,00	Çok güçlü ¹⁰⁸

¹⁰⁸ Andrew A. Jawlik, *Statistics from A to Z*, John Wiley & Sons, Inc., New Jersey, 2016, s.132.

Tablo-37 Evli Kadın Bireylerin Cinsel Doyum Düzeyleri (Puanları) ile Depresyon ve Evlilikte Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon Katsayıları

Boyut/Ölçek		Beck Depresyon	Evlilikte Uyum
Sıklık	<i>r</i>	,382**	-,346*
	<i>p</i>	0,006	0,014
İletişim	<i>r</i>	0,209	-0,105
	<i>p</i>	0,145	0,470
Doyum	<i>r</i>	0,278	-,414**
	<i>p</i>	0,050	0,003
Kaçınma	<i>r</i>	,452**	-,563***
	<i>p</i>	0,001	0,000
Dokunma	<i>r</i>	,291*	-,452**
	<i>p</i>	0,040	0,001
Vajinismus	<i>r</i>	,322*	-0,237
	<i>p</i>	0,023	0,098
Orgazm bozukluğu	<i>r</i>	,327*	-,342*
	<i>p</i>	0,020	0,015
Cinsel doyum	<i>r</i>	,468**	-,517***
	<i>p</i>	0,001	0,000

*p<.05, **p<.01, ***p<.001

4.2.1. Evli Kadın Bireylerin Cinsel Doyum Düzeyleri ile Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Evli kadınların, GRCDÖ'deki sıklık boyutu puanları ile depresyon düzeyleri ($r=0,382$; $p=0,006$; 'orta'), kaçınma boyutu puanları ile depresyon düzeyleri ($r=0,452$; $p=0,001$; 'orta'), dokunma boyutu puanları ile depresyon düzeyleri ($r=0,291$; $p=0,040$; 'zayıf'), vajinismus boyutu puanları ile depresyon düzeyleri ($r=0,322$; $p=0,023$; 'orta') ve orgazm bozukluğu boyutu puanları ile depresyon düzeyleri ($r=0,327$; $p=0,020$; 'orta') arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Kadınların genel cinsel doyum düzeyleri ile depresyon düzeyleri arasında da pozitif yönde, anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,468$; $p=0,001$; 'orta'). Başka bir deyişle, kadınların genel cinsel doyum puanları yükseldikçe (sorun artıkça), depresyon düzeylerinde de artış olmaktadır (veya tersi). Buna göre, evli kadınların cinsel doyumları ile depresyon düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır (Tablo 37).

4.2.2. Evli Kadın Bireylerin Cinsel Doyum Düzeyleri ile Evlilikte Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Evli kadınların, GRCDÖ'deki sıklık boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,346$; $p=0,014$; 'orta'), doyum boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,414$; $p=0,003$; 'orta'), kaçınma boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,563$; $p<.001$; 'güçlü'), dokunma boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,452$; $p=0,001$; 'orta') ve orgazm bozukluğu boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,342$; $p=0,015$; 'orta') arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Kadınların genel cinsel doyum düzeyleri ile evlilikte uyum düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0,517$; $p<.001$; 'güçlü'). Başka bir deyişle, kadınların genel cinsel doyum puanları yükseldikçe (sorun artıkça), evlilikte uyum düzeyleri düşmektedir veya cinsel doyum puanları düştükçe (sorun azaldıkça), evlilikte uyum düzeyleri yükselmektedir. Buna göre, evli kadınların cinsel doyumları ile evlilikte uyum düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır (Tablo 37).

Tablo-38 Evli Erkek Bireylerin Cinsel Doyum Düzeyleri (Puanları) ile Depresyon ve Evlilikte Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon Katsayıları

Boyut/Ölçek		Beck Depresyon	Evlilikte Uyum
Sıklık	<i>r</i>	0,272	-,442**
	<i>p</i>	0,056	0,001
İletişim	<i>r</i>	,334*	-,374**
	<i>p</i>	0,018	0,007
Doyum	<i>r</i>	0,051	-,432**
	<i>p</i>	0,723	0,002
Kaçınma	<i>r</i>	0,247	-,333*
	<i>p</i>	0,083	0,018
Dokunma	<i>r</i>	-0,074	-,309*
	<i>p</i>	0,609	0,029
Ereksiyon bozukluğu	<i>r</i>	0,088	0,025
	<i>p</i>	0,545	0,865
Erken boşalma	<i>r</i>	0,102	-0,031
	<i>p</i>	0,482	0,832
Cinsel doyum	<i>r</i>	0,249	-,467**
	<i>p</i>	0,081	0,001

* $p<.05$, ** $p<.01$

4.2.3. Evli Erkek Bireylerin Cinsel Doyum Düzeyleri ile Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Evli erkeklerin, sadece GRCDÖ'deki iletişim boyutu puanları ile depresyon düzeyleri ($r=0,334$; $p=0,018$; 'orta') arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Başka bir deyişle, erkeklerin iletişim boyutu puanları yükseldikçe (cinsel iletişimde sorun artıkça), depresyon düzeylerinde de artış olmaktadır (veya tersi) (Tablo 38).

4.2.4. Evli Erkek Bireylerin Cinsel Doyum Düzeyleri ile Evlilikte Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Evli erkeklerin, GRCDÖ'deki sıklık boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,442$; $p=0,001$; 'orta'), iletişim boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,374$; $p=0,007$; 'orta'), doyum boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,432$; $p=0,002$; 'orta'), kaçınma boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,333$; $p=0,018$; 'orta') ve dokunma boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,309$; $p=0,029$; 'orta') arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Erkeklerin genel cinsel doyum düzeyleri ile evlilikte uyum düzeyleri arasında da negatif yönde, anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0,467$; $p=0,001$; 'orta'). Başka bir deyişle, erkeklerin cinsel doyum puanları yükseldikçe (cinsel doyum azaldıkça), evlilikte uyum düzeyleri de azalmaktadır veya cinsel doyum puanları azaldıkça (cinsel doyum artıkça), evlilikte uyum düzeyleri yükselmektedir. Buna göre; evli erkeklerin cinsel doyumları ile evlilik uyum düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır (Tablo 38).

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, araştırmamızın amacı doğrultusunda, cinsel doyum ile depresyon düzeyi ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler ve cinsel doyum, depresyon düzeyi ve evlilik uyumu ile demografik değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiş; araştırmamızın bulguları, ilgili literatür ışığında tartışılmıştır. Bu bölümde, araştırma bulgularıyla birlikte, bireylerin ruhsal ve cinsel yaşamlarına ve partnerleriyle olan ilişkilerine etki edebilecek birtakım biyopsikososyal unsurlardan da bahsedilerek, özellikle bu alanlarda yaşanan veya yaşanabilecek olan sorunları fark edebilmeye ve doğru çözümlenebilmeye yönelik, bütüncül yaklaşımın önemi vurgulanmıştır.

Psikolojik, toplumsal, kültürel, sosyal, dini vd. pek çok unsurdan etkilenen cinselliğin, ülkemizde hala mahrem, ayıp, günah olarak görülebilen, rahatça ifade edilemeyen ve sorgulanamayan; kısacası tabu olmaya devam eden bir kavram olduğunu, gerek yapılan araştırmalardan, gerekse örneklem toplama sürecimizde karşılaştığımız güçlüklerden yola çıkarak söyleyebiliriz. Bu sebeplerle toplumumuzda, kendilerinin ve karşı cinsin cinselliği konusunda bilgisiz ve deneyimsiz, özgüvensiz, engellenen veya abartılı söylem ve davranışlar sergileyen bireyler görülebilmektedir¹⁰⁹.

Çoğu birey için, psikolojik ve kişilerarası faktörlerin, hem cinsel sorunların etiolojisinde hem de cinsel sağlığın korunmasında önemli bir rol oynadığı açıktır. Kişinin ailesinde sevgi ve şefkatin ifade edilme biçimlerinin, kişinin yaşadığı travmatik cinsel deneyimlerin, cinsiyetle ilgili dini, kültürel ve toplumsal mesajların ve medyanın, cinsel sağlığı veya cinsel işlev bozukluğunu teşvik etmedeki rolünün oluşturduğu etkiler açıkça görülebilmektedir¹¹⁰. Bu nedenle, değerlendirme yaparken, bireylerin cinsel fonksiyonlarını ve ruhsal durumlarını etkileyen bazı psikososyal etmenlere değinmekte yarar vardır.

Cinsel doyumun, cinsel işlevsellik ve ilişkinin niteliğiyle ilgili olarak değişebilen öznel bir değerlendirme olduğunu söyleyebiliriz. Cinsel fonksiyon ve buna bağlı olarak cinsel doyum, çeşitli predispozan (yatkınlık oluşturan), başlatıcı, sürdürücü ve bağlamsal faktörlerden etkilenebilir¹¹¹. Önceden belirlenmiş faktörler (predispozan

¹⁰⁹ Zeynep Özkan ve Nezihe Kızılkaya Beji, "Psikolojik ve Kişiler Arası Etmenlerin Cinsel Fonksiyon Üzerine Etkileri", *Kadın Cinsel Sağlığı*, 2014, 16 (58), 203-208 s.203.

¹¹⁰ McCabe vd., a.g.e., s. 327-328.

¹¹¹ Keith Hawton ve Jose Catalan, "Prognostic Factors in Sex Therapy", *Behaviour Research and Therapy*, 1986, 24 (4), 377-385, s. 377.

faktörler), hem doğuştan gelen, anatomik deformiteler gibi faktörleri hem de problemli bağlanma, ihmal edici ebeveynler, kısıtlayıcı terbiye, cinsel ve fiziksel istismar ve şiddet gibi önceki yaşam deneyimlerini içerir. Bu tür yatkınlık faktörleri genellikle yetişkin yaşamındaki cinsel işlev problemlerinin ve duygusal zorlukların daha sık görülmesi ile ilişkilidir. Başlatıcı faktörler, cinsel sorunları tetikleyen faktörlerdir. Herhangi bir birey için, hangi koşullar altında hangi faktörlerin cinsel arzu veya performansı etkileyebileceğini tahmin etmek nerdeyse imkânsızdır. Bununla birlikte, bir bireyin belirli koşullara yönelik hassasiyeti, cinsel işlev bozukluğunu artırabilir. Örneğin, eşinden gördüğü tekrarlanan aşağılanma, bir erkeğin ereksiyonunu ertelemesine neden olurken, başka bir erkeği etkilemeyebilir. Başlangıçta, önceden kesinleşen bir olay, sorunlu ve üzücü olabilirken, uzun vadede teşhis edilebilir bir fonksiyon bozukluğuna yol açmayabilir. Bununla birlikte, tekrarlayan ya da travmatik sorunlu cinsel deneyimler, kendine güvenmeye zarar verebilir ve sonuçta makul derecede esnek bireylerde bile cinsel işlev problemlerine neden olabilir. Bunlar arasında; gizli bir ayrılık veya boşanma, cinsel deneyimlerin tatmin edici olmaması, engelleyici bir kaza veya sakatlayıcı ameliyat gibi durumlar bulunabilir. İlişki kavramı, performans kaygısı, suçluluk, cinsel bilgilerin yetersizliği, psikiyatrik bozukluklar, ilişki uyumsuzluğu, cinsel kimyanın kaybı, yakınlık korkusu, öz imajın veya özsaygının ve cinsel güvenin kaybı, kısıtlı ön sevişme gibi faktörlerin sürdürülmesi, iletişimin zayıf olması ve mahremiyetin olmaması, orijinal predispozan veya zorlayıcı koşullardan bağımsız olarak sorunları uzatabilir ve daha da şiddetlendirebilir. Sürdürücü faktörler, çevresel kısıtlamalar veya bir partnere karşı öfke ve kınama gibi cinsel aktiviteyi engelleyebilecek veya kesebilecek bağlamsal faktörleri de içerir. Bağlamsal faktörler, günümüzdeki stresleri ve bireysel veya çiftte etki eden durumları kapsar. Bunlar arasında ciddi mali mücadeleler, işsizlik, çocuk yetiştirmekten kaynaklanan yorgunluk ve hasta bir ebeveyn, çocuk veya eş için bakım yükü gibi çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Ayrıca, farklı vardiyalarda çalışan ve yeterli mahremiyete sahip olmayan partnerler gibi çevresel faktörleri de içerir. Bağlamsal konular, genellikle kronikleşebilir ve cinsel işlev üzerinde etkili olabilir. Bu Yatkınlık oluşturan, başlatan, sürdüren ve bağlamsal faktörlerin her biri hem bireylerin hem de çiftlerin aktif ve tatmin edici bir cinsel yaşam sürdürme yeteneklerine katkıda bulunabilir veya bu yetenekleri azaltabilir. Çoğunlukla, yatkınlığa oluşturan, başlatan ve sürdüren faktörler arasında net bir ayrım yoktur. Örneğin, yaygın bir yatkınlık faktörü olarak bilinen kaygı, bireyin cinsel işlev bozukluğuna

yönelik kırılmasını artırabilir ve uyarılmaya engel oluşturan sürdürücü bir faktör olarak da işlev görebilir ve cinsel yönden kaçınmaya neden olabilir¹¹².

Bireylerin cinsel fonksiyonları değerlendirilirken; cinsel öyküleri, şu anki cinsel yaşamları, ilişkilerinin kalitesi, psikolojik durumları, etkileyici yaşam olayları, geçmiş tecrübeleri ve şu zamanki sorunlarını anlayabilmek ve yardımcı olabilmek için, cinsel kimliklerinin gelişimi, ilk cinsel ilişkileri ile travma, psikiyatrik bozukluklar gibi diğer faktörlere dikkat etmek gerekir¹¹³. Bireylerin psikolojik durumlarını ve cinsel fonksiyonlarını ve birbirleriyle ilişkilerini etkileyebilecek unsurlardan biri olan travmatik yaşantılar, kişinin hem kendisine hem de eş ve aile yaşantısı gibi kişiler arası ilişkilerine zarar verebilmektedir. Yapılan bazı araştırmalar, travmatik yaşantıların yaygınlığı hakkında ipuçları vermektedir. Kessler vd.'nin 2000 yılında yaptıkları araştırmada, kadınlar %51,2 oranında, erkekler %60,7 oranında, bir veya daha fazla travmatik olay yaşadıklarını bildirmişlerdir. Erkekler, yaşadıkları fiziksel saldırı, silah tehdidi, kavgalı olay, tutsaklık ve kaçırılma gibi travmatik olayları, kadınlardan anlamlı olarak daha fazla bildirmişlerdir. Kadınlar, yaşadıkları tecavüze ve/veya tacize uğrama, çocuklukta fiziki istismar ve ihmal gibi travmatik olayları; erkek bireylerden daha çok bildirmişlerdir¹¹⁴. İç benliğin uyumuyla çevrenin arasındaki dengeyi bozucu nitelikteki travmatik yaşantılardan biri, cinsel saldırıdır¹¹⁵. Cinsel saldırı mağduru, bu dönemde hayatının kontrolünü kaybederek saldırıdan sonra aylar boyu sürebilen ve savunma mekanizmalarını bloke ederek bozan psikolojik tepkiler gösterebilir¹¹⁶. Yapılan bazı çalışmalarda kadınlar, partnerlerinin cinsel saldırısına maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Browne (1993)'nin araştırmasında, fiziksel saldırı mağduru kadın bireylerin %34-56'sının, eşleri tarafından cinsel ilişkiye zorlandıkları bulgulanmıştır¹¹⁷. Yapılan bir çalışmada, kadınların %30 oranda, erkeklerin %6 oranda eşlerinin fiziksel şiddetine uğradıkları saptanmış ve eşinden fiziksel şiddet gören kadınların %56'sı, fiziksel şiddete uğradıktan sonra, eşlerinin cinsel ilişkiye zorladıklarını bildirmişlerdir¹¹⁸. Cinsel ve

¹¹² Marita McCabe vd., "Psychological and Interpersonal Dimensions of Sexual Function and Dysfunctions", *J Sex Med*, 2010, 7 (1), 327-336, s. 328.

¹¹³ Özkan ve Kızılkaya-Beji, a.g.e., s. 203.

¹¹⁴ R. C. Kessler vd., *Epidemiological Risk Factors for Trauma and PTSD*, Washington DC, American Psychiatry Press, 2000, 23-56; aktaran Zeynep B. Gölge, "Cinsel Travma Sonrası Oluşan Ruhsal Sorunlar", *Nöropsikiyatri Arşivi*, 2005, 42 (1-2-3-4), 19-28, s. 20-21.

¹¹⁵ Rebeka Moscarello, "Psychological Management of Victims of Sexual Assault", *The Canadian Journal of Psychiatry*, 1990, 35 (1), 25-30.

¹¹⁶ The American Collage of Obstetricians and Gynecologists Technical Bulletin, Sexual Assault, *Int Gynecol Obstet*, 1993, 42, 67-72.

¹¹⁷ Angela Browne, "Violence Against Women by Male Partners, Prevalence, Outcomes and Policy Implications," *American Psychologist*, 1993, 48 (10), 1077-1087.

¹¹⁸ Zeynep B. Gölge vd., Aile içi şiddet: Eşler arası ilişkiler IV. Adli Bilimler Kongresi, İstanbul, 10-13 Mayıs 2000; aktaran Gölge, a.g.e., s. 21.

fiziksel saldırıya uğrayanlarda depresyon, anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), cinsel fonksiyon bozuklukları yaygın olarak görülebilmektedir¹¹⁹. Yapılan bir çalışmaya göre, çocuklukta cinsel istismara uğrayan bireylerde; depresyon, fobiler, obsesif-kompulsif bozukluk, panik bozukluk, TSSB, cinsel disfonksiyon ve intihar girişimi gibi psikiyatrik ve cinsel problemler, daha yüksek oranda bulgulanmıştır¹²⁰. Helen Wu (2003)'nun çalışmasında cinsel saldırıya maruz kaldıklarını bildirenlerde depresif semptomlar, saldırı bildirmeyenlerden dört kat fazla bulunmuştur¹²¹. Yapılan bir araştırmaya göre, eşleri tarafından hem fiziksel hem de cinsel saldırıya maruz kalan kadınlarda, daha şiddetli depresyon ve benlik saygısı yitimi gibi psikolojik sorunlar görülmektedir¹²². Cinsel saldırı sonrasında, cinsel fonksiyonda meydana gelen bozuklukların uzun süre devam ettiği çeşitli araştırmalarla ortaya koyulmuştur. Berlo ve Ensink (2000)'in yaptıkları çalışmadaki bilgilere göre, cinsel saldırı mağdurlarının %51'i, saldırının ardından 1 ay sonra cinselliğe yönelik korku, tikslenme sorunları ile isteğe, uyarılmaya ve orgazma yönelik sorunlardan en az bir tanesini yaşadıklarını, %71'i cinsel saldırıdan 1 yıl sonra bu problemlerin en az bir tanesini yaşamakta olduklarını bildirmişlerdir¹²³. Tüm bu araştırmalardan yola çıkarak, bireylerin ruhsal durumlarını ve cinsel yaşantılarını etkileyebilen travmatik yaşantıların bireylerin partnerleriyle ve diğer bireylerle olan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebileceği söylenebilir.

Cinsel işlev bozukluğunu çevreleyen değerlendirme, tedavi ve eğitim konularında farklı disiplinlerden sağlık uygulayıcıları arasındaki işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Birçok vakada, ne tek başına psikoterapi ne de tek başına tıbbi müdahale, cinsel sorunların kalıcı olarak çözülmesi için yeterli olabilir. Erkek, kadın ve çiftlerdeki cinsel işlevselliğin sağlıklı değerlendirmesi, ideal olarak predispozan, hızlandırıcı, sürdürücü ve bağlamsal faktörler hakkında soruşturma içermelidir. Cinsel işlev bozukluğu için etkili kombine ve/veya bütünlük tedavileri tanımlamak için araştırmaya ihtiyaç vardır¹²⁴.

¹¹⁹ Lisa A. Goodman vd., "Violence Against Women: Physical and Mental Health Effects, Part I: Research Findings", *Applied & Preventive Psychology*, 1993, 2 (2), 79-89.

¹²⁰ Benjamin E. Saunders vd., "Child Sexual Assault as a Risk Factor for Mental Disorders Among Women: A Community Survey", *Journal of Interpersonal Violence*, 1992, 7 (2), 189-204.

¹²¹ Z. Helen Wu vd., "A profile of Adolescent Females With a History of Sexual Assault in Texas: Familial Environment, Risk Behaviors and Health Status", *Journal of Pediatric Adolescent Gynecology*, 2003, 16 (4), 207-216.

¹²² Browne, a.g.e., s. 1077-1087.

¹²³ Willy Van Berlo ve Bernardine Ensink, "Problems with Sexuality After Sexual Assault", *Annual Review of Sex Research*, 2000, 11 (1), 235-257.

¹²⁴ McCabe vd., a.g.e., s. 327.

Araştırma bulgularımıza göre, evli kadınların GRCDÖ toplam puanları yükseldikçe (cinsel doyuma ilişkin sorunları arttıkça) depresyon düzeylerinde de artış olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, evli kadınların genel cinsel doyumlarıyla depresyon düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki mevcuttur. Ayrıca evli kadınların cinsel doyum ölçeğindeki sıklık, kaçınma, dokunma, vajinismus ve orgazm bozukluğu puanları ile depresyon ölçeği puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır; kısaca, bu alanlardaki sorunlar arttıkça, depresyon düzeyleri de artmaktadır veya depresyon puanları arttıkça bu alanlardaki sorunlar da artmaktadır.

Klinisyenler ve araştırmacılar tarafından, depresyon ve cinsel işlevsellik arasındaki ilişkide, hem duygusal hem de cinsel bozuklukların oldukça yaygın olduğu, komorbid olduğunun düşünüldüğü, hatta ortak bir etiyolojiyi paylaşabileceği ifade edilmiştir¹²⁵. Libidonun azalmasına da neden olan anhedoni, depresyonun temel belirtilerindendir. Bundan dolayı, depresyon komorbiditesi olan cinsel disfonksiyonun asıl nedenini belirlemek zordur¹²⁶. Depresyonun, bireyin çoğu alanda isteğini ve keyfini azaltan bir bozukluk olduğu düşünüldüğünde, cinsel isteğin azalmasına neden olan ruhsal hastalıkların başında depresyonun geldiği söylenebilir. Klinik depresyon cinsel isteksizliğin nedeni ise, öncelikli olarak depresyon tedavisi önem kazanır. Depresyon tedavisinde kullanılan birtakım ilaçlar da cinsel yanıt döngüsünü olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle depresyonun belirti ve tedavi dönemlerinde cinsel isteksizlikten yakınılır. Cinsel istek sorunları, genellikle uyarılma ve orgazm sorunları ile birlikte görülür. Cinsel yaşamla ilgili tekrarlayan olumsuz deneyimler de zamanla kadınlarda cinsel isteksizlik ve cinsellikten kaçınma oluşturabilir¹²⁷. Ülkemizde cinsel işlev polikliniğine başvuru yapan kadınlarla yapılmış araştırma bulgularına göre, cinsel işlev bozukluklarına ek olarak en sık görülen psikiyatrik rahatsızlıklardan biri depresyondur¹²⁸. Kendurkar ve Kaur (2008)'un yaptıkları araştırmada obsesif kompulsif bozukluğu olan bireylerde %50, yaygın anksiyete bozukluğu olan bireylerde %64, araştırmanın kontrol grubu olan sağlıklı bireylerde %30, majör depresyon bozukluğu olan bireylerde ise %76 oranda cinsel işlev bozukluğu bulunmuştur¹²⁹. Genel olarak, depresif ruh hali ile cinsel işlev

¹²⁵ Irwin Goldstein, "The Mutually Reinforcing Triad of Depressive Symptoms, Cardiovascular Disease, and Erectile Dysfunction", *The American Journal of Cardiology*, 2000, 86 (2), 41-45.

¹²⁶ Dövüşkaya, a.g.e., s. 35.

¹²⁷ CETAD, 5. Bilgilendirme Dosyası Basın Bülteni, "Kadın Cinselliği", 2007, s. 40-41.

¹²⁸ Pelin Eriştiren vd., "Cinsel ve Evlilik Terapilerine Başvuran Kadınlarda Psikiyatrik Komorbidite ve Evlilik İlişkisi", *Düşünen Adam*, 2001,14 (3), 132-141, s. 134.

¹²⁹ Arvind Kendurkar ve Brinder Kaur, "Major Depressive Disorder, Obsessive- Compulsive Disorder, and Generalized Anxiety Disorder: Do the Sexual Dysfunctions Differ?" *Prim Care Companion J Clin Psychiatry*, 2008, 10 (4), 299-305, s. 303.

bozukluğu arasındaki ilişkinin çift yönlü olduğu ve antidepresan ilaçların cinsel yan etkileri ile bu ilişkinin daha da karmaşıklaştığı konusunda anlaşmaya varılmıştır¹³⁰. Grover ve arkadaşlarının yaptığı bir araştırmaya katılım sağlayan kadın bireylerdeki cinsel işlev bozukluğu, %42,5 oranla kullandıkları antidepresan ilaçlara bağlanmıştır¹³¹.

Araştırmamızdaki kadın katılımcıların GRCDÖ'deki sıklık, dokunma ve kaçınma puanları ile depresyon puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yaşar vd. (2010)'nin çalışmasında, cinsel ilginin azalmasında veya tamamen yok olmasında, depresyon, ilaç kullanımı, hastalık, eşle yaşanan problemler, stres, madde kullanımı, yaşlanma ve hormonal değişimler, obsesif kompulsif bozukluk, saklanmış cinsel sapkınlık bozuklukları, hamile kalmaktan ve cinsel yolla bulaşan hastalık bulaşmasından aşırı korkma, cinsel tacize maruz kalma, özgüven problemleri ve bağlanma sorunlarının rol oynayabileceği ifade edilmektedir¹³². Yapılan bazı çalışmalarda, cinsel istek problemlerinin gelişiminde, depresyon, eşle olan uyumsuzluk, eşle ilişkide çekiciliğin azalması veya kaybolması, partner tarafından uygulanan şiddet gibi psikolojik durumların yanı sıra; hormonal problemler, kronik hastalıklar ve birtakım cerrahi müdahaleler gibi fizyolojik unsurların da rol oynayabileceği öne sürülmüştür^{133 134}. Kadınların cinsel işlevselliğini ve ruhsal durumlarını etkileyen unsurlardan birinin de menopoza olduğu söylenebilir. Menopozun fiziksel ve psikolojik yansımaları kişiden kişiye değişebilmektedir. Menopozla birlikte cinselliğin bitmesi gerektiğine yönelik yanlış inanış, menopozla birlikte görülebilen fiziksel ve hormonal değişimler, cinsel ilişki sıklığını azaltabilir hatta yok edebilir. Östrojen seviyelerindeki azalma, vajinada kuruluğa ve somatik değişikliklere, duygudurum bozukluklarına ve uyku problemlerine yol açabilir; cinsel uyarılma, lubrikasyon ve orgazm problemleri görülebilir¹³⁵. Sözer (2014) tarafından yapılan, menopoza giren kadınların depresyon düzeylerinin cinsel doyumlarını yordamasının incelendiği bir araştırmada; depresyonun iletişim, kaçınma, doyum ve dokunma üzerinde anlamlı bir etkisi

¹³⁰ James M. Ferguson, "The Effects of Antidepressants on Sexual Functioning in Depressed Patients: a Review." *The Journal of Clinical Psychiatry*, 2001, 62, 22-34.

¹³¹ Sandeep Grover vd., "Prevalence and pattern of sexual dysfunction in married females receiving antidepressants: An exploratory study", *Journal of Pharmacology and Pharmacotherapeutics*, 2012, 3 (3), 259-265, S. 263.

¹³² Yaşar vd., a.g.e., s. 237.

¹³³ J. R. Berman, "Physiology of Female Sexual Function and Dysfunction", *International Journal of Impotence Research*, 2005, 17 (1), 44-51.

¹³⁴ Aristotelis G. Anastasiadis vd., "The Epidemiology and Definition of Female Sexual Disorders", *World Journal of Urology*, 2002, 20(2), 74-78.

¹³⁵ Yeliz Dinçer ve Ümrhan Oskay, "Menopoz Döneminde Kadınların Cinsellik ile İlgili Sorunlarının İncelenmesi: Kalitatif Bir Çalışma", *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 2018, 4 (2), 16-28, s. 18.

olduğu bulunmuştur. Cerrahi menopozda depresyon düzeyi arttıkça kaçınmanın arttığı ve doyumun azaldığı; doğal menopozda ise depresyon düzeyi arttıkça, dokunmanın azaldığı ve kaçınmanın arttığı saptanmıştır¹³⁶.

Evlilik öncesi dönemde yaşanan cinselliğin “gizli”, “ayıp”, “kötü” olarak nitelendirilmesi, evlendikten sonra yaşanan cinselliği olumsuzlamayı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, özellikle kadınlarda cinsel isteksizliğe yönelik problemler yaygın olarak görülebilmektedir¹³⁷. Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 29 ülkeden 40–80 yaşlarındaki kadın ve erkeklerin katıldığı bir araştırmada, cinsel problemlerin katılan bütün ülkelerde yaygın olarak görüldüğü; fakat bu sorunların kültürden kültüre büyük farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Cinsel ilgi eksikliğinin, kadınlar arasında en sık görülen cinsel sorun olduğu, Güneydoğu Asya'da ve Türkiye'nin de aralarında bulunduğu çoğunluğu Müslüman olan Orta Doğu ülkelerinde daha yüksek oranlarda görüldüğü bulgulanmıştır. Ayrıca Asya ve Ortadoğu ülkelerinde daha yüksek oranlarda cinsel disfonksiyon bildirilmiştir¹³⁸. Yapılan araştırmadan hareketle, dini ve kültürel unsurların cinsel yaşama etki ettiğini söyleyebiliriz. Ülkemizdeki kadınlarda cinsel isteğin azlığının, orgazm ve uyarılmayla ilgili problemlerin sıklıkla görüldüğü, uzmanlar tarafından klinik gözlemler yoluyla fark edilmektedir. Toplumumuzda dini ve kültürel yansımaların da etkisiyle, cinselliğe yönelik pek çok tutum ve davranış, erkek bireyler için onaylanabilen; hatta övünç kaynağı olabilen bir durumken; kadınlardaki aynı ya da benzer olan davranış ve tutumlar, birer utanç kaynağı olarak onaylanmayan, günah ve ayıp olduğu düşünülen ve hoş görülmemeyen durumlar olarak karşımıza çıkabilmektedir. Cinsellikten haz almak, orgazm olmayı (hatta birden fazla kez orgazm olmayı) istemek, cinsel ilişkiyi başlatmak, cinsel yönden uyarıldığında ifade etmek, cinsel konularda konuşmak, cinsel problemlere yönelik yardım almak kadın cinselliğine yönelik kabul edilemez ve utanç verici değer yargıları olarak görülebilmektedir. Toplumumuzdaki cinselliğe, cinsiyetler üzerinden bakış açısı ve cinsel eğitimin yetersizliği veya olmaması gibi nedenlerle, kadınların önemli bir bölümü, hala bedensel ve ruhsal sağlığın önemli bir boyutu olan cinsel sağlık ve cinsel haklar konusunda tam olarak farkındalık oluşturamamışlardır. Bu olumsuz değer yargılarının sonucunda, toplumumuzdaki kadınların önemli kısmı, cinselliğe yönelik baskı ve engellerin de etkisiyle, cinsel problemlerini ve cinsel işlev bozukluklarını fark edememektedirler. Yaşadıkları cinsel soğukluğun (isteksizliğin),

---

¹³⁶ Aysel İrem Sözer, Doğal ve Cerrahi Yolla Menopozda Girmiş Kadınların Depresyon Düzeylerinin Cinsel Doyum Üzerindeki Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Okan Üniversitesi, İstanbul, 2014, S. 61 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹³⁷ CETAD (2007), a.g.e., s. 17.

¹³⁸ Alfredo Nicolosi vd., “Sexual Behavior and Sexual Dysfunctions After Age 40: The Global Study of Sexual Attitudes and Behaviors”, *Urology*, 2004, 64 (5), 991-997, s. 994.

cinsellikten öğrenerek kaçınmanın, cinsel birleşmede duyumsadıkları ağrıların ya da orgazm olamamanın tedavi edilmesi gereken bir durum olduğunun bilincinde değildiler¹³⁹.

Araştırmamızdaki kadın katılımcıların GRCDÖ'deki orgazm bozukluğu puanları ile depresyon puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Orgazm bozukluğu, olağan bir cinsel uyarılma evresinden sonra orgazmın sürekli ya da tekrarlayan şekilde gecikmesi ya da olmaması olarak tanımlanmaktadır. Orgazm sorunu; hiç orgazm olmama, orgazm sıklığının azlığı, mastürbasyonla orgazm olabiliyorken cinsel birleşme ile orgazm olamama gibi değişik şekillerde görülebilir. Kadın, vücudunu tanımaya başladıkça orgazm olma ihtimali artar¹⁴⁰. Genç, cinsel ilişkiye yeni başlayan ve bu nedenle tecrübesi az olan kadınlarda, normal bir uyarılma döneminin ardından orgazm olamama problemleri daha yaygın olarak görülebilir. Bazı kadınlar, birincil anorgazmi denilen durumda, hayatlarının hiçbir döneminde orgazm olmayabilir ve birincil anorgazminin, sonradan meydana gelen anorgazmiden daha yaygın olduğu bilinmektedir¹⁴¹. Bazı kadınlar, partnerle yaşanan cinsel ilişkide orgazm olamazken, bu ilişkinin dışındaki uyarılarla rahatlıkla orgazm olabilirler. Orgazm bozukluklarının en yaygın görülen psikolojik sebepleri; cinsel ilişkinin niteliğiyle takıntılı düzeyde uğraşma, hata yapmaktan çekinme ve bu nedenle kendine yönelik yapılan aşırı eleştiri ve başarısızlıktan korkmadır. Organik nedenler dışlandığında, cinsel eğitim, bireysel ve eşle terapi önem kazanır¹⁴². CETAD (2007), kadında orgazm bozukluğunun oluşumunda; yetersiz ön sevişme, partnerle yaşanabilecek duygusal sorunlar, cinselliğin yaşandığı ortam, eşin veya partnerin istenmemesi, partnerde görülen erken boşalma problemi, kadının orgazm olamamaya yönelik yoğun anksiyete yaşaması gibi sebeplerin rol oynadığını belirtmiştir. Aynı çalışmada, depresyon ve anksiyete gibi keyif almayı azaltan psikiyatrik bozuklukların ve antidepresan ya da antipsikotik gibi ilaçların kullanımının orgazm evresinde sorunlar oluşturabileceği ifade edilmiştir¹⁴³.

Araştırmamızın bulgularına göre, vajinismus puanları ile depresyon puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Vajinismus, vajinanın dışında üçte birlik kısmındaki kaslarda meydana gelen, istemeden devamlı olarak tekrar

---

¹³⁹Eriştiren vd., a.g.e., s. 138-139.

¹⁴⁰CETAD, a.g.e., 2007, s. 43-45.

¹⁴¹Ellen Frank vd., "Frequency of sexual dysfunction in normal couples", *New England Journal of Medicine*, 1978, 299 (3), 111-115.

¹⁴²Yaşar, a.g.e., s. 237-238.

¹⁴³CETAD, a.g.e., 2007, s. 44-45.

eden, cinsel birleşmeye engel olan kasılmalarıdır¹⁴⁴. Vajinismus cinselliğin tabu olarak görüldüğü, cinselliğe yönelik yasak ve baskıların yoğun olduğu toplumlarda daha yaygın olarak rastlanmaktadır. Ülkemizde Eriştiren ve arkadaşları (2001) tarafından yapılan bir araştırmada, katılımcılardaki vajinismus oranı, Batı'daki bazı araştırmalara göre daha yüksek çıkmıştır¹⁴⁵. Günümüzde cinselliğe yönelik tabu ve baskıların yaşadığımız toplumda hala var olmasının da etkisiyle, ülkemizde vajinismusun yüksek oranlarda görülmesi beklenebilen bir durumdur. Cinselliğe yönelik eğitimin yetersizliği veya olmayışı, katı değer yargıları, özellikle kadın bekâretine yönelik abartılı inanışlar, özellikle kadın bireylerin bedenlerini tanıyamamaları, vajinismus ülkemizde görülen en yaygın cinsel sorunlardan biri haline getirmektedir¹⁴⁶. Toplumumuzda cinselliğe yönelik çocukluktan itibaren süregelen korkuların, özellikle kadın bekâretine verilen abartılı değer, kızlık zarı ve "ilk gece" ile ilgili yaygın olan abartılı ve hatalı inanışların yol açtığı kaygıların, cinsel deneyimin direkt cinsel birleşme ile başlamasının ülkemizde vajinismusun gelişmesine zemin hazırladığı belirtilmektedir¹⁴⁷. Ayrıca dini inancın tutumlara etkisi, otoriter ebeveyn, travmatik cinsel yaşantılar, disparoni, partnerde görülen cinsel problemler (özellikle ereksiyon ve prematür ejakülasyon problemleri) vajinismusun etiolojisinde rol oynayabilir¹⁴⁸. Yaşar vd., (2010) tarafından yapılan bir çalışmada, vajinismusun oluşumunda cinsel taciz gibi ciddi düzeyde bir psikolojik travma, ağrı duyulan jinekolojik muayene, ağırlı ilk cinsel ilişki gibi etmenlerin rol oynayabileceği belirtilmiştir, ayrıca vajinismuslu kadınların genital bölgelerinin ve vajinalarının boyutlarına yönelik abartılı inanışlarının olabileceği ifade edilmiştir¹⁴⁹. Literatür incelendiğinde, araştırmamızın bulgularıyla tutarlı çalışmalara rastlanmıştır. Cinsel disfonksiyon tanısına sahip 126 kadın katılımcı ile yapılmış bir çalışmada, depresyon ve kendi kendini aşağılama ve küçük görme boyutlarına yönelik en yüksek puanı alan bozukluklar, disparoni ve vajinismustur¹⁵⁰. Vajinismus tanılı kadınlarla yapılan bir çalışmada, depresyon bozukluğu olan kadınların olmayan kadınlara kıyasla cinsel ilişkiden daha çok kaçındıkları ve cinsel ilişkideki dokunma

¹⁴⁴ Kadir Özdel vd., "Vajinismus Tedavisinde Tedavinin Tamamlanmasını Yordayan Etmenler", *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2013, 23, 1-7, s. 1.

¹⁴⁵ Eriştiren vd., a.g.e., s. 138.

¹⁴⁶ İncesu, a.g.e., s. 10.

¹⁴⁷ CETAD, a.g.e., 2007, s. 47-48.

¹⁴⁸ Elke D. Reissing vd., "Etiological Correlates of Vaginismus: Sexual and Physical Abuse, Sexual Knowledge, Sexual Self-Schema, and Relationship Adjustment", *Journal of Sex and Marital Therapy*, 2003, 29 (1), 47-59.

¹⁴⁹ Yaşar vd., a.g.e., s. 238.

¹⁵⁰ Uwe Hartmann, "Depression and Sexual Dysfunction", *Journal of Men's Health and Gender*, 2007, 4 (1), 18-2.

problemlerini daha çok yaşadıkları saptanmıştır¹⁵¹. Vajinismusu olan ve olmayan kadınların depresyon ve cinsel işlevler açısından karşılaştırıldığı bir araştırmada vajinismusu olan kadınların depresyon düzeyleri daha yüksek bulunmuştur¹⁵².

Araştırmamıza katılan evli erkeklerin GRCDÖ iletişim boyutundaki puanları arttıkça, bir diğer ifadeyle, evli erkeklerin cinsel iletişimdeki sorunları arttıkça, depresyon düzeylerinde de artış görülmektedir veya depresyon puanları arttıkça cinsel ilişkideki iletişim sorunları da artmaktadır. Buna göre, evli erkeklerin ölçeğin iletişim boyutu puanları ile depresyon düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Cinsel yaşamda partnerlerin birbirlerine karşılıklı olarak istek ve beklentilerini, kendilerinde ve partnerlerinde sorunlu olarak gördükleri ya da memnun oldukları durumları ifade etmeleri, bu beklentilerin ne ölçüde karşılanabileceği konusunda, sorunları anlamada ve çözümleyebilmede ve doyumunu arttırmada büyük önem taşır. Babin (2012) tarafından yapılan bir araştırmada, eşlerin cinselliğe yönelik sözel ve sözsüz iletişim kurmalarının, özgüveni ve cinsel memnuniyeti arttırdığı bulunmuştur¹⁵³. Cinsel problemlerde, cinsel iletişimin sağlıklı olmayışının rolü büyüktür. Yapılan araştırmalar, cinsel problemlerin oluşumunda ve sürmesinde cinsel iletişimdeki eksikliklerin rol oynadığını ve tedavinin sonuçlarına etki edebildiği gösterilmiştir¹⁵⁴. Erkeklerin, kadın bireylere göre cinsel konularda iletişim kurmayı daha sık tercih ettikleri ve cinsel iletişim problemlerini daha az yaşadıkları yönünde bulgular da mevcuttur^{155 156}. Cinsel yaşamdaki iletişim ile ilişkili olduğu düşünülen bir diğer konu, “cinsel iletişime yönelik cinsel mitler”dir. Şahbaz (2017)’in araştırmadaki, “Sevişme her zaman doğal ve kendiliğinden olmalıdır, sevişme hakkında konuşmak ve düşünmek doğallığını bozar.” mitini, erkeklerin %56,4’ünün, kadınların %47,2’sinin doğruladığı; “Cinsel ilişki sırasında eşler içgüdüsel olarak diğerinin ne istediğini, ne düşündüğünü bilirler.” mitini, erkeklerin %67,9’unun, kadınların %62,5’inin doğruladığı bulunmuştur¹⁵⁷. Ülkemiz gibi ataerkil yetişme şeklinin egemen olduğu toplumlarda, kadın ve erkeğin karşılıklı olarak

¹⁵¹ Ejder Akgün Yıldırım vd., “Yaşam Boyu Vajinismus Tanısı Konulan Kadınlarda Depresyon ve Anksiyete Bozukluklarının Yaygınlığı ve Cinsel İşlevlerle İlişkisi” *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2019, 30 (1), 9-15, S. 12.

¹⁵² Evrim Özkorumak Karagüzel vd., “Yaşam boyu vajinismusu olan kadın hastalarda sosyodemografik özellikler, depresyon ve anksiyete”, *Anatolian Journal of Psychiatry*, 2016, 17 (6), 489-495 s. 493.

¹⁵³ Elizabeth A. Babin, “An Examination of Predictors of Nonverbal and Verbal Communication of Pleasure During Sex and Sexual Satisfaction”, *Journal of Social and Personal Relationships*, 2013, 30 (3), 270-292.

¹⁵⁴ Michael E. Metz ve Norman Epstein, “Assessing the role of Relationship Conflict in Sezual Dysfunction”, *Journal of Sex & Marital Therapy*, 2002, 28 (2), 139-164.

¹⁵⁵ Tuğçe Şahbaz, Cinsel Mitlerin Cinsel İşlev Bozukluğu ve Kaygı Üzerindeki Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Işık Üniversitesi, İstanbul, 2017, s. 64 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁵⁶ Çavaş, a.g.e., s. 48.

¹⁵⁷ Şahbaz a.g.e., s. 75.

cinsellik hakkında rahat bir şekilde konuşamamaları, cinsel ve ruhsal birtakım problemleri beraberinde getirebilmektedir. Cinsiyetlere yüklenen toplumsal roller, cinsel eğitimsizliğin ve bilgisizliğin beraberinde getirdiği abartılı cinsel inanışlar, bireylerin kendileri ve partnerleri hakkındaki düşüncelerini dile getirmelerini zorlaştırabilmekte, karşılıklı olarak netleşmeyen düşünceler nedeniyle de cinsel işlev sorunları oluşabilmekte veya çözülememektedir. Cinsel iletişimin yetersizliği veya olmayışı cinsel problemleri ve bununla birlikte depresyon belirtilerini meydana getirebilmektedir. Erkek bireylerdeki cinsel problemler ile depresyon arasındaki ilişkilere yönelik bazı araştırmalar incelendiğinde; Kennedy vd. (1999) tarafından yapılan bir araştırmada, hâlihazırda tedavi görmeyen depresyonlu erkeklerin %40'ında cinsel isteğin azaldığı bulgulanmıştır¹⁵⁸. Evli erkeklerle yapılan bir çalışmada yaygın anksiyete bozukluğunda GRCDÖ toplam puanında anlamlı yükselme oranı %68.3 iken, depresyon komorbiditesinde %100 olarak saptanmıştır; ayrıca ölçeğin dokunma, sertleşme, sıklık ve araştırma bulgularımızla tutarlı olarak iletişim boyutlarında da puanların yükseldiği ve bu alanlardaki cinsel problemlerin arttığı bulunmuştur¹⁵⁹.

Cinsel disfonksiyon ve psikiyatrik komorbidite arasındaki neden-sonuç ilişkisinde birincil ya da ikincil ayrımı hala net bir şekilde yapılamamaktadır; fakat komorbid psikiyatrik bozuklukların başlama zamanları göz önüne alınarak genel bir gözlem yapıldığında, psikiyatrik bozuklukların, problemlili duruma ikincil olarak eşlik ettiği söylenebilir¹⁶⁰. Tüm bu bilgiler ışığında; cinsel işlevler ve cinsel doyum ile depresyon ilişkisinin, komplike ve çift yönlü olduğunu söyleyebiliriz. Cinsel yaşamda meydana gelen problemler nedeniyle cinsel doyumun azalması, depresyon düzeyinin yükselmesine sebep olabileceği gibi, depresyon düzeyinin artması da cinsel doyumun azalmasına neden olabilir. Bu karşılıklı ilişkide rol oynayan biyolojik, toplumsal, kültürel, psikososyal unsurların da, geçmiş yaşantı ve şimdiki zaman göz önüne alınarak değerlendirilmesi, problemlerin azalmasında veya en doğru şekilde çözümlenebilmesinde önemli bir gerekliliktir.

Araştırmamızın bulgularına göre, evli bireylerin GRCDÖ toplam puanları ile evlilikte uyum puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Başka bir ifadeyle, evli bireylerin cinsel doyum sorunları arttıkça, evlilikte uyum düzeyleri

¹⁵⁸Sidney H. Kennedy vd., "Sexual dysfunction before antidepressant therapy in major depression", *Journal of Affective Disorders*, 1999, 56 (2-3), 201–208, s. 206.

¹⁵⁹Levent Dövüşkaya vd., "Depresif Bozukluk Komorbiditesi Olan ve Olmayan Erkek Yaygın Anksiyete Bozukluğu Olgularında Cinsel İşlevin Değerlendirilmesi", *Gülhane Tıp Dergisi*, 2011, 53, 34-37, s. 35-36.

¹⁶⁰Eriştiren vd., a.g.e., s. 139.

düşmektedir veya evlilikte uyum düzeyleri arttıkça cinsel doyum sorunları azalmaktadır. Buna göre, evli bireylerin cinsel doyumları ile evlilikte uyum düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Ayrıca evli bireylerin ölçeğin sıklık, doyum, kaçınma ve dokunma boyutlarındaki puanları yükseldikçe, evlilikte uyum düzeyleri azalmaktadır. Ayrıca evli kadınların orgazm bozukluğu puanları ve evli erkeklerin iletişim alt boyutlarındaki puanları ile evlilikte uyum düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Cinsel fonksiyonlarda meydana gelen bozukluklar, çeşitli stres faktörleri ve eşler arası ilişkinin niteliği göz önüne alınarak değerlendirilir. Cinsel sağlık, "Kişilik, iletişim ve aşkı arttıran yollarla cinsel varoluşun bedensel, duygusal, entellektüel ve sosyal yönlerinin bir bütünleşmesidir." şeklinde tanımlanmıştır. Cinsel yaşamdaki sorunların meydana gelmesiyle bu bütünlük bozulabilir, beraberinde bireyler ruhsal ve sosyal yönden problemler yaşayabilirler¹⁶¹. Frank, Anderson ve Rubinstein (1978) yaptıkları çalışmada, cinsel doyumun, evlilikteki duygusallığın niteliğinden, cinsel performansın niteliğine kıyasla daha fazla etkilendiğini belirtmişlerdir¹⁶². Yapılan bir başka çalışmada, kadınların sıcaklığa, yakınlığa, duygusallığa ve genel evliliğin ilişkisine, cinsel doyumdan daha çok önem verdiği ifade edilmiştir¹⁶³. Bireylerin eşleriyle tanışma şekilleri, evlilik biçimleri, eşleriyle aralarındaki ilişkinin kalitesi, evliliklerinin yapısındaki toplumsal kurallar, eşlerinin olumlu ve olumsuz özellikleri, eşlerinin cinsel konulardaki bilgi seviyesi, evlerinde yaşadıkları kişilerin sayısı vd. unsurların cinsel yaşamlarına etki edebileceği bilinmektedir¹⁶⁴. Bu sebeplerle, cinsel yaşam değerlendirilirken; eşlerin ilişkilerinin kalitesi, aileleriyle ilişkileri, aralarındaki sevgi ve samimiyet gibi faktörlerin rolü yadsınmamalıdır.

Literatür incelendiğinde araştırma bulgularımızı destekleyen pek çok çalışmaya rastlanmıştır¹⁶⁵. Kumkale (2015)'nin yaptığı araştırmaya göre evlilikte uyum seviyeleri ile cinsel doyumları arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Ayrıca cinsel işlev bozukluğu yaşayan bireylerin sıklık, doyum, kaçınma puanları arttıkça evlilikte uyum düzeyleri azalmaktadır.¹⁶⁶ Erdinç (2018)'in çalışmasında da evlilikteki

¹⁶¹ Yaşar vd., a.g.e., s. 235.

¹⁶² E. Frank vd. a.g.e., s. 111-115.

¹⁶³ J. J. Drenth, "Vajinismus and the Desire for a Child", *Journal of Psychosomatic Obstetrics and Gynecology*, 1988, 9 (2), 125-137.

¹⁶⁴ Cemile Kütmeç, "Kadınlarda Cinsel Fonksiyon Bozukluğu ve Hemsirelik Bakımı", *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2009, 4 (12), 111-135.

¹⁶⁵ Kübra Hasdemir, Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişki, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2014, s. 44 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁶⁶ Çıdam Kumkale, Cinsel İşlev Bozukluğu Olan Eşlerde Evlilik Uyumu ve Bağlanma Stillерinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2015, s. 142-143 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

uyum ile cinsel doyum sorunları arasındaki ilişki negatif yönde anlamlıdır; buna göre cinsel doyum yükseldikçe evlilik uyumu da yükselmektedir veya cinsel doyum azaldıkça evlilik uyumu da azalmaktadır¹⁶⁷. Huston ve Vangelisti (1991), çekicilik, cinsel ilgi, negativizm ve evlilikte mutluluk faktörleri arasındaki ilişkiler üzerine yaptıkları çalışmada eşlerin cinsel ilişkilerindeki memnuniyetin, evlilik uyumunu önemli ölçüde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı araştırmada evliliklerinden memnun olmayan kadınların cinsel doyuma ulaşamadıkları sonucu da çıkmıştır¹⁶⁸. Başsayın (2018)'in araştırmasında da, cinsel doyum ile evlilik uyumu arasında güçlü ve pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur.¹⁶⁹ Evli infertil kadınlarla yapılan bir araştırmada kadınların çift uyumları arttıkça cinsel işlev sorunlarının azaldığı bulunmuştur¹⁷⁰. Alibaşoğlu (2010)'nun araştırma bulgularına göre, cinsel doyum ile evlilik uyumunun tüm alt ölçeklerinin ilişki içinde oldukları bulunmuştur. Kadınlarda iletişim, sıklık, doyum, kaçınma, dokunma, vajinismus, orgazm bozukluğu ile fikir birliği, bağlılık, memnuniyet-doyum, duygunun birebir bağlantılı olduğu bulunmuştur. Erkeklerde ise, cinsel iletişimin iyi olmasının evlilik yaşamındaki memnuniyet ve doyumun göstergesi olduğu, cinsel ilişkide dokunma problemleri yaşayan erkeklerin eşleriyle bağlılık değerlerinin düşük olduğu ve cinsel ilişkiden kaçınması olmayan erkeklerin duygularını daha rahat ifade edebildikleri bulunmuştur¹⁷¹. Rahmani ve arkadaşlarının (2009) 149 kadın ve 143 erkekle yaptıkları çalışmada, cinsel doyum ve evlilik uyumu ilişkili çıkmıştır¹⁷². Brezsynyak ve Whisman (2004), toplum örnekleminde 60 çiftte cinsel istek, evlilik doyumunu ve evlilikte güç arasındaki ilişkiyi araştırmışlar ve evlilik doyumunun cinsel istekle olumlu yönde ilişkili olduğunu bulmuşlardır¹⁷³. Catalan (1986) tarafından yapılan çalışmada, cinsel terapinin başlangıcında tespit edilen en önemli üç prognostik faktörden birincisi, çiftlerin genel ilişkilerinin kalitesi, ikincisi, cinsel ilişkilerinin genel kalitesi ve üçüncü olarak da motivasyonları ile ilgiliydi. Çoklu regresyon analizi, değişkenleri arasındaki muhtemel

¹⁶⁷ İrem Erdinç, Evli Çiftlerde, Evlilik Uyumu, Cinsel Yaşam Doyumu ve Yaşam doyumunu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gelişim Üniversitesi, İstanbul, 2018, s. 71 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁶⁸ Ted L. Huston ve Anita L. Vangelesti, "Socioemotional Behavior and Satisfaction in Marital Relationships: A Longitudinal Study", *Journal of Personality and Social Psychology*, 1991, 61 (5), 721-733. s.721.

¹⁶⁹ Aynur Kızılöz Başsayın, Evli Bireylerde Mükemmeliyetçilik, Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Okan Üniversitesi, İstanbul, 2018, s. 44 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

¹⁷⁰ Ferda Kaba, İnfertilite Sorunu Yaşayan Kadınlarda Cinsel İşlev Durumu ve Çift Uyumu Düzeylerinin Değerlendirilmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, İzmir, 2018, s. 42 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁷¹ Hatice Alibaşoğlu, "İnfertilitede Emosyonel Semptomlar, Evlilik Uyumu ve Cinsel İşlev Bağlamında Cinsiyet Farklılıkları", Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 1. Psikiyatri Kliniği, İstanbul, 2010, s. 82 (**Tıpta Uzmanlık Tezi**).

¹⁷² A. Rahmani vd., "Sexual satisfaction and its relation to marital happiness in Iranians", *Iranian Journal of Public Health*, 2009, 38 (4), 77-82.

¹⁷³ Michael Brezsynyak ve Mark A. Whisman, "Sexual desire and relationship functioning: The effects of marital satisfaction and power", *Journal of Sex & Marital Therapy*, 2004, 30 (3), 199-217.

karşılıklı ilişkilere rağmen (örneğin, motivasyonun çiftin genel ilişkisinin kalitesiyle ilişkili olması muhtemeldir), her birinin sonuç üzerinde bir etkisi olduğunu göstermiştir. Bu bulgulardan yola çıkarak, bu üç faktörün, cinsel terapide çiftleri göz önüne alırken değerlendirmenin başlıca faktörleri olarak ele alındığı, değerlendirmede genel ilişkinin en önemlisi olduğu ifade edilmiştir¹⁷⁴. İlişkideki dinamiklerin göz önüne alınmadığı, yalnızca cinsel işlevdeki bozukluklara yoğunlaşılacak tedavilerin başarı sağlayamayacağı, cinsel problemlerde geçici bir tedavi sağlanacağı, partnerlerden en az birinde psikolojik birtakım belirtilerin oluşabileceği ifade edilmektedir¹⁷⁵. Cinsel sorunlara, kişiler arası ilişkilere ve tedavilerin sonuçlarına odaklanan bir çalışmada, kişiler arası ilişkilere odaklanan tedavinin, yalnızca cinsel sorunlara yönelik diğer tedavilere göre daha olumlu etki sağladığı bulunmuştur¹⁷⁶.

Araştırmamıza katılan evli kadınların GRCDÖ'deki orgazm bozukluğu puanları ve erkeklerin iletişim alt boyutları puanları ile evlilik uyum düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çiftler arasındaki cinsel uyumda ve memnuniyette rol oynayan eşler arasındaki etkili iletişimin önemi, yapılan çalışmalarla vurgulanmaktadır. Cinsel fonksiyonları problemlili olan eşlerin, iletişim çatışmaları yaşadıkları ifade edilebilmektedir. Orgazm bozukluğunun meydana gelmesinde ve devam etmesinde iletişimdeki eksikliklerin, engellerin ve güven eksikliğinin rol oynadığı belirtilmektedir. İletişimde yaşanan sorunların, cinsel problemlerin oluşmasında neden olarak gösterilmesi gerektiği çeşitli araştırmacılar tarafından öne sürülmektedir^{177 178}. İlişkileri zayıf olan kadınların, ilişkilerinden duydukları memnuniyetsizliklerini, cinsel ilişkiden kaçınma yoluyla ifade edebilecekleri; erkeklerin ise yaşadıkları cinsel işlev problemlerinin, eşleriyle yaşadıkları tartışmalarla ilişki içinde olduğu savunulmaktadır¹⁷⁹. Öztürk ve Arkar (2014) tarafından yapılan araştırmada, çiftlerin bağlılığı ile cinsel iletişimin ilişkili olduğu bulgulanmıştır. Buna göre, eşler arasındaki bağlılığın azalmasıyla cinsel ilişkideki iletişim de sorunlu hale gelmektedir¹⁸⁰. Hess ve Coffelt (2012) tarafından

¹⁷⁴ Hawton ve Catalan, a.g.e., s. 383.

¹⁷⁵ Özkan ve Beji, a.g.e., s. 206.

¹⁷⁶ Ariel Stravynski vd., "The treatment of sexually dysfunctional men without partners: a controlled study of three behavioural group approaches", *The British Journal of Psychiatry*, 1997; 170, 338-344.

¹⁷⁷ Nesrin H. Şahin vd., "Cinsel İşlevlerdeki Sorunlarda Kişilerarası Tarz, Kendilik Algısı ve Öfkenin Rolü", *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2012; 23 (1), 18-25.

¹⁷⁸ Mary P. Kelly vd., "Behavioral Assessment of Couples' Communication in Female Orgasmic Disorder", *Journal of Sex & Marital Therapy*, 2006, 32 (2), 81-95.

¹⁷⁹ Özkan ve Beji, a.g.e., s. 206.

¹⁸⁰ Cennet Şafak Öztürk ve Haluk Arkar, "Evli Çiftlerde Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişkiler", *Literatür Sempozyum*, 2014, 1 (3), 16-24, s.22.

293 evli çiftle yapılan çalışmada, cinsel terimleri kullanma ile ilişkiye yakınlık ve doyum arasında bir ilişki bulunmuştur¹⁸¹.

Araştırmamıza katılan evli bireylerin GRCDÖ'deki sıklık, doyum, kaçınma ve dokunma boyutlarındaki puanları yükseldikçe, evlilikte uyum düzeyleri azalmaktadır. Literatürde, kişiler arası unsurların cinsel isteğin belirleyicilerinden olduğu ifade edilmektedir. Eşler arasındaki cinsel ilişki sıklığını ve cinsel doyumunu olumsuz yönde etkileyen unsurlardan biri olan cinsel ilgi/uyarılma problemleri, "cinsel fantezi veya düşüncelerin ve/veya cinsel aktivite veya cinsel aktiviteye yanıt verme arzusunun, kişisel sıkıntıya neden olacak şekilde, kalıcı veya tekrarlayan kaybı (veya yokluğu)" olarak tarif edilmiştir¹⁸². Cinsel isteksizlik değerlendirilirken cinsel isteğin kişiden kişiye geniş bir yelpaze içinde değişebileceğinin bilinmesi gerekir. Eşle ilişkide, çiftin cinsel ilişkiyi isteme sıklıklarının uyumlu ve benzer zamanlarda olması önemlidir. Cinsel isteğin sıklığı kişiye, partnerle ilişkisine ve diğer yaşam olaylarına göre değişebilmektedir. Cinsel isteksizliği olan bir kadının, yaşadığı ilişkide cinsel ilişki dışındaki boyutlar da değerlendirilmelidir. Eşle yaşanan mutsuz ve huzursuz ilişki, zorla evlendirilme, partnerden kötü muamele görme, aldatılma, ilişkide cinsellik dışında paylaşımın olmaması ve ilişkideki beklentilerin karşılanmaması gibi sebepler cinsel isteksizliğe neden olabilir¹⁸³. Seksüel ilgi ve isteğin azalması veya yok olması, evlilik çatışmaları ve eşler arasındaki uyumsuzluğa bağlı olarak sıklıkla meydana gelebilmektedir. İş yaşamındaki stres, kişisel stres, aile içinde hasta bir bireyin varlığı, maddi problemler, çocuğu olanlarda çocukla ilgili problemler de sorunların ortaya çıkmasını kolaylaştırabilir. Cinsel ilgi/istek azalması bozukluklarının tedavisinde organik nedenler dışlandıktan sonra bireysel veya eşle birlikte psikoterapi uygulanır¹⁸⁴.

Tüm bu çalışmaların ışığında, araştırmamızın bulgularıyla tutarlı olarak evlilik uyumu ve cinsel doyum arasında pozitif bir korelasyon olduğu anlaşılmaktadır. Cinselliğin evlilik yaşamındaki rolü göz önüne alındığında, hazzın paylaşımını sağlaması, yakınlığı pekiştirerek derinleştirilmesi, evlilikteki ve yaşamdaki güçlüklerle baş etmede gerilimi azaltması gibi temel fonksiyonlarının olduğu belirtilmektedir¹⁸⁵. Cinsel doyum ile evlilik uyumunun karşılıklı ilişki içinde olduğu düşünülürse, cinsel

¹⁸¹ Jon A. Hess ve Tina A. Coffelt, "Verbal communication about sex in marriage: Patterns of language use and its connection with relational outcomes", *Journal of sex research*, 2012, 49 (6), 603-612.

¹⁸² Rosemary Basson vd., "Report of The International Consensus Development Conference on Female Sexual Dysfunction: Definitions and Classifications", *The Journal of Urology*, 2000, 163 (3), 888-893.

¹⁸³ CETAD, a.g.e., 2007, s. 40.

¹⁸⁴ Yaşar vd., a.g.e., s. 237

¹⁸⁵ Öztürk ve Arkar, a.g.e., s.17.

yaşamlarından memnun olan bireylerin evlilik yaşamlarında uyumlu olmaları ya da evliliklerinde uyumlu olan bireylerin cinsel yaşamlarından doyum sağlamaları muhtemeldir. Ayrıca cinsel yaşamı ve evlilik yaşamını etkileyen diğer pek çok unsurun ele alınması, bu ilişkilerin daha doğru değerlendirilmesini sağlayabilir.

Araştırmamızın bulgularına göre evli bireylerin GRCDÖ cinsel doyum puanlarının cinsiyete göre değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre, evli erkeklerin cinsel doyumları, evli kadınlara göre daha yüksektir. Ayrıca ölçeğin sıklık, doyum, kaçınma ve dokunma alt boyutlarında da evli erkeklerin, evli kadınlardan daha az problem yaşadıkları görülmektedir. Literatür incelendiğinde cinsiyet ve cinsel doyum arasındaki ilişkide birbiriyle çelişkili sonuçlara rastlanmakla birlikte, araştırma bulgusunu destekleyen çalışmalara da rastlanmıştır^{186 187 188}. Barrientos ve Paez (2006) tarafından Şili’de yapılan, cinsel memnuniyetin psikosozal değişkenlerinin incelendiği çalışmada, erkeklerin, eşleriyle olan cinsel yaşamlarından kadınlardan daha memnun oldukları bulunmuştur¹⁸⁹. Kadınların cinsel yaşamlarından erkeklerden daha memnun olduğunu destekleyen çalışmalar da mevcuttur¹⁹⁰. Şimşek (2015) tarafından yapılan çalışmada kadınların cinsel yaşamlarındaki doyumunun erkek katılımcılardan daha fazla olduğu bulunmuştur ve bu durum çalışmanın erkek katılımcılarının cinsel mitlere inanma oranının kadın katılımcılardan anlamlı düzeyde daha fazla olmasıyla ilişkilendirilmiştir¹⁹¹. Cinsel doyumun cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını bulgulayan araştırmalar da bulunmaktadır^{192 193}. Ayatollahi (2014) tarafından cinsel doyumun yordayıcısı olan değişkenlerin incelendiği tez çalışmasında, evli bireylerin cinsel doyumlarında cinsiyet farkının olmadığı ortaya koyulmuştur; bu sonuç kadınların eğitim ve gelir

¹⁸⁶ Damla Kankaya, Evli Bireylerde Aldatma Eğilimi ve Cinsel Yaşantılar, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2015, s. 100 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁸⁷ İrem Bedir, Evli Bireylerde Evlilik Doyumunu Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, 2018, s. 108-109 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁸⁸ Tuğçe Şahbaz, Cinsel Mitlerin Cinsel İşlev Bozukluğu ve Kaygı Üzerindeki Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Işık Üniversitesi, İstanbul, 2017, s. 64 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁸⁹ Barrientos ve Paez, a.g.e., s. 358.

¹⁹⁰ Afife Uzel, Evlilik İlişkisi İçerisinde Çiftler Arasında Cinsel Doyumun Evlilik Uyumu ve Benlik Saygısı Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2015, s. 53 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁹¹ Çağlar Şimşek, Sağlık Çalışanlarının Cinsel Mit İnançlarının Cinsel Doyumlarına Etkisi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2015, s. 39 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁹² Ece Yalaz, Yaklaşık 5 Yıldır Evli Olan Bireyler ile 5 Yıldan Fazla Bir Süredir Evli Olan Bireylerin Evlilik Uyumu ile Cinsel Doyumlarının İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2017, s. 41 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁹³ Soydaş, a.g.e., s. 58

düzeylerinin yükselmesiyle birlikte değişen cinsiyet rolleriyle ilişkilendirilmiştir¹⁹⁴. Kadın cinselliğinde kültürel farklılıkların rolünün derlendiği bir çalışmadan da yola çıkarak, “kadın cinselliğinin şekillenmesinin, değişiminin, dönüşümünün ve bedensel imajının; inanç ve tutumlarından, toplumdaki ideallerden, aileden, arkadaş çevresinden, yaşadığı toplumsal kültürden etkilenen ve gelişimi yaşam boyu devam eden bir süreç olduğunu” söyleyebiliriz. Kısaca, tarihsel süreçte toplumsal ve gündelik yaşamdaki kadın bedeninin ve cinselliğinin, kültürel ve toplumsal unsurlar tarafından kurgulandığı ve yeniden inşa edildiği ifade edilmektedir¹⁹⁵. Kültürel öğeler, kadın ve erkeğin toplumdaki yerini, bu durumlara yönelik davranış biçimlerini, kadın ve erkeğin birbirleriyle etkileşimlerini düzenleme görevi edinir. Cinsellik, evrensel bir unsur olmasının yanında, içinde barındığı kültürün özelliklerini önemli ölçüde yansıtır ve buna bağlı olarak kadın cinselliği kültürel unsurlardan etkilenerek şekillenir¹⁹⁶. Toplumumuzun görece özelliklerini yansıtan ataerkil toplumlarda, genellikle kadın cinselliğinin kontrol edildiği görülür. Toplumumuzdaki kadınlar genellikle cinselliğin günah ve ayıp olduğunu ifade eden telkinlerle büyütülürler; bu durum kadınların karşı cinsle ilişkiler konusunda endişe ve utanç taşımalarına neden olur. Yetişkinlik dönemlerinde bu durumun doğal bir sonucu olarak, cinsel isteklerini bastırabilirler. Ayrıca geleneksel toplumlarda yaygın olan bazı mitler, cinsel ilişkiyi başlatma ve sürdürmenin erkeğe ait olduğunu ifade ederek, kadının cinsel ilişkide pasif bir rol üstlenmesine neden olur. Bu durum, kadının cinsel ilişki isteğini ve cinsel ilişkideki beklentilerini dile getirmesini zorlaştırır¹⁹⁷. Mert ve Özen (2011) tarafından yapılan çalışmada, kadın katılımcıların %86,2’si cinselliğin aile içinde konuşulmadığını ifade etmişlerdir. Çalışmadaki kadınların %37,9’u ilk cinsel bilgilerini kız arkadaşları aracılığıyla, %24,1’i sevgili veya eş yoluyla, %18’i medya aracılığı ile öğrendiklerini bildirmişlerdir¹⁹⁸. Araştırmamızdaki evli kadınların çoğunluğu yükseköğretim mezunu ve çalışan bireylerdir, buna bağlı olarak kadınların iletişim becerilerinin ve özgüvenlerinin artması muhtemeldir. Bu gibi sebepler, evli kadınların cinsel sorunlarını daha rahat ve şeffaf bir şekilde ifade edip cinsel sorunlarda destek alma ihtimallerini arttırabilir. Bununla birlikte kadının toplum içindeki rollerinin artması (iş, çocuk bakımı, ev işleri vd.) cinselliği ikinci plana almasına neden olabilir. Evli

¹⁹⁴ Maryam Ayatollahi, Cinsel Doyumu Yordayan Demografik ve Psikolojik Değişkenlerin İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2014, s. 81-82-83 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁹⁵ Halil Çiftçi vd., “Kadın Cinselliğinde Kültürel Farklılıkların Rolü”, *Androloji Bülteni*, 2018, 20, 95-98, s.97.

¹⁹⁶ Sherly A. Kingsberg ve Jeffrey W. Janata, “Female Sexual Disorder: Assessment, Diagnosis and Treatment”, *Urologic Clinics North America*, 2007, 34 (4), 497-506.

¹⁹⁷ Çiftçi, a.g.e., s. 96-97.

¹⁹⁸ Derya Güliz Mert ve Nurper Erberk Özen, “Genel Psikiyatri Polikliniğine Başvuran Kadın Hastalarda Cinsel İşlev Bozukluğu ve İlişkili Sosyokültürel Parametrelerin Değerlendirilmesi”, *Klinik Psikiyatri*, 2011, 14 (2), 85-93.

kadınların cinsel doyumlarının evli erkeklerinkinden az olması, kadınların içinde yaşadıkları toplumsal ve kültürel öğeler tarafından dayatılan, özellikle evlilik öncesindeki kadın cinsel yaşamına yönelik olumsuz bakış açılarının ve kültürel baskıların, toplumumuzda hala tam olarak değişmediğini düşündürebilir.

Araştırma bulgularımıza göre evli bireylerin depresyon puanları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Cinsiyet ve depresyon arasında çelişkili bulgulara rastlanmakla birlikte yapılan bazı araştırmalar, çalışmamızın bulgularını destekler niteliktedir¹⁹⁹. Kadın ve erkeklerde depresyon açısından risk oluşturan farklı etmenlerin varlığı, çeşitli araştırmalarla ortaya koyulmuştur. Evliliğin erkekleri kadınlardan daha fazla koruduğu; evli erkeklerin bekâr erkeklere göre daha az duygulanım sorunları yaşadıkları, evli kadınların ise bekâr kadınlara göre daha fazla duygulanım bozukluğu yaşadıkları ifade edilmektedir²⁰⁰. Yapılan çalışmalara göre, kadınların depresyon puanları erkeklerinkinden daha yüksek bulunmuştur^{201 202}. İrmak (2017)'in araştırmasında da kadınların depresyon düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu bulunmuştur ve bu durum kadınların hormonal yapıları ve doğaları gereği ruhsal belirtiler açısından risk altında olmalarına bağlanmıştır²⁰³. Nicholson ve ark. (2007) tarafından yapılan geniş ölçekli bir araştırmada toplumsal eşitsizliklerle kadınlar ve erkeklerin depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır, buna göre toplumsal eşitsizlik arttıkça depresyon düzeyleri artmaktadır²⁰⁴. Cinsiyetin depresif belirtiler üzerindeki etkisinin incelendiği bir araştırmada, 25-75 yaşlarındaki 1100 yetişkinle bir yıl aralıkla görüşülmüş ve süreğen gerginlik, derin düşünme gibi durumlar depresyon açısından incelenmiştir. Süreğen gerginlik oluşturan durumlar; yakınların desteğinin eksikliği, sorumluluk yüklenmesi, evdeki görev paylaşımlarının ve çocuk bakımının eşit olmaması ve diğer ailevi gerginlikler şeklindedir. Süreğen gerginlik, depresyona dolaylı olarak etki

¹⁹⁹ Gizem A. Kahveci, Evli Çiftlerde Evlilik Uyumu, Evlilik Çatışma Biçimi ve Depresyon Düzeylerinin Değerlendirilmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2016, s. 86 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²⁰⁰ Gabor I. Keitner ve Ivan W. Miller, "Family Functioning and Major Depression: An Overview", *The American Journal of Psychiatry*, 1990, 147 (9), 1128- 1137. Kaynakçaya ekle.

²⁰¹ Neslihan Lök ve Kerime Bademli, "Yetişkin Bireylerde Fiziksel Aktivite ve Depresyon Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2017, Cilt: 14 Sayı: 40, 101-110, s. 106.

²⁰² Melike Güvener, Evlilik Uyum Durumuna Göre Çiftlerin Depresif Durumları ve Olumsuz Otomatik Düşünceleri Açısından Karşılaştırılması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2018, s. 51 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²⁰³ Beyza Durmuşoğlu İrmak, Yüksek Kaygı ve Depresyon Düzeyinin Evlilik Yaşamı ile İlişkinin Değerlendirilmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Işık Üniversitesi, İstanbul, 2017, s. 100 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²⁰⁴ A. Nicholson, "Socio-economic status over the life-course and depressive symptoms in men and women in Eastern Europe", *J Affect Disord*, 2008, 105(1-3), 125-136; aktaran Burhanettin Kaya, "Depresyon: Sosyo-ekonomik ve Kültürel Pencereden Bakış", *Klinik Psikiyatri*, 2007, 10(6), 11-20, s. 13.

etmektedir. Derin düşünme ise depresif belirtilere direkt etki etmektedir. Cinsiyetin; derin düşünme ve süreğen gerginliğe etki ettiği bulgulanmıştır. Araştırma bulgularına göre kadınlarda kronik gerginlik ve derin düşünme, erkeklerden daha yaygın olarak bulunmuştur²⁰⁵. Günümüzde toplumsal cinsiyet rollerinin depresyonla ilişkisi düşünüldüğünde kadının çalışma yaşamına katılmasıyla birlikte sosyoekonomik düzeyindeki değişiklikler, toplumsal cinsiyet rollerinin kadın lehine değişmeye başlaması ve evlilik hayatında eşle yapılan görev paylaşımlarının artması gibi sebeplerle depresyonun cinsiyete göre değişmemesi muhtemeldir.

Araştırmamızın bulgularına göre evli bireylerin evlikte uyum ölçeği puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Literatür incelendiğinde araştırmamızı destekleyen çalışmalara rastlanmaktadır^{206 207}. Güvener (2018) tarafından yapılan araştırmaya göre ise erkeklerin evlilikte uyum düzeyleri kadınlardan daha yüksek bulunmuştur ve bu durum araştırmadaki erkeklerin kadınlardan daha ümitli olmaları ve daha az olumsuz otomatik düşünceye sahip olmalarıyla açıklanmıştır²⁰⁸. Literatür incelendiğinde, evlilik uyumunun cinsiyete göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına ilişkin farklı sonuçlar görülmektedir; bu durum araştırmaya katılanların kişisel özellikleri, geçmiş yaşantıları, kültürel farklılıkları, evlilik içindeki rol paylaşımları, cinsel yaşamları, ruhsal durumları, eğitim düzeyleri vd. pek çok psikososyal unsurla açıklanabilir. Evlilik uyumuyla cinsiyet arasındaki ilişkileri irdeleyen daha spesifik araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırmamızın bulgularına göre yaş değişkeni, evli kadın ve erkek katılımcıların genel cinsel doyum puanlarında anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır; fakat 30 yaş ve altındaki evli kadınların cinsel ilişki sıklığından, 51 yaş ve üstündeki kadınlardan daha memnun oldukları bulunmuştur. Ayrıca 41 yaş ve üzerindeki evli kadınlar, 30 yaş ve altındaki evli kadınlara göre cinsel ilişkiden daha çok kaçınmaktadırlar. Son olarak 40 yaş ve altındaki erkeklerin cinsel ilişkiden, 51 yaş ve üstündeki erkeklere göre daha çok kaçındıkları bulunmuştur. Literatür incelendiğinde yaşla cinsel doyum arasında çelişkili bulgular olduğu görülmüştür. Kılıçlar (2018)'in araştırmasında araştırma bulgularımıza paralel olarak yaş ilerledikçe kadınların sıklık, doyum, iletişim, kaçınma ve dokunma ile ilgili

²⁰⁵Susan Nolen-Hoeksema vd., "Explaining the Gender Difference in Depressive Symptoms", *Journal of Personality and Social Psychology*, 1999, 77 (5), 1061-1072.

²⁰⁶ Tekin Yıldırım, Evli Bireylerde Bağlanma Biçimleri, İlişkiye Dair Bilişsel Çarpıtmalar ve Evlilik Uyumu İlişkisinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul, 2018, s.62 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²⁰⁷ Didem D. Erbil ve Oya Hazer, "Çalışan Bireylerin Evlilik Uyumlarının İncelenmesi", *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 2018, 5, 99-116, s. 106.

²⁰⁸ Güvener, a.g.e., s. 51.

memnuniyetsizliklerinin arttığı bulunmuştur²⁰⁹ Özdemir (2018)'in yetişkinlerin bağlanma stilleri ve cinsel doyum arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, kadın ve erkek katılımcıların cinsel memnuniyetleri ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır; fakat 25 yaş ve üzerindeki erkeklerin, 25 yaş ve altındaki erkeklerden cinsel ilişki sıklığı bakımından daha memnun oldukları bulunmuştur²¹⁰. Yılmaz (2018), erkek katılımcılarda yaş ilerledikçe cinsel doyumun arttığı sonucuna ulaşmıştır²¹¹. Barrientos ve Paez (2006) tarafından yaş ile cinsel doyum arasında eğrisel bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kadınların özellikle 20-39 yaşları arasında cinsel doyum düzeylerinin en yüksek olduğunu ve en düşük memnuniyeti 60-69 yaş grubunda yaşadıklarını, böylece, kadınlarda yaş ilerledikçe cinsel doyumun azaldığını öne sürmüşlerdir²¹². Yılmaz (2007) 'ın çalışmasında erkek katılımcıların yaş, evlilik süresi, ve çocuk sayısı ile cinsel kaçınmaları arasında ilişki bulunmazken; kadın katılımcıların ise yaş, evlilik süresi ve çocuk sayısının artmasıyla cinsel kaçınmaların arttığı bulunmuştur. Bu durum araştırmamızın bulguları ile kısmen tutarlıdır. Yaşlanmayla seyreden bedensel ve fizyolojik değişiklikler bireyde kendisine ve eşine yönelik olumsuz beden algısı oluşturabilir; buna bağlı olarak cinsel çekiciliğin azaldığı düşünülebilir. Nobre ve Pinto-Gouveia (2008)'nin araştırmaları beden imajı sorunlarının özellikle kadınlarda orgazm güçlüğü ile ilişkili olduğu bulunmuştur; buna göre, kadın bireylerin vücutlarıyla ilgili olumsuz algıları, cinsel ilişki sıklığını olumsuz etkileyebilmekte, cinsel fantezi güçlüğüne neden olabilmektedir²¹³. Kadınlarda menopozla birlikte doğurganlığın sona ermesiyle cinselliğin de sona ereceğine yönelik cinsel mitler cinsel ilişkiden kaçınmalara yol açabilir. Menopozun etkisiyle oluşan fizyolojik ve psikolojik değişikliklere bağlı ağırlı cinsel birleşmeler de cinsel ilişkiden kaçınmayı arttırabilir²¹⁴. Varma (2006)'nın çalışmasındaki bilgiye göre kadınlarda yaş arttıkça yumurtalık işlevleri yavaşlar menopozla birlikte hormonal seviyeleri değişir ve bununla birlikte kadınlarda cinsel yönden duyarlı bölgelerin uyarılmasının güçleşmesi ile de cinsel isteksizlik ve fantezi kaybı cinsel uyarılma ve orgazm sorunları görülebilir²¹⁵. Basson

²⁰⁹ Müge Kılıçlar, Cinsel Doyum ile Beden İmajı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Işık Üniversitesi, İstanbul, 2018, s. 39 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²¹⁰ Şule Naz Özdemir, Yetişkin Bağlanma Stilleri ile Cinsel Doyum Arasındaki İlişki, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2018, s. 28 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²¹¹ Buruç Yılmaz, Obsesif Kompulsif Belirtiler, Zihinsel Kirlenme ve Tiksinme ile Cinsel Doyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maltepe Üniversitesi, İstanbul, 2018, s. 56 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²¹² Barrientos and Paez a.g.e., s. 358.

²¹³ Pedro J. Nobre ve José Pinto-Gouveia, "Cognitive and Emotional Predictors of Female Sexual Dysfunctions: Preliminary Findings", *Journal of Sex & Marital Therapy*, 2008, 34 (4), 325–342, s. 339.

²¹⁴ Ertan Yılmaz, Konya İl Merkezinde Yaşayan Evli Nüfusta Cinsel Sorunların Araştırılması, Meram Tıp Fakültesi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2007 s. 53 (**Tıpta Uzmanlık Tezi**).

²¹⁵ Gülfizar Sözeri Varma vd., "Menopoz: Klimakterik Belirtiler ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişki", *New/Yeni Symposium Journal*, 2006, 44 (4), 182-188, s. 183.

(2007), cinsel isteğin kültürden etkilendiğini ifade etmiştir²¹⁶. Bazı araştırmacılar, cinsel istek problemleri yaşayan kadınların daha yoğun kaygı ve endişe yaşadıklarını ve daha içe dönük ve geleneksel yapıda olduklarını bildirmişlerdir²¹⁷. Maneviyatçı bir yapıda olan toplumların geleneksel anlayışa sahip olması, cinselliğin hala tabu olarak görülmesi, kadının cinsel arzusunu göstermesinin ayıp, günah ve utanç verici bir durum olarak görülmesi gibi sebepler, ülkemizdeki kadınlarda cinsel isteği azaltıcı bir rol üstlenebilir. Bu gibi etmenler de kadınların cinsel ilişkiden kaçınmalarına ve cinsel ilişki sıklıklarının azalmasına sebep olabilir. Evli erkeklerde yıllar geçtikçe evlilik yaşamlarında eşleriyle olan bağlarının arttığı düşünülebilir; ayrıca yaşları ilerledikçe evlilik süresinin de artmasıyla, eşleriyle olan etkileşimlerinin ve cinsel deneyimlerinin artması karşılıklı güven, bağlılık, beklentileri fark etme ve karşılama düzeylerini de artırabilir ya da tam tersi yaş ilerledikçe ilişkiden beklentileri azalabilir ve bu nedenle yaşanan olumsuz durumlar tolere edilebilir. Evli erkeklerin yoğun çalışma yaşlarına denk gelen zamanların streslerini arttırıcı bir faktör olduğu düşünülmektedir ve bununla birlikte eşle ilişkilerinde ve cinsel yaşamlarında sorunlar yaşama ihtimalleri artabilir.

Evli bireylerin depresyon düzeyleri yaşlarına bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Evli bireylerle yapılan bir araştırmaya göre araştırma bulgularımıza paralel olarak depresyon puanları yaşa göre farklılaşmamaktadır²¹⁸. WHO (2017)'ya göre küresel çapta kadın ve erkeklerde depresif bozukluk görülme sıklığı yaşla birlikte artmaktadır²¹⁹. Depresyon tanısı almış hastalarla yapılan bir araştırmada 18-20 yaş grubundaki hastaların depresyon puanları 21 yaş ve üzeri hastaların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur²²⁰. Görüldüğü üzere, depresyon ve yaş arasındaki ilişkiye yönelik tutarsız bulgular mevcuttur. Depresyona yatkın kişilik, yaşlanmayla süregelen fizyolojik değişimler, kronik hastalıklar, ilaç kullanımı, geçmişteki depresyon öyküsü, yaşam olayları vd. araştırılmalıdır.

Araştırmamıza katılan evli bireylerin, evlilikte uyum düzeyleri yaşlarına bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. 30 yaş ve altındaki kadınların evlilikte uyum düzeyleri, 30 yaşın üstündeki kadınların evlilikte uyum düzeylerinden daha

²¹⁶Rosemary Basson vd., "Sexual Desire/Arousal Disorders in Woman", S. R. Leiblum (Ed), Principles and Practice of Sex Therapy (Fourth Edition) içinde (25-53). New York: The Guilford Press; **aktaran Şafak Öztürk, a.g.e., 2014, s. 268 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).**

²¹⁷Uwe Hartman vd., "Female sexual desire disorders: subtypes, classification, personality factors and new direction for treatment", *World Journal of Urology*, 2002, 20 (2), 79-88.

²¹⁸ Irmak, a.g.e., s. 91.

²¹⁹ World Health Organization, a.g.e., 2017, s. 9.

²²⁰ Nilgün Öngider ve Suna Özışık Eyüboğlu, "Depresyon Tanısı Almış Hastalarda Ölüm Kaygısının Araştırılması", *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2013, 16 (1), 34-46, s. 42.

yüksektir. Kadınlardan farklı olarak, 51 yaş ve üstündeki erkeklerin evlilikte uyum düzeyleri, 40 yaş ve altındaki erkeklerden daha yüksektir. Mevcut çalışmaya paralel olarak Yıldırım'ın çalışmasında, 30 yaş ve altındaki bireylerin evlilik uyumları, 30 yaş üstündeki bireylere göre daha yüksek bulunmuştur²²¹. Yalçın'ın araştırmasında mevcut araştırmanın bulgularından farklı olarak, 41 yaş ve üzerindeki kadınların evlilik uyumları, 21-30 yaş arasındaki kadınlardan daha yüksek bulunmuş, bu durum çocukların bakımı, iş stresi vd. faktörlerin etkisine bağlanmıştır; 41 yaş ve üzerindeki kadınların evlilikten beklentilerinin azalma ihtimalinin, çocukların yaşlarının büyümesi vb. faktörlerin evlilik uyumlarını olumlu etkileyebileceği düşünülmüştür²²². Tutarel-Kışlak ve Çubukça'nın araştırmalarında evlilik uyumunun yaşa göre değişmediği bulunmuştur²²³. Erbil ve Hazer (2018)'in yaptıkları çalışmada yaşın ilerlemesiyle beraber evlilik uyumunun azaldığı bulunmuş ve bu durum yaşın ilerlemesiyle eşlerin aile yaşamındaki sorumluluklarının artması, evliliğin ilk yıllarına göre heyecanın azalması gibi nedenlerle açıklanmıştır²²⁴. Görüldüğü üzere evlilikte uyum ile yaş arasındaki bulgularda tutarsızlık mevcuttur. Evli erkeklerde yaş ilerledikçe evlilik süresinin de artmasıyla eşle olan etkileşimin ve cinsel deneyimlerin artması karşılıklı güven, bağlılık, beklentileri fark etme ve karşılama düzeylerini de artırabilir ya da tam tersi şekilde yaş ilerledikçe ilişkiden beklenti azalabilir. Evli erkeklerin yoğun çalışma yaşlarına denk gelen zamanların streslerini artırıcı bir faktör olduğu düşünülmektedir ve bu durum, eşleriyle ilişkilerinde ve cinsel yaşamlarında sorunlar yaşama ihtimallerini artırabilir.

Araştırmamıza katılan evli kadın bireylerden menopoza girmemiş kadınların cinsel doyumlarının, menopoza girmiş kadınlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca menopoza girmemiş kadınlar cinsel ilişkideki sıklık, kaçınma ve dokunma problemlerini menopoza girmiş kadınlardan daha az yaşamaktadırlar. Yapılan bir çalışmaya göre kadınların menopozal tutum ve menopozal yakınma durumlarına göre cinsel yaşam kaliteleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Menopoza karşı olumsuz tutum sergileyen kadınların ve uykusuzluk, yorgunluk, sinirlilik, gergin ruh hali, dispareni, cinsel ilgi azlığı gibi menopozal yakınma durumlarının cinsel yaşam kalitelerini olumsuz etkilediği bulunmuştur²²⁵. Varma'nın araştırmasında klimakterik dönemdeki kadınların cinsel sıklık, kaçınma, anorgazmi

---

²²¹ Yıldırım, a.g.e., s.61.

²²² Yalçın, a.g.e., s. 254.

²²³ Tutarel Kışlak ve Çubukça, a.g.e., s. 5.

²²⁴ Erbil ve Hazer, a.g.e., s. 110.

²²⁵ Nuriye Erbaş ve Gülbahtiyar Demirel, "Klimakterik Dönemdeki kadınların Menopoza İlişkin Yakınmalarının ve Menopozal Tutumlarının Cinsel Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi", *ACU Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2017 (4) 220-225, s. 223.

ve dokunma problemlerinin olduğu bulunmuştur. Cinsel doyumun ise menopoz süresinin uzamasıyla azaldığı belirlenmiştir²²⁶. Menopoz dönemi kadınlarda fizyolojik ve psikolojik yönlerden pek çok etki oluşturabilmektedir. Araştırmamızın sonuçlarından yola çıkarak katılımcıların özellikle cinsellik yönünden menopozun olumsuz etkilerini daha yoğun yaşadıkları düşünülmektedir, bu da cinsel doyumlarını ve cinsel ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir.

Araştırmamıza katılan menopoza girmiş evli kadınların depresyon düzeyleri biraz yüksek olmakla birlikte anlamlı bir farklılık yoktur. Yapılan bir çalışmada, menopozun, genel olarak, artmış bir depresyon riski ile ilişkili olmadığı ifade edilmiştir. Aslında, bir zamanlar benzersiz bir hastalık olarak kabul edilirken, bazı araştırmalar, menopozdaki depresif bozuklukların diğer yaşlardan farklı olmadığını göstermiştir. Buna göre, yaşam depresyonu değişiminde daha savunmasız olan kadınlar, geçmiş depresif dönem öyküsü olan kadınlardır²²⁷. Varma'nın araştırmasına göre depresyonun menopoz öncesi, menopoz ve menopoz sonrası dönemi kapsayan klimakterik dönemin belirtileri arasında olduğu bulunmuştur ve çalışma grubunda psikolojik, cinsel isteksizlik ve vazomotor belirtiler en sık yakınılan klimakterik belirtiler olmuştur²²⁸. Menopoza girildikten sonra yılların geçmesiyle birlikte kadının üreme işlevlerinin bittiği kesinleşir ve bu durum bazı kadınların cinsellikten uzaklaşmalarına neden olabilir, bazı kadınlar için ise; menopoz, cinselliğin bitmesi demek değildir. Bu durumun, kadınların kültür, eğitim vd. faktörlerin etkisiyle de menopoz dönemini nasıl algıladıklarına bağlı olarak değiştiği düşünülmektedir. Araştırmadaki menopozlu kadın sayısının az olması araştırmamızın bulgusunu etkilemiş olabilir.

Araştırmaya katılan evli kadın bireylerin, evlilikte uyum puanları menopoza girme durumlarına bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Yapılan bir çalışmaya göre erken menopoza girmiş kadınların normal zamanında menopoza girmiş kadınlara göre daha yüksek stres belirtileri gösterdiği ve stresle başa çıkma tarzlarında kendine güvenen ve iyimser yaklaşımları daha az kullandıkları ve daha düşük evlilik uyumuna sahip oldukları bulunmuştur²²⁹. Bir başka çalışmaya göre uyumlu bir evlilik ve menopoza ilişkin olumlu tutum içinde olan klimakterik

---

²²⁶ Varma, a.g.e., s. 186.

²²⁷ Mental İof, **What Every Woman Should Know Broşürü**, National Institute of Mental Health, 1995, s. 9.

²²⁸ Varma, a.g.e., s. 186.

²²⁹ Meral Önder, Erken Menopoz ve Normal Menopoz Stres Belirtileri, Stresle Başa Çıkma, Evlilik Uyum ve Cinsiyet Rollerini Açısından Bir Karşılaştırma, Sosya Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2014, s. 73 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

dönemdeki kadınlarda menopozal yakınmaların daha az görüldüğü vurgulanmıştır. Ayrıca bu araştırmada, kadınların eğitim düzeylerindeki yükselme menopozal yakınmaları olumlu yönde etkilemektedir.²³⁰ Buradan anlaşılacağı üzere menopoz, kadınların kişisel özellikleri, eğitim durumları gibi değişkenlerden etkilenebilmektedir. Bizim araştırmamız diğer bazı bulgularla tutarlılık göstermemektedir; araştırma bulgularımızın, çalışmamızdaki menopoza girmiş kişi sayısının az oluşundan etkilenebileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulgularımıza göre yükseköğretim mezunu evli kadınların cinsel doyumları, ilköğretim ve lise mezunu evli kadınlardan daha yüksektir; ayrıca yükseköğretim mezunu kadınlar, eşleriyle yaşadıkları cinsel ilişkideki iletişimden ve cinsel ilişki sıklığından, ilköğretim ve lise mezunu evli kadınlardan daha memnundurlar. Araştırmaya katılan evli erkeklerin eğitim durumlarına göre cinsel doyumlarında anlamlı bir fark yoktur. Literatür incelendiğinde eğitim durumu ve cinsel doyum arasında tutarsız bir ilişki olduğu görülmekle birlikte, mevcut çalışmanın bulgularına benzer olarak, eğitim düzeyi yükseldikçe cinsel doyumun arttığını bulgulayan çalışmalara rastlanılmıştır.^{231 232} CETAD'ın paylaştığı araştırma sonuçlarına göre Türk toplumu, cinsel sorunların en önemli sebebinin %62 oran ile "eğitimsizlik ve bilgisizlik" olarak belirtmiştir²³³. Yapılan bazı araştırmalara göre ise cinsel doyum eğitim düzeyine göre farklılaşmamaktadır^{234 235}. Basat'ın araştırmasında daha yüksek eğitim seviyesine sahip katılımcıların daha fazla cinsel doyum yaşadıkları ve yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerin, cinsiyetlerinden bağımsız olarak, sürekli olarak daha fazla cinsel memnuniyet bildirdikleri belirtilmiştir²³⁶. Yapılan bir çalışmada hasta grubundaki kadınlardan eğitim süresi 10 yılın altında olanların cinsel mitlere inanma düzeyi, eğitim süresi 10 yılın üstünde olanlara göre daha yüksek bulunmuştur ve bu durum eğitim düzeyi düşük olanların

---

²³⁰ Ayden Çoban vd., "Klimakterik Dönemdeki Evli Kadınların Eş Uyumları ve Menopoza İlişkin Tutumların Menopozal Yakınmalar Üzerine Etkisi", *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2008, 22(6), 343-349, s. 348.

²³¹ Rukiye Ünal, Kadınlar da Evlilik Uyumu, Cinsel Doyum ve Somatizasyon Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2018, s. 69 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²³² Kılıçlar, a.g.e. s. 28-29.

²³³ CETAD, a.g.e., 2006, s. 11.

²³⁴ Ezgi Özer Durukan, Cinsel Mitlerin ve Benlik Saygısının Cinsel Doyuma Etkisinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2018, s. 66 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²³⁵ Ayatollahi, a.g.e., s. 73.

²³⁶ Çağla Basat, An Exploration of Marital Satisfaction, Locus of Control and Self-Esteem as Predictors of Sexual Satisfaction, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara, 2004, s.80 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

yeterli cinsel eğitim almamalarıyla ilişkilendirilmiştir²³⁷. Eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin öğrenmenin de etkisiyle duygu ve düşünce ufuklarının genişlemesi, iletişim becerilerinin, özgüvenlerinin daha gelişmiş olması buna bağlı olarak da duygu, düşünce ve beklentilerini daha rahat ifade edebilmeleri muhtemeldir. Ayrıca yükseköğretim mezunu bireylerin öğrenmeye daha eğilimli oldukları varsayılırsa cinsellik konusunda bilgi edinme ve cinsel yaşamlarındaki sorunlara yönelik destek alma potansiyelleri daha yüksektir. Eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin, statü, gelir düzeyi ve yaşam standartlarının daha yüksek olma ihtimali ile kişisel ve toplumsal ilişkilerinde daha başarılı bireyler olmaları, özellikle evliliklerinde ideal birer eş olmaları muhtemeldir; tüm bu durumların cinsel doyumlarını olumlu etkilediği düşünülebilir. Evli erkeklerin eğitim seviyeleriyle cinsel doyumlarının anlamlı bir ilişki içinde olmamasının nedenleri arasında, yükseköğretim mezunu erkek örneklemin az sayıda olması sayılabilir.

Araştırmaya katılan evli bireylerin, depresyon düzeylerinin eğitim durumlarına bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Kahveci (2016)'nin bulgusuna göre yükseköğretim mezunu bireylerin depresyon düzeyleri ilköğretim ve lise mezunu bireylerden daha fazladır²³⁸. Araştırma bulgularından farklı olarak yapılan bir araştırmada eğitim düzeyinin yüksek olması depresyon açısından bir risk olarak bulunmuştur²³⁹. Araştırma sonuçlarımızın söz edilen araştırmalardan farklı çıkmasında, bireylerin kültürel farklılıkları, kişisel özellikleri, çalışma grubumuzdaki bireylerin eğitim düzeyinde gruplar arasındaki normal olmayan dağılım etkili olmuş olabilir.

Araştırmamıza katılan evli bireylerin, evlilikte uyum düzeyleri eğitim durumlarına bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Araştırma bulgularımıza paralel sonuçlar bulan araştırmalar mevcuttur^{240 241}. Yapılan bir araştırmaya göre eğitim düzeyi yükseldikçe evlilik uyumunun da yükseldiği bulunmuştur²⁴². Sezer'in araştırmasında kadınlarda genel uyum, sosyal uyum, kendini gerçekleştirme ve antisosyal eğilimlerde eğitim düzeyinin yükselmesi olumlu sonuçlar doğurduğu bulunmuştur. Kadınlarda eğitim düzeyi yükseldikçe kendileriyle ve çevreleriyle olan uyumlarının arttığı, antisosyal eğilimlerinin azaldığı

---

²³⁷ Betül Uyar, İnfertilite Tedavisi Gören Kadınlarda Cinsel Mitlere İnanma Düzeyi, Tıp Fakültesi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır, 2015, s. 39 (**Tıpta Uzmanlık Tezi**).

²³⁸ Kahveci, a.g.e., s. 86.

²³⁹ Lök ve Bademli, a.g.e., s. 106.

²⁴⁰ Yıldırım, a.g.e., s. 53.

²⁴¹ Tutarel Kışlak ve Çubukça, a.g.e., s. 29.

²⁴² Erbil ve Hazer, a.g.e., s. 110-111.

bulunmuştur²⁴³. Eğitim durumunun evlilik uyumuyla ilişkisinde çelişkili bulgulara rastlanılmıştır. Bu durumun bireylerin kültürel farklılıklarından, kişisel özelliklerinden, aile yapılarından vd. kaynaklanabileceği düşünülmüştür.

Araştırmamızın sonuçlarına göre eşi yükseköğretim mezunu evli kadınlar, cinsel ilişki sıklığından, eşi ilköğretim ve lise mezunu olan evli kadınlardan daha memnundurlar. Araştırmamızın bulgularına göre eşi yükseköğretim mezunu olan evli erkekler, eşleriyle cinsel ilişkiden, eşi ilköğretim mezunu olan evli erkeklerden daha çok kaçınılmaktadırlar. Yapılan bir çalışmada kadınların eşlerinin eğitim düzeylerinin yükselmesinin cinsel fonksiyonları olumlu etkilediği saptanmıştır ve eşi üniversite mezunu olan kadınların, cinsel istek, uyarılma, lubrikasyon ve cinsel doyumları daha yüksek bulunmuştur²⁴⁴. Ünal (2018)'in çalışmasına göre eşi ilköğretim mezunu olan bireylerin, eşi lise ve üniversite mezunu olan kişilere göre cinsel işlev sorunlarının daha fazla olduğu bulunmuştur²⁴⁵ Özerdoğan vd., yaptıkları çalışmada kadınların eşlerinin eğitim düzeyi yükseldikçe cinsel fonksiyon bozukluğu görülme oranlarının azaldığı bulunmuştur²⁴⁶. Kadınların eşlerinin eğitim düzeyinin arttıkça karşılıklı olarak daha rahat bir iletişim kurulabilir ve eğitim düzeyiyle paralel olarak kadının beklentilerine duyarlı olma düzeyi artabilir. Araştırmaya katılan evli erkeklerin büyük çoğunluğu (%66) ilköğretim ve lise mezunudur. Araştırmaya katılan evli erkeklerin eşlerinin %40'ı yükseköğretim mezunudur. Buna göre ilköğretim ve lise mezunu evli erkeklerin yükseköğretim mezunu olan eşleriyle iletişim problemi yaşama ihtimalleri olasıdır, bu nedenle farklı eğitim düzeylerine sahip bireylerin cinselliğe bakış açılarının, cinsel bilgi düzeylerinin farklı olması cinsel yaşamlarında birtakım sorunlar oluşturabilir. Ayrıca eğitim düzeyindeki farklılıklar evliliğin her alanında olabileceği gibi cinsellik alanında da beklentilerin farklı olmasına neden olabilir veya düşük eğitim seviyesine sahip olma, beklentileri karşılayamama endişesi oluşturabilir. Bireylerin eğitim düzeylerinin artması, cinsel ilişkileri hakkında rahatça konuşmalarını, istek ve beklentilerine uygun hareket edebilmelerini sağlayabilir.

Araştırmaya katılan evli kadınların depresyon düzeyleri, eşlerinin eğitim durumlarına bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Eşi ilköğretim mezunu kadınların depresyon düzeyleri, eşi yüksek öğretim mezunu olan kadınlardan daha

---

²⁴³ Özcan Sezer, "Kadınların uyum düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2004, 3 (23), 87-101, s. 96.

²⁴⁴ Mücahide Fatma Yılmaz, Erişkin Evli Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Rolü ile Cinsel Doyumun İlişkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2014, s. 58 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²⁴⁵ Ünal, a.g.e., s. 71.

²⁴⁶ Özerdoğan vd., a.g.e., s. 49.

yüksektir. Literatürde bu bulgumuzu birebir karşılaştırabileceğimiz çalışmalara rastlanmamıştır. Eğitimin öneminden yola çıkacak olursak, çalışmamıza katılan evli kadınların büyük çoğunluğunun yükseköğretim mezunu olmasının araştırma bulgularını etkilediği düşünülmektedir. Ayrıca araştırmamızdaki eşi yükseköğretim mezunu evli kadınların cinsel ilişki sıklığından, eşi ilköğretim ve lise mezunu olan evli kadınlardan daha memnun olmalarının, eşi yüksek öğretim mezunu olan evli kadınların evlilikte uyum düzeylerinin eşi ilköğretim mezunu olan kadınlardan daha yüksek olmasının, depresyon düzeylerini dolaylı olarak etkilediği düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan eşi yüksek öğretim mezunu olan evli kadınların evlilikte uyum düzeyleri, eşi ilköğretim mezunu olan kadınlardan daha yüksektir. Eşin eğitim düzeyine göre, çalışmaya katılan erkeklerin evlilikte uyum düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Yılmaz (2014), evli kadınların eşlerinin eğitim durumlarının yükselmesiyle kadınlardaki gelenekselliğin azaldığını bulgulamıştır ve eğitimin, bireyi daha eşitlikçi bir tutuma doğru değiştirmesini gelenekler ve toplumsal roller konusunda düşünüp sorgulamaya itmesi ile ilişkilendirmiştir²⁴⁷. Araştırmamıza katılan evli kadınların büyük çoğunluğunun yükseköğretim mezunu olduğu bilinmektedir. Buna göre eşlerinin de yüksek öğretim mezunu olması ilişkideki iletişimin daha sağlıklı olmasını sağlayabilir. İlişkideki sorumluluk paylaşımları geleneksel cinsiyet rollerinden ziyade, kişilerin eşitlikçi yaklaşımlarına göre şekillenebilir. Bu da eşler arasındaki uyumu artırıcı bir faktör olabilir.

Araştırmamıza katılan çalışan evli bireylerin, çalışmayan evli bireylere göre cinsel ilişki sıklığından daha memnun oldukları bulunmuştur. Yapılan bir araştırmada çalışan evli kadınların, çalışmayanlara göre toplumsal cinsiyet rolleri tutumu puanlarının daha yüksek çıktığı; kısacası eşitlikçiliğe daha yakın oldukları bulunmuştur. Böylece evli kadınların çalışma durumlarının toplumsal cinsiyet rol puanları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Çalışan kadınların eşitlikçi tutuma sahip olmaları meslek yaşamının sunduğu olanakların ve erkeklerle eşit role sahip olmalarının getirdiği avantajlarla ilgili olabilir²⁴⁸. Kodan (2014)'ın bulgularına göre, cinsiyet rolleri ile evli bireylerin yaşam doyumu puanları arasında eşinin işi olan lehine anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur²⁴⁹. Çalışan kadınların cinsel doyumlarının çalışmayanlara göre daha düşük olduğunu bulan bir çalışma, bunu

---

²⁴⁷ Yılmaz, a.g.e. s. 76.

²⁴⁸ Yılmaz, a.g.e. s. 76.

²⁴⁹ Semanur Kodan Çetinkaya ve Başaran Gençdoğan, "The relationship between marital quality, attitudes towards gender roles and life satisfaction among the married individuals", *Psychology, Society, & Education*, 2014, 6 (2), 94-112, s. 106.

gün içinde çalışma yaşantısındaki sorunların cinsel yaşamını etkilemesiyle ve gün içinde ev ve iş sorumlulukları nedeniyle cinselliğe vakit ayıramamaları ile açıklamıştır²⁵⁰. Yapılan bir çalışmada, çalışmayanların cinsel doyumdaki sıklık ve iletişim problemlerini çalışanlardan daha çok yaşadıkları bulunmuştur²⁵¹. Özerdoğan vd. (2009) tarafından yapılan araştırmada, kendisi ve eşi çalışmayan kadınlarda çalışanlara göre cinsel fonksiyon bozukluğunun önemli oranda daha sık olduğu bulunmuş ve bu sonuç çalışmayan kadın grubunun yaş ortalamasının daha yüksek olması, eğitim düzeyinin daha düşük oluşu gibi faktörlerin etkileriyle açıklanmıştır²⁵². Çalışan kadınların eşitlikçi bakış açısında olmaları ihtimali, eşleriyle görev paylaşımlarını olumlu etkileyebilir; bu da ev işleri, çocuk bakımı, ilişki sorumlulukları gibi faktörlerde eşleriyle iş birliği ve görev paylaşımı yapmalarını sağlayabilir. Bu sayede kadını strese sokan ve zamanını alan faktörler azalabilir, kadınlar cinsel ilişkiye zaman ayırarak cinsel hayatlarını ve cinsel ilişki sıklıklarını düzene koyabilirler.

Araştırma bulgularımıza göre, evli bireylerin depresyon puanları çalışma durumlarına göre anlamlı bir şekilde değişmemektedir. Yapılan bir çalışmada bulgularımıza paralel olarak kadınların çalışma durumlarıyla primer depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır²⁵³. Şahin (2018)'in bulgularına göre 5-10 yıl ile 11 yıl ve üstü süreyle çalışan kadın bireylerin depresyon düzeyleri, 0-5 yıl çalışan kadınların depresyon düzeylerinden yüksek bulunmuştur²⁵⁴. Sağlık çalışanlarıyla yapılan bir araştırmada, mesleki stres unsurları, rol çatışması ve belirsizlik, iş yükündeki keskin artış, işteki yöneticiyle yaşanan sorunlar, işle ilgili içsel ödüllerin eksikliği veya kaybının depresif bozukluklarla ilişkili olduğu bulunmuştur²⁵⁵. Bilgin (1990) tarafından yapılan bir araştırmada ise, çalışmayan kadınların depresyon puanlarının çalışanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur²⁵⁶. Yapılan pek çok çalışmaya göre ruh sağlığının korunmasında ve ruhsal problemlerin meydana gelmesinde toplumsal unsurların belirleyici olduğunu belirtmektedir.

²⁵⁰ Ece Kaplan, Aile Planlaması Yöntemi Olarak Eşleri Koitus Interruptus Uygulayan Kadınların Cinsel Doyumlarının Evlilik Uyumluluğu Üzerine Etkisi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep, 2015, s. 68 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²⁵¹ Ödül Şahin, Kadınlarda Postpartum Depresyon Seviyesinin Doğum Sonrası Cinsel Haz ve Doyuma Olan Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2018, s. 81 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²⁵² Özerdoğan vd., a.g.e., s. 56.

²⁵³ F. Rabia Önen vd., "Kadınlarda Depresyonun yaygınlığı ve risk faktörlerle ilişkisi" *Kriz Dergisi*, 3(1-2) 103-118, s.115.

²⁵⁴ Şahin, a.g.e., s. 76.

²⁵⁵ Ashley Weinberg ve Francis Creed, "Stress and Psychiatric Disorder in Healthcare Professionals and Hospital Staff", *The Lancet*, 2000, 355 (9203), 533-537, s. 536.

²⁵⁶ Mehmet Bilgin, Çalışan ve Çalışmayan Kadınlara İlişkin Bazı Değişkenlerin Depresyon Düzeylerine Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1990, s. 51 (**Yüksek Lisans Tezi**).

Toplumsal unsurlardan biri olan iş yaşamı, özellikle yetişkin yaşamında öz yeterlilik ve öz saygı gibi benliğin düzenlenmesinde rol oynayan etkenler ile kendini gerçekleştirmeye fırsat sağlayan toplumsal yapının arasında köprü vazifesi görür²⁵⁷. Çalışma durumu ve ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarda, istihdam edilmenin ve işin niteliklerinin sağlığın üzerinde güçlü bir etkisi olduğu öne sürülmektedir. Çalışma durumunun oluşturduğu etkiler, sadece yaşamı devam ettirebilmeye yönelik araçların elde edilmesiyle sınırlı değildir, olumsuz koşulların psikososyal yansımalarını da içerir²⁵⁸. Çalışılabilecek durumdayken çalışılmaması, işin kaybedilmesi, çalışma esnasında olumsuz olaylara maruz kalınması gibi durumlar, direkt veya dolaylı olarak uzun süre devam eden stres tepkisinin oluşumunda rol oynayarak ruh sağlığının bozulmasına yol açabilir²⁵⁹. Çalışma yaşamının zorluklarına karşılık çalışmak, kişinin toplumsal statüsünün şekillenmesinde rol oynayarak kişiye bir iş yaptığını ve emeğinin değerlendirildiğini hissettirir. Graetz (1993) tarafından yapılan bir araştırmada, işsiz bireylerin psikolojik refahlarının önemli düzeyde azaldığı, yeniden çalışmaya başladıklarında zihinsel sağlıklarında iyileşmelerin görüldüğü belirlenmiştir²⁶⁰. Taris (2002) tarafından, zihinsel sağlığın iş bulmaya etki eden önemli bir değişken olduğu bulunmuştur²⁶¹. Literatürde yer alan başka bir çalışmada, işsiz bireylerin daha depresif oldukları, yeniden çalışmaları durumunda depresif belirtilerinin azaldığı bulgulanmıştır²⁶². Çalışmayan bireylerin duygudurumlarının incelendiği bir araştırmada, işsizlerin çalışanlara göre daha sıkıntılı oldukları ve yalnızlık hissettikleri belirlenmiştir. Ayrıca, işsiz bireylerin kendilerine ve topluma kızgınlık duydukları ve çalışan bireylere göre depresif belirtilerinin daha yoğun olduğu bulunmuştur²⁶³. Genel bir yorum yapacak olursak, bireylerin depresyon düzeylerinin; çalışma durumlarının ruhsal yaşamlarına etkisi, çalışma şartları, çalışma süreleri, çalışma şekilleri, çalışma memnuniyeti, iş yaşamının ev yaşamına yansımaları gibi faktörlere bağlı olarak kişiden kişiye değişiklik gösterebileceği söyleyebiliriz. Araştırma bulgularımıza göre, depresyon ve

²⁵⁷ Maureen F. Dollard ve Anthony H. Winefield, "Mental health: overemployment, underemployment, unemployment and healthy jobs", *Australian e-Journal for the Advancement of Mental Health*, 2002, 1 (3), 170-195.

²⁵⁸ Johannes Siegrist ve Michael Marmot, "Health inequalities and the psychosocial environment—two scientific challenges", *Social Science & Medicine*, 2004, 58 (8), 1463-1473.

²⁵⁹ Margareta Kristenson vd., "Psychobiological mechanisms of socioeconomic differences in health", *Social Science and Medicine*, 58 (8), 1511-1522.

²⁶⁰ Brian Graetz, "Health consequences of employment and unemployment: longitudinal evidence for young men and women", *Social science & medicine*, 1993, 36 (6), 715-724 s.715.

²⁶¹ Toon W. Taris, "Unemployment and mental health: A longitudinal perspective", *International Journal of Stress Management*, 2002, 9 (1), 43-57, s. 53.

²⁶² Winifred Boolton ve Keith Oatley, "A Longitudinal Study of Social Support and Depression in Unemployed Men", *Psychological Medicine*, 1987, 17 (2), 453-460, s. 453.

²⁶³ Marika Tiggemann ve Anthony H. Winefield, "The effects of unemployment on the mood, self-esteem, locus of control, and depressive affect of school-leavers" *Journal of Occupational Psychology*, 1984, 57 (1), 33-42, s. 37.

çalışma durumu arasında anlamlı bir farklılığın olmaması, katılımcıların çoğunluğunun çalışan bireylerden oluşmasından ve çalışma koşullarındaki farklılıklardan kaynaklanabilir.

Araştırmaya katılan evli bireylerin, evlilikte uyum puanlarının çalışma durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur. Yeter (2017) kadınların iş doyum faktörleri (ücret, işin yapılma şekli, yükselme, işin yapısı vd.) ile evlilik uyumu arasındaki ilişkileri araştırmış ve kadınların iş doyum etmenleri ile evlilik uyumları arasında herhangi bir ilişki olmadığını bulgulamıştır²⁶⁴. Bir başka araştırmaya göre ise, evlilik uyumunu yordayan değişkenlerden birinin çalışma durumu olduğu bulunmuştur. Buna göre, çalışmanın evli bireylerin evlilik uyumlarını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır²⁶⁵. Sezer (2004), çalışan kadınların genel ve sosyal uyum, kendini gerçekleştirme, antisosyal eğilimler ve aile ilişkilerinde, çalışmayan kadınlara kıyasla kendileriyle ve çevreleriyle daha uyumlu olduklarını saptamıştır²⁶⁶. Görüldüğü üzere bulunan farklı sonuçlar, bireylerin çalışma memnuniyetleri, gündelik çalışma saatleri, çalışma şartları gibi faktörlerin evlilik yaşamlarına yansımalarıyla ilgili olabilir ve bu nedenler kişiden kişiye farklılık gösterebilmektedir. Katılımcıların çalışma durumlarına göre grupların dengeli dağılmaması ve örneklem sayısının azlığı bulgularımızı etkilemiş olabilir.

Araştırma bulgularımıza göre, tanışarak evlenen kadınların cinsel doyumlarının, görücü usulü evlenen kadınlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Tanışarak evlenen kadınlar cinsel ilişkideki iletişim, doyum ve dokunma problemlerini görücü usulü evlenen kadınlara göre daha az yaşamaktadırlar ve cinsel ilişkiden daha az kaçınmaktadırlar. Evlenme şekli, erkeklerin cinsel doyumlarında anlamlı bir farka neden olmamaktadır. Yapılan bir çalışmada, eşiyile görücü usulü ile evlenen kadınların cinsel mitlere inanma düzeyi, eşiyile tanışarak evlenen kadınlardan daha yüksek bulunmuştur ve bu durum araştırmadaki görücü usulü ile evlenen kadınların eğitim düzeyinin daha düşük olması, buna bağlı olarak cinsellikle ilgili bilgilerinin de yetersiz olmasıyla ilişkilendirilmiştir²⁶⁷. Uyar'ın araştırmasına göre, kadınların kendi istekleriyle yaptıkları görücü usulü evlilikteki cinsel doyumları, aile zorlaması/kendi istekleri olmadan yaptıkları görücü usulü

²⁶⁴ Nazan Yeter, Kadınların İş Doyumu ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul, 2017, s. 83 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²⁶⁵ Nazire Güçlü Ergin, Evli ve Boşanmış Kişilerin Evlilik Uyumu ve Cinsiyetçilik Açısından Karşılaştırılması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2008, s. 85 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²⁶⁶ Sezer, a.g.e., s. 96.

²⁶⁷ Uyar, a.g.e. s. 40.

evlilikteki cinsel doyuma göre daha yüksektir ve kendi isteğiyle evlenmemenin cinsel işlev bozukluğu üzerinde evlenme şekllinden daha çok etkilidir²⁶⁸. Yapılan bir çalışmaya göre görücü usulüyle evlenmek anlaşılarak evlenmeye göre cinsel fonksiyon bozukluğu için bir risk olduğu bulunmuştur²⁶⁹. CETAD (2007) tarafından yapılan çalışmada, istenmeyen biriyle yapılan evlilikte, kadının partneriyle olan ilişkisinde kendini güvende hissetmemesinin, cinsel isteğinin az olmasına veya hiç olmamasına neden olabileceği belirtilmiştir. Aynı çalışmada, cinsel isteksizliği olan kadınların genellikle cinsel ilişkiyi başlatan taraf olmadıkları; fakat cinsel ilişkiyi kadınlık görevi olarak algılayanların eşlerini mutlu hissettirmek ve evliliklerini devam ettirebilmek için zevk almasalar dahi cinsel ilişki yaşayabildikleri ifade edilmiştir²⁷⁰. Alibaşoğlu (2010)'nun yaptığı çalışmada, istemeyerek görücü usulü evlenen bireylerin evlilik uyumlarıyla birlikte, "fikir birliği, memnuniyet, bağlılık ve duyguların ifade edilmesinde" sorun yaşadıkları, cinsel birleşme sıklıklarının ise daha az olduğu saptanmıştır²⁷¹.

Evlilik şekli, hem bireysel hem de kültürel farklılıklar gösterebilir. Bireyselliğin değer kazandığı toplumlar; genellikle aşk, yakınlık ve evlilikte eşitlik kavramlarını temel alan "anlaşılarak evlenme" biçimini benimser²⁷². Görece olarak geleneksel değerlere bağlı olan ülkemizde, anlaşılarak evlenme biçimine ek olarak, aile ve hatırlı kişilerin evlenecek kişilerin adına onlara eş seçimi yaptıkları görücü usulü ve kan bağına sahip kişiler arasında yapılan akraba evliliği gibi evlilik türleri görülebilmektedir²⁷³. Gelenekçi rollerin egemen olduğu evlilik türlerinde kadınlar, genel olarak ev işleriyle ve çocuklarla ilgilenme gibi rollere sahip ve eşe bağımlı bir profilde yer alırlarken; erkekler, genellikle çalışarak evin geçimini sağlama rolünü üstlenirler²⁷⁴. Buradan hareketle, görücü usulü evlenen erkeklerin, görücü usulü evlenen kadınlara göre, ilişkide daha baskın bir rol üstlendikleri ifade edilebilir. Tanışarak evlenen bireylerin eşlerini kendi istekleriyle belirledikleri, birbirlerini tanımak için birlikte daha fazla zaman geçirdikleri, istek ve beklentilerini birbirlerine daha rahat bir şekilde ifade edebildikleri düşünülmektedir. Ayrıca, görücü usulü evlenen kişilerin zorla/istemeyerek veya hatırla evlenme ihtimalleri, birbirlerini evlilik

²⁶⁸ Uyar, a.g.e. s. 43.

²⁶⁹ Nebahat özerdoğan vd., a.g.e., s. 56.

²⁷⁰ CETAD, a.g.e., 2007, s. 40.

²⁷¹ Alibaşoğlu, a.g.e., s. 72.

²⁷² Nuran Hortaçsu, "The first year of family-and couple-initiated marriages of a Turkish sample: A longitudinal investigation", *International Journal of Psychology*, 1999, 34 (1), 29-41.

²⁷³ Hürol Fışıloğlu, "Consanguineous marriage and marital adjustment in Turkey", *The Family Journal*, 2001, 9 (2), 215-222.

²⁷⁴ Gül Şendil ve Yeşim Korkut, "Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi", *Dergi park*, 2008, 28 (0), 15-34, s. 17.

öncesinde tam olarak tanıyamamalarının, özellikle aile ve tanıdıkların da ilişkiye dahil olması gibi durumlar nedeniyle daha çekingen davranışlar sergileme ihtimallerinin, birbirlerini yeterince tanımalarına engel olduğu düşünülebilir.

Araştırma bulgularımıza göre evlenme şekline bağlı olarak, evli bireylerin depresyon düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olmamaktadır. Yapılan bir çalışma bulgularımıza paralel olarak evlilikte depresyon puanları ile bireylerin evlenme şekli arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır²⁷⁵. Araştırmamızda tanışarak evlenen bireylerin çoğunlukta olması bu sonucu etkilemiş olabilir, evlilik öncesinde eşlerini tanıma ve eş seçiminde tercihlerini kullanabilmeleri açısından bir avantaj olduğu düşünülmektedir. Ayrıca çalışma grubumuzdaki görücü usulü evlenen bireylerin de "isteyerek" evlenmiş olabilecekleri düşünülürse, isteyerek evlenmenin doğurabileceği olumlu sonuçların, ruhsal durumlarına da olumlu yansıtılabileceği düşünülebilir.

Araştırmamıza katılan evli bireylerin, evlilikte uyum düzeyleri evlenme şekline bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Kublat ve Oktan (2015) tarafından yapılan araştırmada görücü usulü evlenen bireyler ile severek evlenen bireylerin evlilik uyumlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur²⁷⁶. Şendil ve Korkut (2008)'a göre, görücü usulüyle evlenen bireylerin, anlaşarak evlenen bireylere göre daha düşük evlilik uyumu gösterdikleri bulunmuştur²⁷⁷. Çalışma grubumuzdaki tanışarak evlenen bireylerin isteyerek evlendikleri varsayılmıştır. Araştırma bulgularımıza göre evlilikte uyum ve evlenme şekli arasında anlamlı bir farklılık bulunmamasının nedeni olarak, görücü usulü evlenen bireylerin de severek ve isteyerek evlenmiş olma ihtimalleri olabilir. Ayrıca görücü usulü evlenen bireylerin de eşleriyle ortak tutum, değer yargıları ve ilgi alanlarına sahip olma ihtimallerinin de sonucu etkilemesi muhtemeldir.

Araştırma bulgularımıza göre, 5 yıl ve daha kısa süredir evli olan kadınların cinsel doyumları, 11 yıl ve daha uzun süredir evli olan kadınlardan daha yüksektir. Ayrıca, 5 yıl ve daha kısa süredir evli olan kadınlar, cinsel ilişkideki sıklık ve dokunma problemlerini 11 yıl ve üzeri süredir evli olan kadınlardan daha az yaşamaktadırlar, 5 yıl ve daha kısa süredir evli olan kadınlar cinsel ilişkiden, 16 yıl ve daha uzun süredir evli olan kadınlardan daha az kaçınılmaktadırlar. Araştırma

---

²⁷⁵ Kahveci, a.g.e., s. 87.

²⁷⁶ Kublay ve Oktan, a.g.e., s. 30.

²⁷⁷ Şendil ve Korkut, a.g.e., s. 32.

sonuçlarımıza göre evli erkeklerin evlilik süresine göre cinsel doyumlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Karabağ (2019)'ın araştırmasında, araştırma bulgularımıza paralel olarak, evli bireylerin 1-5 yıl evli olanların cinsel ilişkideki kaçınma problemlerini daha az yaşadıkları, cinsel ilişki sıklığından daha memnun oldukları ve evli kadınların cinsel doyumlarının 1-5 yılları arasında en yüksek olduğu bulunmuştur²⁷⁸. Yapılan başka bir araştırmaya göre kadınlarda cinsel fonksiyon bozukluğu görülme oranının evlilik süresi arttıkça arttığı bulunmuştur²⁷⁹. Evlilik süresinin artmasının gebelik ve menopoz, yaşın ilerlemesi gibi nedenlere bağlı hormonal, psikolojik ve bedensel değişiklikler, çocuk sayısının artması gibi faktörlerle iç içe olduğu düşünülürse bu durumların cinsel doyumu etkilediği sonucuna varılabilir.

Araştırma bulgularımıza göre evlilik süresi evli bireylerin depresyon düzeylerinde anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır. Yapılan bir araştırmaya göre evlilikte depresyon puanları ile evlilik süresi arasında anlamlı bir ilişki gösterilmemiştir²⁸⁰. Bir başka çalışma bulgularına göre depresyon ölçeği evlilik süresine göre farklılaşmamaktadır²⁸¹. Bireylerin kişisel özellikleri, evlilik yaşamlarındaki iletişim becerileri, görev paylaşımları, çocuk sayıları, evlenme biçimleri gibi pek çok etkenin, evli bireylerin evlilik sürelerine bağlı olarak depresyon düzeylerini arttırmadığı söylenebilir.

Araştırmamızın bulgularımıza göre 5 yıl ve daha kısa süredir evli olan kadınların evlilikte uyum düzeyleri, 11 yıl ve daha uzun süredir evli olan kadınlardan daha yüksektir, erkeklerin ise evlilik süresine göre evlilikte uyum düzeylerinde farklılaşma bulunmamıştır. Yapılan bir araştırmaya göre evlilik süresi arttıkça evlilik uyumunda düşüş yaşandığı bulunmuştur²⁸². Şendil ve Korkut (2012)'a göre evlilik süresi arttıkça eşlerin birbirlerine sevgi göstermelerinin azaldığı bulgulanmıştır²⁸³. Yıldırım (2018)'in araştırmasında, evlilik süresi 0-5 yıl olanların evlilik uyumları, daha uzun süre evli olanlara göre daha fazladır²⁸⁴. Yalçın (2014), çalışmasında evlilik süresi arttıkça kadınların evliliklerini "iyi" olarak değerlendirmelerinin azaldığını ve sorunlar karşısındaki tutumlarda "konuşarak tartışma" nın azalarak "şiddetin ve

---

²⁷⁸ Karabağ, a.g.e., S. 53

²⁷⁹ Özerdoğan vd., a.g.e., s. 56.

²⁸⁰ Kahveci, a.g.e., s.54.

²⁸¹ Irmak, a.g.e., s. 91.

²⁸² Kublay ve Oktan, a.g.e., s. 30.

²⁸³ Şendil ve Korkut, a.g.e., s. 31.

²⁸⁴ Yıldırım, a.g.e., s. 61.

kavganın” arttığını bulgulamıştır²⁸⁵. Bu bulguların ışığında evlilik süresinin artmasının özellikle kadınlar açısından evliliğin ilk yıllarındaki eşlerine yönelik ilginin, çocuk doğurma ve bakımı, ev ve iş stresi gibi faktörlerle azalması muhtemeldir. Evliliğin ilk yılları eşler için uyum sürecidir, bu sürecin sağlıklı geçirilmesinin doğru iletişim, karşılıklı çaba ve uzlaşma gibi faktörlere bağlı olarak evlilik süresiyle beraber evlilik uyumunu da arttırabileceği düşünülmektedir. Ayrıca evlilik süresinin artması dolaylı olarak yaş ile de bağlantılıdır evlilik uyumu ve yaş ilişkisi, evlilik süresi ve evlilik uyumuyla ilişkili olarak da düşünülebilir.

Araştırma bulgularımıza göre çocuksuz evli kadınların cinsel doyumları, iki veya daha fazla çocuğu olan evli kadınlardan daha yüksektir. İki veya daha fazla çocuğu olan evli kadınlar, cinsel ilişkiden, çocuksuz evli kadınlara göre daha çok kaçınmaktadırlar. Çocuk sayısı, evli erkeklerin cinsel doyum düzeylerinde anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır. Yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre; çocuk sahibi olanların cinsel doyumunu, çocuk sahibi olmayanların cinsel doyumundan anlamlı olarak daha düşüktür²⁸⁶ Avcı (2015)'nin bulgularına göre çocuk sahibi olmayan kadınların cinsel doyumları iki veya daha fazla çocuğu olan kadınlardan daha yüksektir²⁸⁷. Şahin'in araştırmasında, iki çocuğu olanların cinsel ilişkide iletişim, dokunma, sıklık, kaçınma, vajinismus ve anorgazmi problemlerinin 1 çocuğu olanlara göre daha çok olduğu, ayrıca 2 çocuğu olanların 1 çocuğu olanlara göre cinsel doyumlarının daha az olduğu bulgulanmıştır²⁸⁸. Çocuk sayısının artmasıyla kadının sorumlulukları ekstra artar, bu nedenle stres faktörlerinin artması, enerji kaybı ve zamanının kısıtlanması muhtemeldir, iş, ev işleri çocuk bakımı, annelik statüsü vb. cinselliğin 2. plana alınmasına neden olabilir. Çocuğun psikolojik ve gelişimsel açıdan anne-babadan ayrı uyuyabileceği yaşta, anne-babanın yanında uyuması da cinsel ilişki sıklığının azalmasına ve cinsel sorunların yaşanmasına neden olabilir. Tüm bu bilgiler ışığında çocuk sayısının artmasının kadının cinsel yaşamını olumsuz etkilemesi muhtemeldir.

Araştırmaya katılan iki veya daha fazla çocuğu olan evli kadınların depresyon puanları, çocuksuz ve tek çocuğu olan evli kadınlardan daha yüksektir. Evli erkeklerin depresyon düzeyleri ise, çocuk sayısına bağlı olarak farklılaşmamaktadır. Psikososyal stres unsurlarına yönelik araştırmalarda, evliliğin ve anne olmanın

---

²⁸⁵ Yalçın, a.g.e., s. 258.

²⁸⁶ Başsayın, a.g.e., s. 36

²⁸⁷ Corç Avcı, Cinsel İşlev Bozukluğu Olan ve Olmayan Kadınların Benlik Saygıları ve Cinsel Doyumları Arasındaki İlişki, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2015, s. 84 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

²⁸⁸ Şahin, a.g.e., s. 80-81.

kadınlardaki depresyon riskini arttıran unsurlardan olduğu bulunmuştur²⁸⁹. Yapılan bir araştırmaya göre çocuk sayısı yükseldikçe depresyon düzeyi artmaktadır²⁹⁰. Kahveci (2016)'ye göre ise depresyon ve çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ve bu durum örnekleme oluşturanların ortalama 2 çocuğunun olmasıyla ilişkilendirilmiştir²⁹¹. Aşkın ve arkadaşlarının (1999) yaptıkları çalışmada, majör depresyon tanılı 133 hastanın %63.5'inin, en az üç çocuklarının olduğu bulgulanmıştır. Kadınlarda meydana gelen depresif semptomların, küçük çocuğu olan kadınlarda risk oluşturduğu ve evde yaşayan çocuk sayısının artmasıyla arttığı saptanmıştır. Genç annelerde ve daha çok çocuğa sahip olanlarda depresyon daha fazla görülebilmektedir²⁹². Çocuk sayısının artması çocuğa bakım koşulları ve kadının sorumluluklarının ve bu nedenle yorgunluğunun ve stresinin artması, kadın açısından depresyona yönelik risk faktörü olarak görülebilir. Erkeklerin depresyon düzeylerinin çocuk sayısına göre değişmemesi ise, toplumdaki geleneksel rollerin sürdürülerek çocuk bakımında erkeklerin, kadınlar kadar görev ve sorumluluk almamalarıyla ilişkili olabilir.

Araştırmaya katılan evli kadınların, evlilikte uyum düzeyleri çocuk sayısına bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir; çocuksuz kadınların evlilikte uyum düzeyleri, 2 ve daha fazla çocuğu olan kadınlardan daha yüksektir. Araştırmaya katılan evli erkeklerin çocuk sayısına bağlı olarak evlilikte uyum düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Akçadağ (2018)'a göre, çocuksuz bireylerin evlilikteki uyumları, çocuğu olanlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur²⁹³. Yapılan bir çalışmada kadınların çocuk sayılarına göre evlilik uyumları arasında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır²⁹⁴. Şendil ve Korkut'un çalışmalarında katılımcıların evlilik çatışması ve evlilik uyumu puanları ile çocuk sayısı arasındaki ilişkiler incelenmiş ve çocuk sayısı arttıkça eşler arasındaki çift uyumunda ve tatmininde, çift birlikteliğinde ve duygu ifadesinde azalma olduğu bulunmuştur²⁹⁵. Özcan (2004)'ın araştırma bulgularına göre çocuk sayısı arttıkça kadınların sosyal uyum ve kendini gerçekleştirmede zorluk yaşadıkları ve uyum sağlamakta zorluk yaşadıklarına ulaşılmıştır²⁹⁶. Kadınların çocuk sayılarının artmasıyla kendilerine ve evliliklerine

²⁸⁹E. S. Paykel, "Depression in Women", *The British Journal of Psychiatry*, 1991, 158 (10), 22-29.

²⁹⁰ Irmak, a.g.e., s. 100.

²⁹¹ Kahveci, a.g.e., s. 88-89.

²⁹² Rüstem Aşkın, *Depresyon El Kitabı*, Roche, Konya, 1999, s. 9-25, 158-159. Kaynakçaya ekle.

²⁹³ Pınar Akçadağ, *Evli Bireylerde Evlilik Uyumu ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2018, s. 47 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

²⁹⁴ Yalçın, a.g.e., s. 254.

²⁹⁵ Şendil ve Korkut, a.g.e., s. 27.

²⁹⁶ Sezer, a.g.e., s. 96.

ayırdıkları zaman ve enerjinin azaldığı ve bu durumun yaşam kalitelerinde azalmaya ve eşleriyle uyumlarında sorunlara neden olabileceği düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamızın sonuçları genel olarak incelendiğinde; evli bireylerin cinsel doyumları ile depresyon düzeyleri ve evlilik uyumları arasında karşılıklı ilişkilerin bulunduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde toplumumuzdaki cinsellikle ilgili yapılan araştırmaların kısıtlı olduğu, özellikle son zamanlarda artmaya başladığı görülmüştür. Bu durum, cinselliğin toplumumuzda hala tam olarak konuşulmayan ve tabu olmaya devam eden bir konu olduğunu; fakat bu alanın aydınlatılmaya ihtiyaç duyduğunun fark edilmeye başlandığını da göstermektedir. Geçmişte, yanlış bilgilendirme ve konuşulmama gibi nedenlerle “doğal” olarak karşılanan pek çok konunun aydınlatılmaya başlanmasıyla, aslında “sorun” teşkil ettiği görülmeye başlanmıştır; bu da cinsellik konusunda uzmanlardan destek almaya duyulan ihtiyacı arttırmıştır. Küçük yaşlardan itibaren bireylere aile, okul, uzman, medya vb. aracılığıyla yaşlarına uygun olarak cinsel eğitimlerin verilmesiyle, cinselliği konu alan araştırmaların artmasıyla birlikte, toplumun cinselliğe yönelik olumsuz algı, tutum ve davranışlarının azalacağı, doğru bilgilendirme düzeyinin artacağı düşünülmektedir. Özellikle evlilik ve çift ilişkilerindeki rolü çok büyük olan cinselliğin, çeşitli değişkenlerle olan ilişkisinin, daha geniş bir örnekleme ve farklı yerleşim yerlerinde yinelenmesi, kültürel farklılıkları da ortaya koyarak çalışmanın topluma genellenebilmesini kolaylaştırabilir. Ayrıca evlilik ilişkisinin cinsel vd. pek çok yönden yıllar içindeki değişiminin incelendiği boylamsal çalışmalara da ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Literatür incelendiğinde cinselliği etkileyen psikososyal unsurları ele alan çalışmaların oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir. İlk cinsel ilişki, travma, taciz, çeşitli yaşam olayları, eşle olan iletişim, kültürel etmenler vb. cinsellikle birlikte ele alındığı kapsamlı araştırmalara ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Cinsel işlev bozuklukları için tıbbi ve psikolojik tedaviler, danışanın, eşin ve çiftin karmaşık biyopsikososyal etkilerini ele almalıdır. Biyopsikososyal model, cinsel işlev bozukluğunu anlamak ve tedavi etmek için entegre bir yaklaşım sağlar.

Araştırmamızda, cinsel doyumda yaşanan problemlerin evlilik uyumunu olumsuz etkileyebildiği veya evlilik uyumunda yaşanan sorunların cinsel doyuma olumsuz etki edebildiği bulunmuştur. Evli kadınların, GRCDÖ'deki sıklık boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,346$; $p=0,014$; 'orta'), doyum boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,414$; $p=0,003$; 'orta'), kaçınma boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,563$; $p<.001$; 'güçlü'), dokunma boyutu

puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,452$; $p=0,001$; 'orta') ve orgazm bozukluğu boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,342$; $p=0,015$; 'orta') arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Kadınların genel cinsel doyum düzeyleri ile evlilikte uyum düzeyleri arasında da negatif yönlü, anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0,517$; $p<.001$; 'güçlü'). Araştırmamıza katılan evli erkeklerin, GRCDÖ'deki sıklık boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,442$; $p=0,001$; 'orta'), iletişim boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,374$; $p=0,007$; 'orta'), doyum boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,432$; $p=0,002$; 'orta'), kaçınma boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,333$; $p=0,018$; 'orta') ve dokunma boyutu puanları ile evlilikte uyum düzeyleri ($r=-0,309$; $p=0,029$; 'orta') arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Erkeklerin genel cinsel doyum düzeyleri ile evlilikte uyum düzeyleri arasında da negatif yönlü, anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0,467$; $p=0,001$; 'orta'). Buna göre, yapılacak araştırmalarda cinsel doyum ve evlilik uyumu değişkenlerinin çift yönlü ilişkisinin göz ardı edilmemesinin gerekliliği anlaşılmaktadır. Evlilik problemleri nedeniyle uzmana başvuran çiftlerin cinsel yaşamları ve cinsel doyumları, cinsel problemleriyle uzmana başvuran çiftlerin evlilik yaşamlarındaki uyumları göz önüne alınmalıdır.

Araştırmamızda evli bireylerin cinsel doyum ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Evli kadınların, GRCDÖ'deki sıklık boyutu puanları ile depresyon düzeyleri ($r=0,382$; $p=0,006$; 'orta'), kaçınma boyutu puanları ile depresyon düzeyleri ($r=0,452$; $p=0,001$; 'orta'), dokunma boyutu puanları ile depresyon düzeyleri ($r=0,291$; $p=0,040$; 'zayıf'), vajinusmus boyutu puanları ile depresyon düzeyleri ($r=0,322$; $p=0,023$; 'orta') ve orgazm bozukluğu boyutu puanları ile depresyon düzeyleri ($r=0,327$; $p=0,020$; 'orta') arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Kadınların genel cinsel doyum düzeyleri ile depresyon düzeyleri arasında da pozitif yönlü, anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,468$; $p=0,001$; 'orta'). Araştırmamıza katılan evli erkeklerin, GRCDÖ'deki sadece iletişim boyutu puanları ile depresyon düzeyleri ($r=0,334$; $p=0,018$; 'orta') arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Başka bir deyişle, erkeklerin iletişim boyutu puanları yükseldikçe (iletişimde sorun artıkça), depresyon düzeylerinde de artış olmaktadır. Buna göre, evlilikte yaşanan cinsel doyum sorunlarının evli bireylerin depresyon düzeylerine etki edebileceği ya da evli bireylerin depresyon düzeylerinin yükselmesinin cinsel doyumlarını olumsuz etkileyebileceği göz ardı edilmemelidir. Literatürde, evli bireylerin cinsel doyumlarının ve depresyon düzeylerinin birbirleriyle ilişkilerini inceleyen çalışmaların çok kısıtlı olduğu ve bu ilişkilerin dolaylı olarak incelendiği görülmüştür. Bu iki temel değişkenin birbirleriyle ve farklı değişkenlerle

ilişkilerinin incelendiği araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Uzmanların, evlilik yaşantısındaki bu iki temel değişkenin birbirleriyle ve diğer değişkenlerle ilişkisini göz önüne alarak tedavi planı oluşturmaları önerilir.

Araştırmamızda eğitim düzeyinin yükselmesiyle cinsel doyumun arttığı ve cinsel sorunların azaldığı yönünde sonuçlar elde edilmiştir. Bu bilgiler ışığında eğitimin önemi bir kez daha ortaya koyulmaktadır. Bireylere küçük yaşlardan itibaren aile, okul, toplumsal kuruluşlar, medya vb. tarafından yaşlarına uygun şekilde uzmanlar tarafından cinsel eğitimlerin verilmesinin, bireylerin cinsel bilgi seviyesini arttırarak cinselliğe yönelik bilgileri, yanlış kaynaklardan hatalı şekilde edinmelerine engel olacağı ve bunun da bireylerin ve dolayısıyla toplumun, cinsellik hakkındaki olumsuz tutum ve davranışları ile cinsel yönden abartılı inanışlarını azaltacağı düşünülmektedir.

Araştırmamızın sonuçlarına göre, evli kadınların depresyon düzeylerinin eşin eğitim durumu ve çocuk sayısı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Evli kadınların eşlerinin eğitim seviyeleri arttıkça depresyon düzeyleri azalmaktadır. Evli kadınların çocuk sayılarının artmasıyla depresyon düzeylerinin arttığı bulunmuştur. Bu bulgular, eğitimin önemini tekrar ortaya koymuş ve toplumsal/geleneksel cinsiyet rollerini akla getirmiştir. Kadınların iş yaşamına katılmalarıyla artan sorumlulukları, kadın ve erkeğin evlilik yaşamlarında ortaklaşa hareket ederek görev ve sorumluluk paylaşımı yapmaları, ev işleri, çocuk bakımı vd. özellikle kadınlar açısından risk sayılabilecek stresörlerde eşlerin kadınlara destek olmaları, kadınların depresyon düzeylerini azaltabilir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Amerikan Psikiyatri Birliği, **Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı**, Beşinci Baskı, (DSM-5), Çev. KÖROĞLU Ertuğrul, Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 2014.

ARONSON Elliot, WILSON Timothy, AKERT Robin, **Sosyal Psikoloji**, Çev. GÜNDÜZ Okhan, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2012.

BÜYÜKÖZTÜRK Şener, ÇAKMAK KILIÇ Ebru, AKGÜN Özcan E., KARADENİZ Şirin, DEMİREL Funda, **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, 2018,

ERSANLI Kurtman ve KALKAN Melek, **Evlilik İlişkilerini Geliştirme (Kuram ve Uygulama)**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2008.

GEÇTAN Engin, **Psikanaliz ve Sonrası**, Metis Yayınları, İstanbul, 2002.

HORTAÇSU Nuran, **İnsan İlişkileri**, İmge Kitabevi, Ankara, 1991.

KAĞITÇIBAŞI Çiğdem, **Günümüzde İnsan ve İnsanlar (Sosyal Psikolojiye Giriş)**, Evrim Yayınevi, İstanbul, 2013.

KALAYCI Şeref, **Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**, Asil Yayınları, Ankara, 2006.

KAPLAN Helen Singer, **Resimli Cinsel Terapi El Kitabı**, Çev. Şar Filiz ve GÜL Hekimoğlu Asiye, Ck Yayınevi, Ankara, 2017.

KARAGÖZ Yalçın, **SPSS 23 ve AMOS 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler**, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2016.

KARASAR Niyazi, **Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler ve Teknikler**, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2017.

KEÇE Cem, **Boşalma, Orgazm ve Cinsel Doyum**, Pusula Yayınevi, Ankara, 2018.

ÖZDAMAR Kazım, **Paket Programlar ile İstatistiksel veri Analizi (Çok Değişkenli Analizler)**, Kaan Yayınları, Eskişehir, 2002.

ÖZGÜVEN İbrahim E., **Evlilik ve Aile Terapisi**, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2017.

PALLANT Julie, **SPSS Survival Manual**, Allen & Unwin Yayınları, Australia, 2005.

PUNCH Keith F., **Introduction to Social Research: Quantitative and Qualitative Approaches**, Sage, London, 1998.

TERZİ IŞIK Şerife, AYDOĞAN Didem, ÇARDAK Mehmet, KANDEMİR Mehmet, TAYLI Aslı, ÖZPOLAT Ahmet Ragıp, İŞGÖR İsa Yücel, GENÇTANIRIM Dilek, UÇAR Ertuğrul, İLHAN Tahsin, ALİYEV Ramin, TAGAY Özlem, ÇUHADAROĞLU Alper, PALANCI Mehmet, **Eğitim Psikolojisi**, Pegem Akademi, Ankara, 2013.

TORUN Fuat, **Depresyon: Bilişsel Davranışçı Terapi Işığında Kendine Yardım Kılavuzu**, Psikonet Yayınları, İstanbul, 2018.

TÜRKÇAPAR Hakan, **Depresyon (Klinik Uygulamada Bilişsel Davranışçı Terapi)**, Epsilon Yayınevi, İstanbul, 2018.

MAKALELER

ABRAHAMSON Lyn Y. ve SELİGMAN Martin E. P. "Learned Helplessness in Humans: Critique and Reformulation", **Journal of Abnormal Psychology**, 1978, 87 (1), 49-74.

ANASTASIADIS Aristotelis G., DAVIS Anne R., GHAFAR Mohamed A., BURCHARDT Martin, SHABSHIG Ridwan, "The Epidemiology and Definition of Female Sexual Disorders", **World Journal of Urology**, 2002, 20(2), 74-78

BABIN Elizabeth A., "An Examination of Predictors of Nonverbal and Verbal Communication of Pleasure During Sex and Sexual Satisfaction", **Journal of Social and Personal Relationships**, 2013, 30 (3), 270-292.

BARRIENTOS Jaime E. ve PAEZ Dario, "Psychosocial Variables of Sexual Satisfaction in Chile", **Journal of Sex & Marital Therapy**, 2006, 32, 351-368.

BARTHOLOMEW Kim ve HOROWITZ Leonard M., "Attachment Styles Among Young Adults: A Test Of A Four-Category Model", **Journal Of Personality and Social Psychology**, 1991, 61 (2), 226-244.

BASSON Rosemary, BERMAN Jennifer, BURNETT Arthur, DEROGATIS Leonard, FERGUSON David, FOURCROY Jean, GOLDSTEIN Irwin, GRAZIOTTIN Alessandra, HEIMAN Julia, LAAN Ellen, LEIBLUM Sandra, PADMA-NATHAN Harin, ROSEN Raymond, SEGRAVES Kathleen, SEGRAVES R. Taylor, SHABSIGH Ridwan, SIPSKI Marcalee, WAGNER Gorm, WHIPPLE Beverly, "Report of The International Consensus Development Conference on Female Sexual Dysfunction: Definitions and Classifications", **The Journal of Urology**, 2000, 163 (3), 888-893.

BECK Aaron T., WARD C. H., MENDELSON M., MOCK J., ERBAUGH J., "An inventory for measuring depression", **Archives of general psychiatry**, 1961, 4 (6), 561-571.

BERLO Willy Van ve ENSINK Bernardine, "Problems with Sexuality After Sexual Assault", **Annual Review of Sex Research**, 2000, 11 (1), 235-257.

BERMAN J. R., "Physiology of Female Sexual Function and Dysfunction", **International Journal of Impotence Research**, 2005, 17 (1), 44-51.

BOOLTON Winifred ve OATLEY Keith, "A Longitudinal Study of Social Support and Depression in Unemployed Men", **Psychological Medicine**, 1987, 17 (2), 453-460, s. 453.

BREZSNYAK Michael ve WHISMAN Mark A., "Sexual desire and relationship functioning: The effects of marital satisfaction and power", **Journal of Sex & Marital Therapy**, 2004, 30 (3), 199-217.

BROWNE Angela, "Violence Against Women by Male Partners, Prevalence, Outcomes and Policy Implications," **American Psychologist**, 1993, 48 (10), 1077-1087.

ÇETİNKAYA KODAN Semanur ve GENÇDOĞAN Başaran, "The relationship between marital quality, attitudes towards gender roles and life satisfaction among the married individuals", **Psychology, Society, & Education**, 2014, 6 (2), 94-112.

ÇİFTÇİ Halil, PELİT Eyüp Sabri, KATI Bülent, "Kadın Cinselliğinde Kültürel Farklılıkların Rolü", **Androloji Bülteni**, 2018, 20, 95-98.

ÇOBAN Ayden, NEHİR Sevgi, DEMİRCİ Hülya, ÖZBAŞARAN Ferda, İNCEBOZ Ümit, "Klimakterik Dönemdeki Evli Kadınların Eş Uyumluları ve Menopoza İlişkin Tutumların Menopozal Yakınmalar Üzerine Etkisi", **Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi**, 2008, 22 (6), 343-349.

DİNÇER Yeliz Dinçer ve OSKAY Ümran, "Menopoz Döneminde Kadınların Cinsellik ile İlgili Sorunlarının İncelenmesi: Kalitatif Bir Çalışma", **Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi**, 2018, 4 (2), 16-28.

DRENTH J. J., "Vajinismus and the Desire for a Child", **Journal of Psychosomatic Obstetrics and Gynecology**, 1988, 9 (2), 125-137.

DOĞAN Murat, "Depresyonda Bilişsel Terapi Yaklaşımı: Temel Boyutlar ve Açıklamalar", **Sosyal Bilimler Dergisi**, 2000-2001, 1 (1).

DOĞAN Sultan, "Cinsel İşlev Bozuklukları, Depresyon ve Antidepresanlar", **Journal of Mood Disorders**, 2011, 1 (2), 81-86.

DOLLARD Maureen F. ve WINEFIELD Anthony H., "Mental health: overemployment, underemployment, unemployment and healthy jobs", **Australian e-Journal for the Advancement of Mental Health**, 2002, 1 (3), 170-195.

DÖVÜŞKAYA Levent, AK Mehmet, SÜTÇİGİL Levent, GÜLSÜN Murat, LAPSEKİLİ Nergis Lapsekili, ÖZGEN Fuat, "Depresif Bozukluk Komorbiditesi Olan

ve Olmayan Erkek Yaygın Anksiyete Bozukluğu Olgularında Cinsel İşlevin Değerlendirilmesi”, **Gülhane Tıp Dergisi**, 2011, 53 (1), 34-37.

EKŞİ Halil, GÜNEŞ Ferit, YAMAN Neslihan, “Öğretmenlerin Evlilik Uyumlarının Psikolojik İyi Oluşları ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından İncelenmesi”, **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 2018, 8 (50), 203-233.

ERBAŞ Nuriye ve DEMİREL Gülbahtiyar “Klimakterik Dönemdeki kadınların Menopoza İlişkin Yakınmalarının ve Menopozal Tutumlarının Cinsel Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi”, **ACU Sağlık Bilimleri Dergisi**, 2017, (4), 220-225.

ERBEK Evrim, BEŞTEPE Emrem, AKAR Hülya, ERADAMLAR Nezhir, ALPKAN R. Latif, “Evlilik Uyumu”, **Düşünen Adam**, 2005, 18(1), 39-47.

ERBİL Didem D. ve HAZER Oya, “Çalışan Bireylerin Evlilik Uyumlarının İncelenmesi”, **International Journal of Eurasian Education and Culture**, 2018, (5), 99-116.

ERİŞTİREN Pelin, İNCESU Cem, YETKİN Nesrin, ALPAY Nihat, “Cinsel ve Evlilik Terapilerine Başvuran Kadınlarda Psikiyatrik Komorbidite ve Evlilik İlişkisi”, **Düşünen Adam**, 2001, 14 (3), 132-141.

ESENCAN Tuğba Yılmaz ve BEJİ Nezihe Kızılkaya, “Günümüze Değın Cinsellik Konusunda Yapılan Çalışmaların İrdelenmesi”, **Kadın Cinsel Sağlığı**, 2015, 17 (63), 301-310.

FERGUSON James M., "The Effects of Antidepressants on Sexual Functioning in Depressed Patients: a Review" **The Journal of Clinical Psychiatry**, 2001, 62, 22-34.

FIŞILOĞLU Hürol, “Consanguineous marriage and marital adjustment in Turkey”, **The Family Journal**, 2001, 9 (2), 215-222.

FRANK Ellen, ANDERSON Carol, RUBINSTEIN Debra, “Frequency of Sexual Dysfunction in “Normal” Couples”, **New England Journal of Medicine**, 1978, 299 (3), 111-115.

GOLDSTEIN Irwin, "The Mutually Reinforcing Triad of Depressive Symptoms, Cardiovascular Disease, and Erectile Dysfunction", **The American Journal of Cardiology**, 2000, 86 (2), 41-45.

GOODMAN Lisa A., KOSS, Mary P., RUSSO Nancy Felipe, “Violence against women: Physical and mental health effects. Part I: Research findings”, **Applied and Preventive Psychology**, 1993, 2 (2), 79-89.

GÖKÇE Birsen, “Evlilik Kurumuna Sosyolojik Bir Yaklaşım”, **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 1978, 1, 7-21.

GÖLGE Zeynep B., "Cinsel Travma Sonrası Oluşan Ruhsal Sorunlar", **Nöropsikiyatri Arşivi**, 2005, 42 (1-2-3-4), 19-28.

GRAETZ Brian, "Health consequences of employment and unemployment: longitudinal evidence for young men and women", **Social science & medicine**, 1993, 36 (6), 715-724.

GROVER Sandeep, SHAH Ruchita, DUTT Alakananda, AVASTHI Ajit, "Prevalence and pattern of sexual dysfunction in married females receiving antidepressants: An exploratory study", **Journal of Pharmacology and Pharmacotherapeutics**, 2012, 3 (3), 259-265.

HARTMANN Uwe, "Depression and Sexual Dysfunction", **Journal of Men's Health and Gender**, 2007, 4 (1), 18-2.

HARTMAN Uwe, HEISER Kristina, RÜFFER-HESSE Claudia, KLOTH Gabriele, "Female sexual desire disorders: subtypes, classification, personality factors and new direction for treatment", **World Journal of Urology**, 2002, 20 (2), 79-88.

HAWTON Keith ve CATALAN Jose, "Prognostic Factors in Sex Therapy", **Behaviour Research and Therapy**, 1986, 24 (4), 377-385.

HESS Jon A. Ve COFFELT Tina A., "Verbal communication about sex in marriage: Patterns of language use and its connection with relational outcomes", **Journal of sex research**, 2012, 49 (6), 603-612.

HİSLİ Nesrin, "Beck Depresyon Ölçeği'nin bir Türk örnekleminde geçerlilik ve güvenilirliği", **Psikoloji Dergisi**, 1988, 6, 118-122.

HORTAÇSU Nuran, "The first year of family-and couple-initiated marriages of a Turkish sample: A longitudinal investigation", **International Journal of Psychology**, 1999, 34 (1), 29-41.

HOVARDAOĞLU Selim ve AZİZOĞLU BİNİCİ Semra, "Evlilik İçin Karşılaştırma Düzeyi Ölçeğinin (EKDÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", **Türk Psikoloji Dergisi**, 1996,11 (38), 66-76.

HÖNEK-AKARSU Rukiye ve KIZILKAYA BEJİ Nezihe, "Kadın Cinsel Fonksiyon Bozuklukları Sınıflandırılmasında DSM-V Kapsamında Yapılan Değişiklikler", **Androloji Bülteni**, 2016, 18 (65), 134-137.

HUSTON Ted L. ve VANGALESTI Anita L., "Socioemotional Behavior and Satisfaction in Marital Relationships: A Longitudinal Study", **Journal of Personality and Social Psychology**, 1991, 61 (5), 721-733. s.721.

İNCESU Cem, "Cinsel işlevler ve Cinsel İşlev Bozuklukları", **Klinik Psikiyatri**, 2004; 7 (3), 3-13.

KAPLAN Helen Singer, "Hypoactive Sexual Desire", **Journal of sex & marital therapy**, 1977, 3 (1), 3-9.

KARAGÜZEL ÖZKORUMAK Evrim, ARSLAN CİVİL Filiz, TİRYAKİ Ahmet, OSMANAĞAOĞLU Mehmet Armağan, KAYGUSUZ ŞİMŞEK Elif, "Yaşam boyu vajinismus olan kadın hastalarda sosyodemografik özellikler, depresyon ve anksiyete", **Anatolian Journal of Psychiatry**, 2016, 17 (6), 489-495.

KAYA Burhanettin, "Depresyon: Sosyo-ekonomik ve Kültürel Pencereden Bakış", **Klinik Psikiyatri**, 2007, 10(6), 11-20.

KELLY Mary P., STRASSBERG Donald S., TURNER Charles M., "Behavioral Assessment of Couples' Communication in Female Orgasmic Disorder", **Journal of Sex & Marital Therapy**, 2006, 32 (2), 81–95.

KENDURKAR Arvind ve KAUR Brinder, "Major Depressive Disorder, Obsessive- Compulsive Disorder, and Generalized Anxiety Disorder: Do the Sexual Dysfunctions Differ?" **Prim Care Companion J Clin Psychiatry**, 2008, 10 (4), 299-305.

KENNEDY Sidney H., DICKENS Susan E., EISFELD Beata S., BAGBY R. Michael, "Sexual dysfunction before antidepressant therapy in major depression", **Journal of Affective Disorders**, 1999, 56 (2-3), 201–208, s. 206.

KESSLER Ronald C., BERLUNG Patricia, DEMLER Olga, JIN Robert, KORETZ Doreen, MERIKANGAS Kathleen R., RUSH A. John, WALTERS Ellen E., WANG Philip S., "The Epidemiology of Major Depressive Disorder: Results From the National Comorbidity Survey Replication (NCS-R)", **JAMA**, 2003, 289 (23), 3095-3105.

KINGSBERG Sherly A. Ve JANATA Jeffrey W., "Female Sexual Disorder: Assessment, Diagnosis and Treatment", **Urologic Clinics North America**, 2007, 34 (4), 497–506.

KIŞLAK TUTAREL Şennur ve GÖZTEPE Işıl, "Duygu Dışavurumu, Empati, Depresyon ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler", **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2012, 3 (2), 27-46.

KIŞLAK TUTAREL Şennur, "Evlilikte Uyum Ölçeğinin (EUÖ) Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması", **3P Dergisi**, 1999, 7 (1), 50-57.

KRISTENSON Margareta, ERIKSEN H. R., SLUITER J. K., STARKE D., URSIN H., "Psychobiological mechanisms of socioeconomic differences in health", **Social Science and Medicine**, 58 (8), 1511-1522.

KUBLAY Deniz ve OKTAN Vesile, "Evlilik Uyumu: Değer Tercihleri ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi", **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 2015, 5 (44), 25-35.

KÜEY Levent, ÜSTÜN Bedirhan, GÜLEÇ Cengiz, "Türkiye'de Ruhsal Bozukluklar Epidemiyolojisi Araştırmaları Uzerine Bir Gözden Geçirme Çalışması", **Toplum ve Hekim**, 1987, 44,16-30.

KÜTMEÇ Cemile, "Kadınlarda Cinsel Fonksiyon Bozukluğu ve Hemsirelik Bakımı", **Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi**, 2009, 4 (12), 111-135.

LARSON Reed W., "Globalization, Societal Change, and New Technologies: What They Mean for the Future of Adolescence", **Journal of Research on Adolescence**, 2002, 12 (1), 1-30.

LAWRANCE Kelli-An ve BYERS E. Sandra, "Sexual satisfaction in long-term heterosexual relationships: The interpersonal exchange model of sexual satisfaction", **Personal Relationships**, 1995, 2 (4), 267-285.

LÖK Neslihan ve BADEMLİ Kerime "Yetişkin Bireylerde Fiziksel Aktivite ve Depresyon Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi", **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2017, 14 (40), 101-110.

MCCABE Marita, ALTHOF Stanley E., ASSALIAN Pierre, CHEVRET-MEASSON Marie, LEIBLUM Sandra R., SIMONELLI Chiara, WYLIE Kevan, "Psychological and Interpersonal Dimensions of Sexual Function and Dysfunctions", **J Sex Med**, 2010, 7 (1), 327-336.

MERT Derya Güliz ve ERBERK ÖZEN Nurper, "Genel Psikiyatri Polikliniğine Başvuran Kadın Hastalarda Cinsel İşlev Bozukluğu ve İlişkili Sosyokültürel Parametrelerin Değerlendirilmesi", **Klinik Psikiyatri**, 2011, 14 (2), 85-93.

METZ Michael E., ve EPSTEIN Norman, "Assessing the role of Relationship Conflict in Sezual Dysfunction", **Journal of Sex & Marital Therapy**, 2002, 28 (2), 139-164.

MOSCARELLO Rebeka, "Psychological Management of Victims of Sexual Assault", **The Canadian Journal of Psychiatry**, 1990, 35 (1), 25-30.

NICOLOSI Alfredo, LAUMANN Edward O., GLASSER Dale B., MOREIRA JR Edson D., PAIK Anthony, GINGELL Clive, "Sexual Behavior and Sexual Dysfunctions After Age 40: The Global Study of Sexual Attitudes and Behaviors", **Urology**, 2004, 64 (5), 991-997.

NOBRE Pedro J. ve PINTO-GOUVEIA José, "Cognitive and Emotional Predictors of Female Sexual Dysfunctions: Preliminary Findings", **Journal of Sex & Marital Therapy**, 2008, 34 (4), 325-342.

NOLEN HOEKSEMA Susan, LARSON Judith, GRAYSON Carla, "Explaining the Gender Difference in Depressive Symptoms", **Journal of Personality and Social Psychology**, 1999, 77 (5), 1061-1072.

ÖNEN F. Rabia, KAPTANOĞLU Cem, SEBER Gülten, “Kadınlarda Depresyonun yaygınlığı ve risk faktörlerle ilişkisi” *Kriz Dergisi*, 3 (1-2) 103-118.

ÖNGİDER Nilgün ve EYÜBOĞLU ÖZİŞİK Suna, “Depresyon Tanısı Almış Hastalarda Ölüm Kaygısının Araştırılması”, *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2013, 16 (1), 34-46.

ÖZDEL Kadir, YILMAZ Ayşegül, ÇERİ Özge, KUMBASAR Hakan, “Vajinismus Tedavisinde Tedavinin Tamamlanmasını Yordayan Etmenler”, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2013, 23, 1-7, s. 1.

ÖZERDOĞAN Nebahat, SAYINER F.Deniz, KÖŞGEROĞLU Nedime, ÜNSAL Alaattin, “40–65 Yaş Grubu Kadınlarda Cinsel Fonksiyon Bozukluğu Prevalansı, Depresyon Ve Diğer İlişkili Faktörler”, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2009, 2 (2), 46-59.

ÖZKAN Zeynep ve KIZILKAYA BEJİ Nezihe, “Psikolojik ve Kişiler Arası Etmenlerin Cinsel Fonksiyon Üzerine Etkileri”, *Kadın Cinsel Sağlığı*, 2014, 16 (58), 203-208.

ÖZTÜRK Cennet Şafak ve ARKAR Haluk, “Evli Çiftlerde Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişkiler”, *Literatür Sempozyum*, 2014, 1 (3), 16-24.

PASQUALOTTO Eleonora B., “Female Sexual Dysfunction: The Important Points to Remember”, *Clinics*, 2005, 60(1), 51-60.

PAYKEL E. S., "Depression in Women", *The British Journal of Psychiatry*, 1991, 158 (10), 22-29.

A. Rahmani vd., “Sexual satisfaction and its relation to marital happiness in Iranians”, *Iranian Journal of Public Health*, 2009, 38 (4), 77-82.

REISSING Eike D., BINIK Yitzchak M., KHALIF Samir, COHEN Deborah, AMSEL Rhonda, “Etiological Correlates of Vaginismus: Sexual and Physical Abuse, Sexual Knowledge, Sexual Self-Schema, and Relationship Adjustment”, *Journal of Sex and Marital Therapy*, 2003, 29 (1), 47-59.

RUST John ve GOLOMBOK Susan, “The GRISS: A Psychometric Instrument for the assessment of sexual dysfunction”, *Archives of Sexual Behavior*, 1986, 15 (2), 157-165.

SAUNDERS Benjamin E., VILLEPONTEAUX Lorenz A., LIPOVSKY Julie A., “Child Sexual Assault as a Risk Factor for Mental Disorders Among Women: A Community Survey”, *Journal of Interpersonal Violence*, 1992, 7 (2), 189-204.

SEIDMAN Stuart N. ve ROOSE Steven P., “Sexual Dysfunction and Depression”, *Current Psychiatry Reports*, 2001, (3), 202- 208.

SEZER Özcan, “Kadınların uyum düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi”, **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 2004, 3 (23), 87-101.

SIEGRIST Johannes ve MARMOT Michael, “Health inequalities and the psychosocial environment—two scientific challenges”, **Social Science & Medicine**, 2004, 58 (8), 1463-1473.

STRAVYNSKÍ Ariel, GAUDETTE Giles, LESAGE Alain, ARBEL Nira, PETIT Pascale, CLERC Doris, FABIAN Jose, LAMONTAGNE Yves, LANGLOIS Robert, LIPP Olivier, SIDOUN Paul, “The Treatment of Sexually Dysfunctional Men Without Partners: A Controlled Study of Three Behavioural Group Approaches”, **The British Journal of Psychiatry**, 1997; 170 (4), 338-344.

SUNGUR Mehmet Z. ve GÜNDÜZ Anıl, “Critiques and Challenges to Old and Recently Proposed American Psychiatric Association's Website DSM 5 Diagnostic Criteria for Sexual Dysfunctions”, **Klinik Psikofarmakoloji Bülteni**, 2013, 23 (1), 113-128.

ŞAHİN Nesrin H., BATIGÜN DURAK Ayşegül, PAZVANTOĞLU ALKAN Emel, “Cinsel İşlevlerdeki Sorunlarda Kişilerarası Tarz, Kendilik Algısı ve Öfkenin Rolü”, **Türk Psikiyatri Dergisi**, 2012; 23 (1), 18-25.

ŞENDİL Gül ve KORKUT Yeşim, “Evliliği çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi”, **Dergi park**, 2008, 28 (0), 15-34.

VARMA SÖZERİ Gülfizar vd., “Menopoz: Klimakterik Belirtiler ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişki”, **New/Yeni Symposium Journal**, 2006, 44 (4), 182-188.

YALÇIN Hatice, “Evlilik Uyumu ile Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki”, **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi**, 2014, 3 (1), 250-261.

YAŞAR Hikmet, ÖZKAN Levend, TEPELER Abdülkadir, “Kadınlarda Cinsel Fonksiyon Bozukluklarına Güncel Yaklaşım”, **Klinik ve Deneysel Araştırmalar Dergisi**, 2010, 1 (3), 235-240.

YILDIRIM Ejder Akgün, YILDIRIM HACIOĞLU Münevver, KARAŞ Hakan, “Yaşam Boyu Vajinismus Tanısı Konulan Kadınlarda Depresyon ve Anksiyete Bozukluklarının Yaygınlığı ve Cinsel İşlevlerle İlişkisi”, **Türk Psikiyatri Dergisi**, 2019, 30 (1), 9-15.

TARIS Toon W., “Unemployment and mental health: A longitudinal perspective”, **International Journal of Stress Management**, 2002, 9 (1), 43-57.

TIGGEMAN Marika ve WINEFIELD Anthony H., “The effects of unemployment on the mood, self-esteem, locus of control, and depressive affect of school-leavers” **Journal of occupational Psychology**, 1984, 57 (1), 33-42, s. 37.

TUĞRUL Ceylan, ÖZTAN Nedret, KABAKÇI Elif, “Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği'nin Standardizasyon Çalışması”, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 1993, 4 (2), 83-88.

WEINBERG Ashley ve CREED Francis, “Stress and Psychiatric Disorder in Healthcare Professionals and Hospital Staff”, *The Lancet*, 2000, 355 (9203), 533-537.

WU Helen Z., BERENSON A. B., WIEMANN S. M., “A profile of Adolescent Females With a History of Sexual Assault in Texas: Familial Environment, Risk Behaviors and Health Status”, *Journal of Pediatric Adolescent Gynecology*, 2003, 16 (4), 207-216.

TEZLER

AKÇADAĞ Pınar, Evli Bireylerde Evlilik Uyumu ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2018, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ALİBAŞOĞLU Hatice, “İnfertilitede Emosyonel Semptomlar, Evlilik Uyumu ve Cinsel İşlev Bağlamında Cinsiyet Farklılıkları”, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 1. Psikiyatri Kliniği, İstanbul, 2010, **(Tıpta Uzmanlık Tezi)**.

ANAR Burçin, Evli ve Çalışan Yetişkinlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini İle Evlilik Doyumu ve İş Doyumu İlişkisinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2011, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

AVCI Corç, Cinsel İşlev Bozukluğu Olan ve Olmayan Kadınların Benlik Saygıları ve Cinsel Doyumları Arasındaki İlişki, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2015, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

AYATOLLAHI Maryam Cinsel Doyumu Yordayan Demografik ve Psikolojik Değişkenlerin İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2014, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

BASAT Çağla, An Exploration of Marital Satisfaction, Locus of Control and Self-Esteem as Predictors of Sexual Satisfaction, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara, 2004, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

BAŞSAYIN KIZILÖZ Aynur, Evli Bireylerde Mükemmeliyetçilik, Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Okan Üniversitesi, İstanbul, 2018, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

BEDİR İrem, Evli Bireylerde Evlilik Doyumunu Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, 2018, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

BİLGİN Mehmet, Çalışan ve Çalışmayan Kadınlara İlişkin Bazı Değişkenlerin Depresyon Düzeylerine Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1990, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

CANDEMİR Gülşah, Evli Bireylerin Problemleri İnternet Kullanımı, Evlilik Uyumu, Eş Tükenmişliği ve Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılama Düzeylerinin İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep, 2017, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ÇAVAŞ Şengül, Cinsel İşlev Bozuklukları Polikliniğine Başvuran Vajinismus ve Prematür Ejekülasyon Olgularında Psikiyatrik Komorbiditenin Araştırılması, T.C. Sağlık Bakanlığı Bakırköy Ord. Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul, 2008, **(Tıpta Uzmanlık Tezi)**.

DÖNMEZ Şüheda Nur, Evli Çiftlerde Sosyal Görünüş Kaygısı ile Cinsel Doyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2018, **(Yüksek Lisans Tezi)**.

DURMUŞOĞLU IRMAK Beyza, Yüksek Kaygı ve Depresyon Düzeyinin Evlilik Yaşamı ile İlişkinin Değerlendirilmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Işık Üniversitesi, İstanbul, 2017, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ERDİNÇ İrem, Evli Çiftlerde, Evlilik Uyumu, Cinsel Yaşam Doyumu ve Yaşam doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gelişim Üniversitesi, İstanbul, 2018, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ERDOĞAN Serap, Evlilik Uyumu İle Psikiyatrik Rahatsızlıklar, Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Tıp Fakültesi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2007, **(Tıpta Uzmanlık Tezi)**.

ERGİN Nazire Güçlü, Evli ve Boşanmış Kişilerin Evlilik Uyumu ve Cinsiyetçilik Açısından Karşılaştırılması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2008, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

GÜVENER Melike, Evlilik Uyum Durumuna Göre Çiftlerin Depresif Durumları ve Olumsuz Otomatik Düşünceleri Açısından Karşılaştırılması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2018, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

HASDEMİR Kübra, Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişki, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2014, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

KABA Ferda, İnfertilite Sorunu Yaşayan Kadınlarda Cinsel İşlev Durumu ve Çift Uyumu Düzeylerinin Değerlendirilmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, İzmir, 2018, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

KAHVECİ Gizem A. Evli Çiftlerde Evlilik Uyumu, Evlilik Çatışma Biçimi ve Depresyon Düzeylerinin Değerlendirilmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2016, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

KANKAYA Damla, Evli Bireylerde Aldatma Eğilimi ve Cinsel Yaşantılar, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2015, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

KAPLAN Ece, Aile Planlaması Yöntemi Olarak Eşleri Koitus Interruptus Uygulayan Kadınların Cinsel Doyumlarının Evlilik Uyumları Üzerine Etkisi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep, 2015, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

KARABAĞ Seda, Evli Bireylerinin Evlilik Sürelerinin Cinsel Doyum ve Evlilik Uyumu İlişkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2019, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

KILIÇLAR Müge, Cinsel Doyum ile Beden İmajı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Işık Üniversitesi, İstanbul, 2018, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

KUMKALE Çıdam, Cinsel İşlev Bozukluğu Olan Eşlerde Evlilik Uyumu ve Bağlanma Stillerinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2015, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ÖNDER Meral, Erken Menopoz ve Normal Menopoz Stres Belirtileri, Stresle Başaçıkma, Evlilik Uyumu ve Cinsiyet Rollerini Açısından Bir Karşılaştırma, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2014, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ÖZDEMİR Şule Naz Yetişkin Bağlanma Stilleri ile Cinsel Doyum Arasındaki İlişki, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2018, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

SOYDAŞ Ebru, Cinsel Tutumların Evlilik Uyumuna ve Cinsel İşlev Bozukluklarına Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2016, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

SÖZER Aysel İrem, Doğal ve Cerrahi Yolla Menopoza Girmiş Kadınların Depresyon Düzeylerinin Cinsel Doyum Üzerindeki Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Okan Üniversitesi, İstanbul, 2014, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ŞAFAK-ÖZTÜRK Cennet Cinsel İşlev Bozukluğu Olan Çiftlerde Mizaç ve Karakter Boyutları, Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişkiler, Sosyal

Bilimler Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir, 2014, s. 268 **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**.

ŞAHBAZ Tuğçe, Cinsel Mitlerin Cinsel İşlev Bozukluğu ve Kaygı Üzerindeki Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Işık Üniversitesi, İstanbul, 2017, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ŞAHİN Ödül, Kadınlarda Postpartum Depresyon Seviyesinin Doğum Sonrası Cinsel Haz ve Doyuma Olan Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2018, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ŞİMŞEK Çağlar, Sağlık Çalışanlarının Cinsel Mit İnançlarının Cinsel Doyumlarına Etkisi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2015, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

TUTAREL KIŞLAK Şennur, Cinsiyet, Evlilik Uyumu, Depresyon İle Nedensel ve Sorumluluk Yüklemeleri Arası İlişkiler Üzerine Bir Araştırma, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1995, **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**.

UYAR Betül, İnfertilite Tedavisi Gören Kadınlarda Cinsel Mitlere İnanma Düzeyi, Tıp Fakültesi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır, 2015, **(Tıpta Uzmanlık Tezi)**.

UZEL Afife, Evlilik İlişkisi İçerisinde Çiftler Arasında Cinsel Doyumun Evlilik Uyumu ve Benlik Saygısı Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2015, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ÜNAL Rukiye, Kadınlarda Evlilik Uyumu, Cinsel Doyum ve Somatizasyon Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2018, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

YALAZ Ece, Yaklaşık 5 Yıldır Evli Olan Bireyler ile 5 Yıldan Fazla Bir Süredir Evli Olan Bireylerin Evlilik Uyumları ile Cinsel Doyumlarının İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2017, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

YETER Nazan, Kadınların İş doyumu ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul, 2017, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

YILDIRIM Tekin, Evli Bireylerde Bağlanma Biçimleri, İlişkiye Dair Bilişsel Çarpıtmalar ve Evlilik Uyumu İlişkisinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul, 2018, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

YILMAZ Buruç, Obsesif Kompulsif Belirtiler, Zihinsel Kirlenme ve Tiksinme ile Cinsel Doyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maltepe Üniversitesi, İstanbul, 2018, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

YILMAZ Ertan, Konya İl Merkezinde Yaşayan Evli Nüfusta Cinsel Sorunların Araştırılması, Meram Tıp Fakültesi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2007, (**Tıpta Uzmanlık Tezi**).

YILMAZ, Mücahide Fatma, Erişkin Evli Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Rolü ile Cinsel Doyumun İlişkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2014, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

RAPORLAR

EROL Neşe, KILIÇ Cengiz, ULUSOY Mahir, KEÇECİ Muzaffer, ŞİMŞEK Zeynep, Türkiye Ruh Sağlığı Profili Raporu, T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 1998.

MURRAY Christopher J. L. ve LOPEZ Alan D., The Global Burden Of Disease: A Comprehensive Assessment of Mortality and Disability From Diseases, Injuries, and Risk Factors in 1990 and Projected to 2020, Mass: Harvard School Of Public Health, Cambridge, 1996.

World Health Organization, Defining sexual health: report of a technical consultation on sexual health 28-31 January 2002, Geneva, Sexual Health Document Series, Geneva, 2006.

World Health Organization, Depression and Other Common Mental Disorders: Global Health Estimates, Geneva, 2017.

İNTERNET

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Resmî İnternet Sayfası, Türk Medenî Kanunu, Kanun No:4721, Kabul Tarihi: 22.11.2001, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html> (Erişim Tarihi: 11.12.2018)

BÜLTENLER

CETAD, 1. Bilgilendirme Dosyası Basın Bülteni, "Cinsel Yaşam ve Sorunları", İstanbul, 2006.

CETAD, 5. Bilgilendirme Dosyası Basın Bülteni, "Kadın Cinselliği", İstanbul, 2007.

The American Collage of Obstetricians and Gynecologists Technical Bulletin, Sexual Assault, Int Gynecol Obstet, 1993, 42, 67-72.

Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, Sayı: 27593, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, 2018.

Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, Sayı: 30698, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, 2019.

BROŞÜR

Mental İof, *What Every Woman Should Know*, National Institute of Mental Health.

EKLER

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli katılımcı; bu araştırma, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı bitirme tezi kapsamında yapılmaktadır. Gönüllülük esasına dayanarak katılım gösterdiğiniz bu çalışmada; evli bireylerin cinsel doyumları, depresyon düzeyleri ve evlilik uyumları arasındaki ilişkiler incelenecektir. Bu amaçla cevaplandıracağınız ölçekler; “Kişisel Bilgi Formu”, “Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği”, “Beck Depresyon Ölçeği” ve “Evlilik Uyum Ölçeği”dir. Bu ölçeklerden toplanacak bilgiler gizli tutulacak ve yalnızca bilimsel araştırma verisi olarak kullanılacaktır. Araştırma sonuçlarının güvenilir olması için, lütfen size verilen anketlerdeki **tüm** soruları içtenlikle ve dürüstçe cevaplandırınız. Vakit ayırıp katıldığınız için teşekkür ederim.

Psikolog Didem TUNÇ
(Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı Tez Öğrencisi)

1. Cinsiyetiniz: Kadın( ) Erkek( )

2. Yaşınız: ...

3. (Kadınlar için) Menopozla girdiniz mi?:

Evet( ) Hayır( )

4. Eğitim düzeyiniz:

Okur-yazar; fakat herhangi bir okul mezunu değilim( )

İlköğretim mezunu( )

Lise mezunu( )

Ön Lisans mezunu( )

Lisans mezunu( )

Yüksek Lisans/Doktora mezunu( )

5. Eşinizin eğitim düzeyi:

Okur-yazar; fakat herhangi bir okul mezunu değil( )

İlköğretim mezunu( )

Lise mezunu( )

Ön Lisans mezunu( )

Lisans mezunu( )

Yüksek Lisans/Doktora mezunu( )

6. Çalışma durumunuz:

Çalışıyorum( ) Çalışmıyorum( ) Emekliyim( )

7. Evlenme şekliniz:

Tanışarak( ) Görücü usulü( ) Kaçarak( )

Diğer(belirtiniz.....)

8. Evlilik süreniz: ...

9. Çocuk sayınız: Çocuğum yok( ) 1( ) 2( )

3( ) 4 ve üstü( )

BECK DEPRESYON ÖLÇEĞİ

Sayın katılımcı, bu form **son bir hafta içerisinde** (şu an dâhil) kendinizi nasıl hissettiğinizi anlamaya yönelik 21 maddeden oluşmaktadır. Her maddenin karşısındaki dört cevabı dikkatlice okuduktan sonra, size en çok uyan, sizin durumunuzu en iyi anlatan seçeneğin başındaki rakamların "(0), (1), (2), (3)" üstüne (X) işareti koyunuz.

1. (0) Üzgün ve sıkıntılı değilim.
(1) Kendimi üzüntülü ve sıkıntılı hissediyorum.
(2) Hep üzüntülü ve sıkıntılıyım. Bundan kurtulamıyorum.
(3) O kadar üzgün ve sıkıntılıyım ki, artık dayanamıyorum.
2. (0) Gelecek hakkında umutsuz ve kararsız değilim.
(1) Gelecek için karamsarım.
(2) Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.
(3) Gelecek hakkında umutsuzum ve sanki hiçbir şey düzelmeyecekmiş gibi geliyor.
3. (0) Kendimi başarısız biri olarak görmüyorum.
(1) Başkalarından daha başarısız olduğumu hissediyorum.
(2) Geçmişe baktığımda başarısızlıklarla dolu olduğunu görüyorum.
(3) Kendimi tümüyle başarısız bir insan olarak görüyorum.

GOLOMBOK-RUST CİNSEL DOYUM ÖLÇEĞİ

Kadın Formu

Aşağıda cinsel yaşamla ilgili sorular yer almaktadır. Her soru için "hiçbir zaman", "nadiren", "bazen", "çoğu zaman", "her zaman" şeklinde beş cevap şıkkı yer almaktadır. Sizden istenen kendi cinsel yaşamınızı göz önüne alarak soruları cevaplandırmanızdır.

Cevaplandırırken:

1. Her soruyu dikkatle okuyunuz.

2. Sorulan durumun **son zamanlarda** ne kadar sıklıkla ortaya çıktığını düşününüz.

3. Söz konusu durumun ne kadar sıklıkla ortaya çıktığına karar verdikten sonra, o seçeneğin yanındaki parantezin içine **(X)** işareti koyarak cevabınızı belirtiniz.

4. Hiçbir soruyu cevapsız **bırakmayınız.**

Lütfen soruları içtenlikle ve dürüstçe cevaplandırmaya özen gösteriniz.

Cevaplandırırken, başkalarının görüşlerini dikkate almadan sadece kendi görüşünüzü belirtiniz.

1. Cinsel yaşama karşı ilgisizlik duyar mısınız?

Hiçbir zaman( ) Nadiren( ) Bazen( ) Çoğu zaman( ) Her zaman( )

2. Eşinize, cinsel ilişkinizle ilgili nelerden hoşlanıp, nelerden hoşlanmadığını sorar mısınız?

Hiçbir zaman( ) Nadiren( ) Bazen( ) Çoğu zaman( ) Her zaman( )

3. Bir hafta boyunca cinsel ilişkide bulunmadığınız olur mu? (adet günleri, hastalık gibi nedenler dışında)

Hiçbir zaman( ) Nadiren( ) Bazen( ) Çoğu zaman( ) Her zaman( )

4. Cinsel yönden kolaylıkla uyarılır mısınız?

Hiçbir zaman( ) Nadiren( ) Bazen( ) Çoğu zaman( ) Her zaman( )

5. Sizce, sizin ve eşinizin ön sevişmeye (öpme, okşama gibi) ayırdığınız zaman yeterli mi?

Hiçbir zaman( ) Nadiren( ) Bazen( ) Çoğu zaman( ) Her zaman( )

6. Kendi cinsel organınızın, eşinizin cinsel organının giremeyeceği kadar dar olduğunu düşünür müsünüz?

Hiçbir zaman( ) Nadiren( ) Bazen( ) Çoğu zaman( ) Her zaman( )

7. Eşinizle sevişmekten kaçınır mısınız?

Hiçbir zaman( ) Nadiren( ) Bazen( ) Çoğu zaman( ) Her zaman( )

8. Cinsel ilişki sırasında doyuma (orgazma) ulaşıyor mısınız?

Hiçbir zaman( ) Nadiren( ) Bazen( ) Çoğu zaman( ) Her zaman( )

GOLOMBOK-RUST CİNSEL DOYUM ÖLÇEĞİ

Erkek Formu

Aşağıda cinsel yaşamla ilgili sorular yer almaktadır. Her soru için "hiçbir zaman", "nadiren", "bazen", "çoğu zaman", "her zaman" şeklinde beş cevap şıkkı yer almaktadır. Sizden istenen kendi cinsel yaşamınızı göz önüne alarak soruları cevaplandırmanızdır.

Cevaplandırırken:

1. Her soruyu dikkatle okuyunuz.
  2. Sorulan durumun son zamanlarda ne kadar sıklıkla ortaya çıktığını düşününüz.
  3. Söz konusu durumun ne kadar sıklıkla ortaya çıktığına karar verdikten sonra, o seçeneğin yanındaki parantezin içine (X) işareti koyarak cevabınızı belirtiniz.
  4. Hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.
- Lütfen soruları içtenlikle ve dürüstçe cevaplandırmaya özen gösteriniz.

Cevaplandırırken, başkalarının görüşlerini dikkate almadan sadece kendi görüşünüzü belirtiniz.

1. **Haftada 2 defadan fazla cinsel birleşmede bulunur musunuz?**
Hiçbir zaman( ) Nadiren( ) Bazen( ) Çoğu zaman( ) Her zaman( )
2. **Eşinize, cinsel ilişkinizle ilgili olarak, nelerden hoşlanıp nelerden hoşlanmadığınızı söyleyebilir misiniz?**
Hiçbir zaman( ) Nadiren( ) Bazen( ) Çoğu zaman( ) Her zaman( )
3. **Cinsel yönden kolay uyarılır mısınız?**
Hiçbir zaman( ) Nadiren( ) Bazen( ) Çoğu zaman( ) Her zaman( )
4. **Cinsel ilişki sırasında boşalmak için henüz erken olduğunu düşünüyorsanız, boşalmayı geciktirebilir misiniz?**
Hiçbir zaman( ) Nadiren( ) Bazen( ) Çoğu zaman( ) Her zaman( )
5. **Eşinizle olan cinsel yaşamınızı tekdüze (monoton) buluyor musunuz?**
Hiçbir zaman( ) Nadiren( ) Bazen( ) Çoğu zaman( ) Her zaman( )
6. **Eşinizin cinsel organına dokunup, okşamaktan rahatsız olur musunuz?**
Hiçbir zaman( ) Nadiren( ) Bazen( ) Çoğu zaman( ) Her zaman( )

EVLİLİK UYUM ÖLÇEĞİ(EUÖ)

Aşağıda eşlerin evlilik ilişkileri ile ilgili olarak 15 madde bulunmaktadır. Her maddeyi dikkatlice okuduktan sonra size uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Lütfen hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız. İçten ve doğru verdiğiniz yanıtlar için teşekkür ederiz.

1. Ölçeğin birinci maddesinde, evliliğinizdeki mutluluk düzeyini tüm yönleri ile en iyi tanımladığını inandığınız noktayı daire içine alınız. Ortadaki “mutlu” sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil etmekte ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliğinde çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliğinde çok büyük doyum ve mutluluk duyan küçük bir azınlığı temsil ederek derecelendirilmiş bulunmaktadır.

* * * * *

Çok mutsuz

Mutlu

Çok Mutlu

12. Boş zamanlarınızda aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

Dışarda bir şeyler yapmayı( )

Evde oturmayı( )

Eşiniz genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih eder?

Dışarda bir şeyler yapmayı( )

Evde oturmayı( )

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

Sık sık( )

Arada sırada( )

Çok seyrek( )

Hiçbir zaman( )

14. Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz;

Aynı kişiyle evlenirdiniz( )

Farklı kişiyle evlenirdiniz( )

Hiç

evlenmezsiniz( )

ETİK KURUL ONAY RAPORU

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL BAŞKANLIĞI

ETİK KURULU KARAR ÖRNEĞİ

TOPLANTI TARİHİ : 31.08.2018
TOPLANTI SAYISI : 2018-17

KARAR NO:2018-17-3 : Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Didem TUNÇ'un "Evli Bireylerde Cinsel Doyumun Depresyon Düzeyi ve Evlilik Uyumu İle İlişkisinin İncelenmesi" konulu tezi hakkında yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, Etik Kurulumuzun 04.05.2018 tarih ve 2018-11 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

ASLI GİBİDİR
Prof.Dr.Nuri KURUOĞLU
Rektör Yardımcısı

